



Mikko Laitila

Olipa kerran...
oppiaine, joka katsoi peiliin

Henkilökunnan näkemyksiä ja tulkintoja
naistutkimuksesta Lapin yliopistossa

Elektroninen:

ISBN 978-952-484-471-0

Lapin yliopisto, Sukupuolentutkimusyksikkö, 2011

Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja, ISSN 1457-9553 ; 24 (PDF)

Mikko Laitila: Olipa kerran... oppiaine, joka katsoi peiliin.

Henkilökunnan näkemyksiä ja tulkintoja naistutkimuksesta Lapin yliopistossa.

Kannen kuva John Bauer. Ännu sitter Tuvstarr kvar och ser ner i vattnet, 1913

Kannen suunnittelu Mikko Laitila

Taitto Mervi Autti

© 2011 Lapin yliopisto

Tämä julkaisu on tekijänoikeussäännösten alainen. Teosta voi lukea ja kopioida eri muodoissaan henkilökohtaista sekä ei-kaupallista tutkimus-, opetus- ja opiskelukäyttöä varten. Lähde on aina mainittava. Käyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin ilman nimenomaista lupaa on kielletty.

Tiivistelmä	4
1 Johdanto	5
2 Nais- ja sukupuolentutkimus Suomessa	7
2.1 Oppiaineen määritelmää	7
2.2 Lyhyt oppimäärä naistutkimuksen historiasta Suomessa	10
2.3 Naistutkimuksesta sukupuolentutkimukseksi Lapin yliopistossa	12
3 Prosessi ja aineisto	13
3.1 Haastateltavien valinta ja haastattelut	13
3.2 Tutkimuskysymykset ja kysymykset haastateltaville	16
3.3 Haastatteluaineiston analyysi	17
3.4 Eettinen pohdinta	18
4 Naistutkimus Lapin yliopiston henkilökunnan silmin	19
4.1 Sukupuolitietous eri tieteenaloilla ja oppiaineissa	19
4.2 Naistutkimus henkilökunnan omin sanoin	30
4.3 ... ja eri tieteenalojen näkökulmasta	40
4.4 Ennakkoluuloja	46
4.5 Nimeämisen ongelma	56
5 Miksi naistutkimusta?	68
5.1 Kuka suosittelee naistutkimusta ja kenelle?	68
5.2 Erityinen osaamisalue	79
5.3 Kehuja ja kritiikkiä	85
6 Oppiaine ja yksikkö yliopisto-organisaatiossa	94
6.1 Näkyvyydestä ja aktiivisuudesta	94
6.2 Yksikön sijainnista	100
6.3 Yhteistyö eri yksiköiden välillä	115
7 Yhteenveto	121
Kirjallisuus ja tiedonannot	127

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä luodaan katsaus niihin mielikuviin, näkemyksiin, asenteisiin ja visioihin, joita naistutkimus synnytti 20-vuotisjuhlavuotenaan 2009 Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa. Raportissa kurkistetaan peiliin yhden yliopiston sisällä. Peilin kehykset rakentuvat eri tieteenalojen, oppiaineiden sekä yksiköiden näkökulmista, ja peilin pinta muodostuu Lapin yliopiston henkilökunnan edustajien henkilökohtaisista mielipiteistä.

Vuonna 2010 naistutkimus-oppiaineen nimi muutettiin sukupuolentutkimukseksi. Henkilökuntaa haastateltiin vuonna 2009, mutta raportin viimeistely ajoittui kevääseen 2011. Tämän vuoksi raportissa puhutaan sukupuolentutkimuksen sijaan naistutkimuksesta.

Asenneilmapiirin naistutkimusta kohtaan Lapin yliopistossa voi kiteyttää ennakkoluuloihin, kriittiseen suhtautumiseen ja asenteellisuuteen mutta toisaalta myös arvostukseen. Naistutkimus herätti tunteita laidasta laitaan riippumatta siitä, kuinka hyvin oppiaineeseen oli perehtynyt. Affektiivisuus ja asenteellisuus eivät kuitenkaan tarkoittaneet pelkästään negatiivista suhtautumista; yhtä lailla positiiviset kannanotot oppiaineen puolesta saattoivat olla voimakkaasti argumentoituja.

Haastatteluiden mukaan naistutkimukseen suhtauduttiin ristiriitaisesti. Osa henkilökuntaa oli sitä mieltä, että sukupuoleen liittyvää tutkimusta pitäisi harjoittaa nykyistä enemmän ja entistä näkyvämmiin – ja osa oli jopa ärsyynyt, koska heidän mielestään sukupuolesta puhutaan liikaakin. Sukupuoleen liittyvä tutkimus kyllä sinänsä hyväksyttiin, mutta käytännössä se aiheutti ristiriitaisia tunteita. Selvityksen yksi keskeisistä tuloksista oli se, että mielikuva naistutkimuksesta oli suoraan verrannollinen tietoon oppiaineen sisällöstä: mitä enemmän tietoa siitä oli, sitä positiivisemmin siihen suhtauduttiin.

Oppiaineen nimi – naistutkimus – herätti eniten keskustelua. Sen saama negatiivinen palaute vaikutti osaltaan oppiaineen nimen muuttamiseen. Suurin osa haastateltavista näki naistutkimusyksikön aktiivisena toimijana, joka on onnistunut verkostoitumaan ja hankkimaan yhteistyökumppaneita talon sisällä. Tiedekuntarajat ylittävä sukupuoliteemaan liittyvä monitieteinen tutkimus sai paljon kannatusta. Lapin yliopistossa nähtiin olevan paljon sukupuolikysymysten asiantuntijoita myös muualla kuin nais- ja sukupuolentutkimuksen opetushenkilökunnassa.

1 Johdanto

Tutkimuksen saatesanat:

Kuljeskellessasi suurissa metsissä lienet joskus osunut tummalle lammelle, joka salaperäisenä, melkein pelottavana piilottelee metsän syvyydessä. On tyystin hiljaista – tiheä, äänetön kuusikko ja hongikko sulkevat sen syliinsä. Joskus puut saattavat taipua lammen puoleen, varoen ja arastellen, kuin kummastellen, mitä sen mustaan syvyyteen mahtaakaan kätkeytyä. Sielläkin kasvaa kokonainen suuri metsä, yhtä ihmeellinen ja vaitelias sekin. Mutta koskaan eivät metsät ole pystyneet puhumaan toisilleen.

Ja se on kaikkein kummallisinta. (Kjellin 1913/2002)

Naistutkimus rantautui Suomeen 1980-luvulla, joten voidaan puhua vielä nuoresta oppiaineesta. Tieteenalana naistutkimus juontaa juurensa jo 1960-luvun Yhdysvaltoihin, mutta Suomessa naistutkimus oppiaineena on jäänyt monille vielä tuntemattomaksi. Edes tiedonkriittisyyteen tottuneiden yliopistoyhteisöjen sisällä uusi informaatio ei kulkeudu paikasta toiseen ilman ennakkoluulojen antamaa väriä ja leimaa. Naistutkimuksen tarina Suomen yliopistoissa on siitä oivallinen esimerkki.

Tämä raportti on nuoren oppiaineen kurkistus peiliin yhden yliopiston sisällä. Kyseisen peilin kehykset rakentuvat eri tieteenalojen, oppiaineiden sekä yksiköiden näkökulmista, ja peilin pinta puolestaan muodostuu Lapin yliopiston henkilökunnan edustajien henkilökohtaisista mielipiteistä. Selvitys on katsaus mielikuviin, näkemyksiin, asenteisiin ja visioihin, joita naistutkimus synnytti 20-vuotisjuhlavuotenaan 2009 Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa. Tämän tekstin perusteella ei voida muodostaa kattavia yleistyksiä koko henkilökunnan suhtautumisesta naistutkimukseen: pikemminkin pyrkimyksenä on hahmotella suurpiirteinen sääkartta siitä asenneilmastosta, joka oppiainetta tuolloin ympäröi. Myös kansallisissa medioissa käytiin tuona vuonna kiivasta keskustelua naistutkimuksen paikasta akateemisessa maailmassa.

Kuten jokainen peiliin kurkistanut henkilö omasta kokemuksestaan tietää, ei peilistä takaisin katsova kuvajainen aina vastaa peiliin katsojan omaa mielikuvaa itsestään; peilikuva ei kerro koko totuutta heijastaessaan takaisin pelkän pinnan. Tässä raportissa en pyrikään kuvaamaan naistutkimuksen ”aitoa olemusta” Lapin yliopistossa, vaan pyrin hahmottelemaan ja kuvailemaan naistutkimuksen profiilia ja imagoa muiden silmin. Ne, jotka ovat perehtyneet naistutkimukseen,

tietävät kuinka pahasti kyseinen oppiaine voidaan ymmärtää väärin. Sen vuoksi tällaisen selvityksen tekeminen on perusteltua.

Vuonna 2010 oppiaineen nimi muuttui sukupuolentutkimukseksi ja naistutkimusyksikön nimi muuttui sukupuolentutkimusyksiköksi. Sisällöt – ja ehkä myös vastaanotto – pysyivät kuitenkin osapuilleen samoina. Sukupuolentutkimus on monitieteinen tieteenala, jonka avulla tarkastellaan yhteiskuntaa ja kulttuuria sukupuolen sekä muiden ihmisten välisten erojen näkökulmasta. (Lapin yliopiston sukupuolentutkimuksen verkkosivut).

Olen vuoden 2005 syksyllä opiskeluni aloittanut sosiologian opiskelija Lapin yliopistosta. Naistutkimus ja sittemmin sukupuolentutkimus on lähes koko opintojeni ajan ollut yksi suurimmista mielenkiintoni kohteista. Aloitin naistutkimuksen harjoittelijana 1.4.2009 ja toimenkuvanani oli tehdä Lapin yliopiston sisäinen naistutkimuksen imagokartoitus sekä toimia tutkimusapulaisena Sukupuolitietoinen opettajankoulutus (TASUKO) -hankkeessa.

Raportin alkuun olen tiivistänyt joitakin yleisiä määritelmiä nais- ja sukupuolentutkimuksesta sekä kerännyt perustietoja oppiaineen historiasta ja tilanteesta Suomessa ja Lapin yliopistossa. Näin aiheeseen perehtymätönkin lukija pystyy paremmin sijoittamaan tämän selvityksen oikeaan kontekstiin. Sen jälkeen käyn läpi raportin syntyprosessin ja kuvailen ne lähtökohdat, joista käsin tämä teksti on kirjoitettu. Ensimmäinen varsinainen tulosluku käsittelee nais- ja sukupuolentutkimusta yleisesti ja etenkin Lapin yliopistossa tehtävää naistutkimusta yliopiston henkilökunnan näkökulmasta. Aluksi käyn läpi haastatteluiden kautta saamaani kuvaa siitä, kuinka paljon sukupuolesta puhutaan eri oppiaineiden sisällöissä Lapin yliopistossa. Sen jälkeen esittelen henkilökunnan omin sanoin muotoilemia erilaisia naistutkimusmääritelmiä, käsityksiä naistutkimukseen kohdistuvista ennakkoluuloista ja niiden mahdollisista syistä sekä oppiaineen nimestä käytyä keskustelua.

Toisessa tulosluvussa käyn läpi henkilökunnan näkemyksiä siitä, mitä erityistä naistutkimus oppiaineena voi tarjota. Samasta luvusta löytyy myös Lapin yliopiston henkilökunnan perusteluja naistutkimuksen suositeltavuudesta sivuaineeksi sekä näkemyksiä oppiaineen hyvistä ja huonoista puolista. Kolmas ja viimeinen tuloksia esittelevä pääluku käsittelee henkilökunnan pohdintoja naistutkimuksen asemasta ja tilanteesta yliopisto-organisaatiossa, Lapin yliopiston naistutkimusyksikön strategisesta sijainnista sekä yhteistyöstä yliopiston eri yksiköiden välillä.

2 Nais- ja sukupuolentutkimus Suomessa

2.1 Oppiaineen määritelmiä

Mitä naistutkimus oikeastaan on? Entä sukupuolentutkimus? Mitä feminismi on? Mikä on näiden käsitteiden yhteys toisiinsa? Ei ole olemassa yhtä oikeaa määritelmää, joka kattaisi kaiken nais- ja/tai sukupuolentutkimuksen nimen alla tehtävän tutkimuksen Suomessa, saati sitten kyseisen tieteenalan kirjon kansainvälisesti. Esimerkiksi Oulun yliopiston naistutkimuksen verkkosivulta löytyvän määritelmän mukaan naistutkimus on tieteidenvälinen, moni- ja poikkitieteellinen, perinteisiä paradigmoja haastava opetus- ja tutkimusala. Suoraan nais- ja sukupuolentutkimukseksi nimetyn tai jollakin tavoin alaan liittyvän tieteen harjoittamisen tutkimuksellinen monimuotoisuus on valtava. Sen vuoksi ei ole ihme, että erilaisia määritelmiäkin on useita. Jonkinlaisen kuvan nais- ja sukupuolentutkimuksen monimuotoisuudesta saa siitä, että Suomen kahdeksassa kyseistä oppiainetta tarjoavassa yliopistossa se on sijoitettu yllättävänkin erilaisiin ympäristöihin: esimerkiksi Helsingin yliopistossa sukupuolentutkimus löytyy humanistisesta tiedekunnasta, Lapin yliopistossa kasvatustieteiden tiedekunnasta, Jyväskylän yliopistossa yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitokselta, Turun yliopistossa historian, kulttuurin ja taiteidentutkimuksen laitokselta ja Åbo-Akademissa sosiaalitieteiden laitokselta.

Toisinaan nais- ja sukupuolentutkimus mielletään yhdeksi oppiaineeksi, toisinaan taas tutkimussuuntaukseksi tai kokonaiseksi tieteenalaksi. Toisinaan puhutaan feministisestä tutkimuksesta tarkoittaen nais- ja sukupuolentutkimusta. Toisaalta taas edes kaikki naistutkijat eivät halua sitoutua feminismiin käsitteeseen. Naistutkimukseen liittyvä käsitteellinen hämäryys johtuu pitkälti oppiaineen historiasta ja syntytavasta, mistä monet yhä tänäänkin vaikuttavat ennakkoluulot ovat saaneet alkunsa. Nais- ja sukupuolentutkimus on tutkimussuuntauksena ja oppiaineena nuori, ja niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa sen voidaan nähdä olevan tieteen kentällä aktiivisessa kehitysvaiheessa ja muutoksen tilassa. Siitä myös tämä Lapin yliopistossa tehty selvitys toimii hyvänä esimerkkinä.

Kokosin tähän raporttiin Suomen yliopistojen verkkosivuilta löytyviä erilaisia määritelmiä nais- ja sukupuolentutkimukselle. Eri yliopistoissa oppiaineen sisäiset painotusalueet voivat olla keskenään hyvin erilaisia, joten myös erilaisia määritelmiä on useita. Helsingin yliopiston

sukupuolentutkimuksen verkkosivujen mukaan sukupuolentutkimus on monitieteinen ja tieteidenvälinen ala, jonka tutkimusongelmat, käsitteellinen ajattelu ja metodologiset ratkaisut perustuvat feministisiin kysymyksiin ja teoriaperinteisiin: sukupuolentutkimus keskittyy sukupuolten ja seksuaalisuuksien kulttuurisia merkityksiä koskevaan teoretisointiin sekä sukupuolittumisen ja sukupuolittamisen prosesseja ja seurauksia koskeviin analyyseihin. Lapin yliopiston sukupuolentutkimuksen verkkosivujen mukaan tutkimusalan tausta on naisten oikeuksien parantamisessa, mutta nykyään tutkimus kohdistuu laajasti sukupuolen merkitykseen ihmisten elämässä, politiikassa, organisaatioissa ja kulttuurissa. Lisäksi sukupuolentutkimuksen opiskelu on ongelmakeskeistä: se avaa kriittisen näkökulman yhteiskuntaan, kulttuuriin ja tieteeseen. (Helsingin yliopiston verkkosivut.)

Itä-Suomen yliopistossa oppiainetta kutsutaan virallisesti edelleen naistutkimukseksi. Kyseisen yliopiston verkkosivuilla löytyvän määritelmän mukaan naistutkimuksen opinnoissa käsitellään muun muassa naistutkimuksen historiaa, sen teoreettisia ja metodologisia suuntauksia sekä käsitteitä ja ongelmanasetteluja. Lisäksi Itä-Suomen yliopiston naistutkimus-määritelmän mukaan oppiaineessa on kriittisenä lähtökohtana androsentrisen eli mieskeskeisen tieteen sukupuoli-sokeus – oletus yhteiskunnan ja kulttuurin sukupuolettomuudesta. (Itä-Suomen yliopiston verkkosivut.) Myöskään Tampereen yliopistossa ei ole ainakaan vielä muutettu oppiaineen nimeä. Tampereen yliopiston verkkosivuilla määritelmässä korostuu seksuaalisuuden tarkastelu oppiaineen yhtenä tutkimuskohteena: ”Naistutkimus on tutkimusala, jonka ytimessä on sukupuolen ja seksuaalisuuden analyysi. Naistutkimuksessa analysoidaan sukupuolen ja seksuaalisuuden merkityksiä yhteiskunnassa, kulttuurissa ja yksilöiden identiteetin kannalta: naistutkimuksessa on tärkeää pohtia, miten ihmisten toiminta ja ymmärrys sukupuolista muuttuu ja miten niitä voidaan muuttaa.” (Tampereen yliopiston verkkosivut.)

Turun yliopistossa oppiaineen nimi muutettiin vuonna 2010 sukupuolentutkimukseksi. Kyseisen yliopiston sukupuolentutkimuksen verkkosivuilla oppiainetta on luonnehdittu siinä keskeisten teoreettisten kysymysten kautta: Millaiseksi sukupuoli jäsentyy ajattelussa, kielessä ja arjen käytännöissä? Miten sukupuoli kategoriana muodostuu ja uusiutuu? Mitä sukupuoli merkitsee eri aikoina ja eri tilanteissa? Millä tavoin sukupuoli kytkeytyy kysymyksiin vallasta, eroista ja arvoista? Verkkosivujen mukaan näitä teemoja tutkitaan muun muassa tietoteorian, merkkiteorian, politiikan teorian, estetiikan, taiteiden tutkimuksen sekä etiikan kannalta. (Turun yliopiston verkkosivut.)

Käsitteitä feministinen tutkimus ja nais- tai sukupuolentutkimus käytetään joskus synonyymeina toisilleen, mutta toisinaan ne halutaan pitää erillään. Näiden käsitteiden välistä eroa suomalaisessa keskustelussa on pohtinut muun muassa Anneli Anttonen sosiaalipolitiikan väitöskirjassaan. Hänen mukaansa feministinen tutkimus yhdistetään tavallisesti niin sanottuun toisen tai uuden aallon feministisen liikkeen nousuun 1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa. Toisella aallolla tarkoitetaan naisliikkeen toista voimakasta kautta, jolloin feministinen liikehdintä oli vilkasta etenkin angloamerikkalaisen kielialueen maissa. Ensimmäisenä aaltona pidetään vuosisadan vaihteen naisliikehdintää. Feministisen tutkimuksen juuret ovat syvästi poliittiset ja se kytketään radikaaleihin sukupuolten välistä tasa-arvoa tavoitteleviin naisliikkeisiin. Osittain tämän vuoksi feminismin käsite on Suomessa negatiivisesti latautunut ja sen sijasta täällä onkin suosittu naistutkimuksen käsitettä, jota pidetään sateenvarjona erilaisten naisnäkökulmaisten tutkimussuuntien päällä. (Anttonen 1997, 12–13.) *Feministejä – Aikamme ajattelijoita* -teoksessa feminismi taas mielletään laajaksi kriittisen ajattelun suunnaksi, jolla on omat tunnistettavat ominaispiirteensä, ja naistutkimus nähdään osana tätä ajattelutapaa. Feminismi voidaan nähdä tieteenaloja ylittävänä ja niitä yhdistävänä ajatteluna (Anttonen, Lempiäinen & Liljeström 2000, 13).

Nais- ja sukupuolentutkimuksessa huomion keskipisteenä ja perustavimpana näkökulmana on sukupuoli, mutta myös muita sosiaalisen todellisuuden jakoja, eroja ja rajauksia pyritään tarkastelemaan kriittisesti. Naistutkimuksessa kriittisyys ei tarkoita kuitenkaan pelkästään ympäröivän todellisuuden, yhteiskunnan, kulttuurin ja historian katselemista kyseenalaistavilla silmälaseilla, vaan kriittisyys kohdistetaan yhtä lailla myös tieteen tekemiseen itseensä. Naistutkimuksessa kritisoidaan niin tiedettä yleensä kuin feminististäkin teoriaa, mikä mahdollistaa jatkuvan vaihtoehtoisten ajattelutapojen luomisen ja käyttämisen tutkimuksessa. Tiedettä ja tiedeyhteisöä on naistutkimuksen piirissä kritisoitu etenkin sillä argumentilla, että tieteen tekeminen on ollut kautta aikojen lähinnä miesten puhetta miehille ilman naisnäkökulmaa tai puhetta sukupuolen merkityksistä yhteiskunnassa. Feministinen kritiikki on 1970-luvulta alkaen osoittanut, miten sukupuolisokeus on tiedemaailmassa suorastaan institutionalisoitunut ja asettanut miehisyyden ensisijaiseksi normiksi, jättäen näin naiset tiedon tuottamisen maailman ulkopuolelle (Koivunen & Liljeström 2004).

Nais- ja sukupuolentutkimus on siis monipuolinen tutkimusala, jossa kiinnekohtana on sukupuoli, jota tarkastellaan monitieteisesti ja useista eri näkökulmista. Sukupuolen ja sukupuolieron

lisäksi naistutkimuksessa tarkastellaan ja problematisoidaan myös muita ihmisten välisiä eroja yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Lea Rojolan (2004, 160) mukaan sukupuolten välinen ero on pitkään ollut tärkein feministisen ajattelun jäsentäjä, mutta myös muihin sosiaalisesti merkitseviin eroihin on alettu kiinnittää enemmän huomiota. Rojolan näkemys on peräisin hänen artikkelistaan vuonna 1996 julkaistusta teoksesta *Avainsanat. Kymmenen askelta feministiseen tutkimukseen*, jossa esitellään feministisen tutkimuksen ja naistutkimuksen keskeisiä käsitteitä. 1990-luvun puolivälin jälkeen nais- ja sukupuolentutkimuksen nimen alla tehtävä tutkimus on vielä entisestäänkin huomattavasti monipuolistunut ja erilaisten erojen tarkastelu on saanut enemmän jalansijaa. ”Nykytutkimuksen hengessä voidaan ajatella, että käsitteenä sukupuolentutkimus tekee tilaa kaikenlaisten sukupuolien tutkimiselle, myös niiden, jotka eivät helposti asetu vain joko mies- tai naiskategorioihin.” (Juvonen, Rossi & Saresma 2010, 12).

2.2 Lyhyt oppimäärä naistutkimuksen historiasta Suomessa

Nais- ja sukupuolentutkimusta on tehty ja opetettu Suomen yliopistoissa 1980-luvulta alkaen. Aluksi oppiainetta ei ollut olemassa erillisenä kokonaisuutena, vaan eri tieteenalojen edustajat pitivät tahoillaan yksittäisiä kursseja, jotka voitiin lukea naistutkimuksen alalle kuuluviksi. 1990-luvun aikana naistutkimus institutionalisoitui ja oppiaineelle perustettiin yksiköitä, laitoksia ja keskuksia. Tällä hetkellä nais- ja sukupuolentutkimusta opetetaan Suomessa kahdeksassa yliopistossa. Näissä yliopistoissa oppiaineen sisällä on käynnissä vireä ja välillä kiisteleväkin akateeminen keskustelu: oppiaineen tutkimuksen kohteena oleville asioille ja ilmiöille ei ole vielä löydetty yhtä yhteistä vakiintunutta ja yleisesti hyväksyttyä termiä. Oppiaineen nimestä käytävä aktiivinen keskustelu on osoitus oppiaineen sisällä käytävästä käsittekkamppailusta. Tällä hetkellä näyttää kuitenkin siltä, että sukupuolentutkimus on vakiintumassa oppiainetta kuvaavaksi kattokäsitteeksi. (Juvonen, Rossi & Saresma 2010, 9–12.) Tähän mennessä kolmessa yliopistossa (Lapin, Helsingin ja Turun yliopistot) naistutkimus-käsitteestä on luovuttu ja oppiaineen nimeksi on vaihdettu sukupuolentutkimus.

Ensimmäiset naistutkimusvaikutteet tulivat Suomeen jo 1960-luvulla, mutta varsinaisesti tutkimussuuntauksesta kiinnostuttiin suomalaisessa tiedeyhteisössä vasta 1970–1980-lukujen vaihteessa. Alkuaikoina naistutkimusta tehtiin Suomessa humanististen ja yhteiskuntatieteiden

piirissä ja pohjana olivat tuohon aikaan käydyt keskustelut sukupuolirooleista ja tasa-arvotutkimuksesta. Vuonna 1980 järjestettiin Suomen ensimmäinen naistutkimusseminaari. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) perusti vuonna 1981 tutkimusjaoston, joka keskittyi ja keskittyy edelleen nais- ja tasa-arvotutkimukseen sekä tiedepoliittisiin kysymyksiin. 1980-luvun alkupuolella naistutkimusta opetettiin Suomessa varsin vähän. Opetustoiminta oli lähinnä yksittäisten tutkijoiden kiinnostuksen varassa ja sen vuoksi hajanaista. Yksittäisiä luentosarjoja alettiin kuitenkin järjestää vähitellen yhä useammin, ja vuonna 1984 Helsingin yliopistossa järjestettiin peräti viisi naistutkimukseen liittyvää luentosarjaa. Suomen ensimmäinen naistutkimuksen instituutti perustettiin Åbo Akademiin vuonna 1986. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2006.)

Naistutkimuksen tutkimusjaosto järjesti vuonna 1991 *Naistutkimuksen yliopisto-opetus* -seminaarin ja sen yhteydessä suunnitteluseminaarin, jonka tarkoituksena oli saada aikaan tutkijakoulutusohjelma. 1990-luvun puolivälissä Suomessa ryhdyttiin perustamaan tutkijakouluja jatko-opiskelijoille, ja naistutkimus oli mukana ensimmäisten joukossa tohtorikoulutuksen alkaessa. Vuonna 1994 läpi saadun koulutusohjelman nimeksi tuli *Sukupuolijärjestelmä*-tohtorikoulutusohjelma. Sukupuolijärjestelmä-tutkijakoulu toimi vuosina 1995–2006 ja tuotti yhteensä 18 väitöskirjaa. 2000-luvulla naistutkimuksen tutkimusjaosto ja Suomen naistutkimuksen seura (SUNS) ovat joutuneet perusteellisesti pohtimaan naistutkimuksen yliopisto-opetuksen tavoitteita. On keskusteltu muun muassa siitä, pitäisikö naistutkimuksen säilyttää oppiaine-statusensa vai olisiko naistutkimuksen sisällöt integroitava muihin opintoihin. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta luovutti joulukuussa 2005 opetusministerille kannanoton, jossa esitettiin, että naistutkimuksen pääaineistamisoikeus tulisi myöntää sitä haluaville yliopistoille. Kannanotossa vedottiin hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan kirjattuun tavoitteeseen vahvistaa suomalaista naistutkimusta. (Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2006.)

Suomen nais- ja sukupuolentutkimuksen kokonaisuutta kartoitettaessa on ehdottomasti mainittava Hilma-verkosto, joka on seitsemän nais- ja sukupuolentutkimuksen yksikön ja -yhteisön muodostama, niin opiskelijoiden, opettajien kuin myös tutkijoiden ja hallinto henkilöstön yliopistoverkosto. Sen tavoitteena on naistutkimuksen valtakunnallisen opetuksen kehittäminen ja toteuttaminen sekä tiedonvälityksen parantaminen. ”Verkoston jaettuja arvoja ovat tutkimuksen ja opetuksen läheinen yhteys, kriittisyys, yhteisöllisyys, laadukkuus, tuloksellisuus ja kekseliäisyys.” Hilma järjestää nais- ja sukupuolentutkimuksen verkko-opetusta ja tiedottaa ajankohtaisista

tapahtumista, kuten seminaareista, väitöksistä, konferensseista ja uusista julkaisuista. Sivuilla kerrotaan myös alan jatkokoulutusmahdollisuuksista. Hilma-verkostoa koordinoi Helsingin yliopisto. (Hilma-verkoston verkkosivut.)

2.3 Naistutkimuksesta sukupuolentutkimukseksi Lapin yliopistossa

Naistutkimuksen opetus ja tutkimus aloitettiin Lapin yliopistossa vuonna 1989 sosiologian professori Liisa Rantalaihon johdolla: vuonna 2009 Lapin yliopiston naistutkimus täytti 20 vuotta. Alkuaikoina naistutkimus linkittyi erityisesti yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan. Vuonna 1991 aloitettiin 10 opintoviikon laajuinen monitieteinen naistutkimuksen opintokokonaisuus. Vuonna 2004 kasvatustieteiden tiedekuntaan perustettiin Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö sekä naistutkimuksen professorin ja assistentin virat. Vuosien varrella naistutkimuksen opintokokonaisuudet ovat koko ajan laajentuneet, ja tällä hetkellä minkä tahansa pääaineen opiskelijat voivat suorittaa naistutkimusta laajana sivuaineena ja jopa syventäviä opintoja aina maisteri-opintoihin saakka. Vuonna 2006 Lapin yliopiston naistutkimuksen maisteriohjelma hyväksyttiin Opetusministeriön asetukseen, ja samana vuonna kasvatustieteiden tiedekunta päätti, että tiedekunnassa voi suorittaa filosofian tohtorin tutkinnon naistutkimuksen alalta. (Autti & Naskali 2009.)

Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö sijaitsee fyysisesti kasvatustieteiden tiedekunnassa. Lapin yliopistossa naistutkimuksen osaamisen keskiössä ovat erityisesti koulutuksen ja kasvatuksen, sosiaalisten ilmiöiden ja kulttuuristen merkitysten tutkimus, joita yhdistää feministinen tiedon rakentumista ja sukupuolta koskeva teoreettinen ajattelu. Naistutkimusyksikön opetus ja ohjaus sekä suunnittelu-, tiedotus- ja koordinoitutyö on kohdistettu vastaamaan koko yliopiston ja kaikissa tiedekunnissa tehtävän naistutkimuksen monitieteisyydestä nouseviin tarpeisiin. (Autti & Naskali 2009.)

Vuonna 2010 naistutkimuksen assistentin viran tilalle perustettiin määräaikainen sukupuolentutkimuksen yliopisto-opettajan työsuhte. Tällä hetkellä Lapin yliopiston sukupuolentutkimuksessa työskentelee siis kaksi henkilöä, professori ja määräaikainen yliopisto-opettaja. He vastaavat pääosin opetuksesta, sekä myös kaikesta muusta: opintojen ohjaus, opetuksen koordinointi ja suunnittelu, jatkokoulutettavien ohjaus, yhteistyökuvioiden ideoiminen ja toteuttaminen,

tiedottaminen ja yksikön hallinnointi. Tuntiopetusmäärärahoja ei varsinaisesti ole muun henkilökunnan palkkaamiseen, mutta keskustelun alla on yhden luentokurssin (6 h) maksaminen ulkopuoliselle.

Yksikön vakituisen henkilökunnan lisäksi tentaattoreina toimivat kasvatustieteiden ja taiteiden tiedekunnasta kaksi opettajaa ja oikeustieteiden ja yhteiskuntatieteiden tiedekunnasta yksi. Heidän vastuullaan on 10 kurssia. Professori ja yliopisto-opettaja (aikaisemmin assistentti) vastaavat loppuista 16 perus- ja aineopintojen kursseista sekä syventävien opintojen kursseista. Sukupuolentutkimuksessa tarjotaan myös englanninkielistä opetusta 25 op:n verran. Yksikön henkilökunnan lisäksi oppiainetta opettavat kaksi kasvatustieteiden opettajaa sekä yksikössä toimiva tohtorikoulutettava. Viime vuosina sukupuolentutkimuksen johdantokurssille on osallistunut 40–60 opiskelijaa vuodessa ulkomaalaiset vaihto-opiskelijat mukaan luettuna. (Autti 2011.)

Lisätietoja aiheesta:

- MINNA Tasa-arvotiedon keskus www.minna.fi
- HILMA Sukupuolentutkimuksen verkosto www.hilmaverkosto.fi
- Lapin yliopiston Sukupuolentutkimusyksikkö www.ulapland.fi/sukupuolentutkimus
- Käsikirja sukupuoleen. Toim. Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija (2010). Vastapaino, Tampere.

3 Prosessi ja aineisto

3.1 Haastateltavien valinta ja haastattelut

Tämän selvityksen keskiössä ovat Lapin yliopiston henkilökunnan kokemukset ja näkemykset naistutkimuksesta oppiaineena Lapin yliopistossa. Halusin valita haastateltavikseni henkilöitä, jotka ovat läheisesti tai ainakin jossain määrin tekemisissä opetuksen, opiskelijoiden, opinto-

sisältöjen tai opintojen suunnittelun kanssa. Pyrin saamaan haastateltavakseni ihmisiä mahdollisimman monelta alalta yliopiston sisällä.¹

Prosessin alussa tämän selvityksen tekeminen oli hyvin pitkälle jalkatyötä: kuljeskelin kilometrikaupalla yliopiston tiedekunnasta ja yksiköstä toiseen tiedustelemassa sopivia haastateltavia ja kyselemässä suostumuksia haastatteluihin. Aluksi kyselin tiedekuntien opinto-sihteereiltä eri oppiaineiden edustajista, jotka täyttävät edellä mainitut kriteerit, ja jotka voisin mahdollisesti tavoittaa haastateltavakseni. Lähetin jonkin verran myös sähköpostiviestejä, joilla tiedustelin suostumusta haastatteluihin. Pääosan suostumuksista keräsin kuitenkin kysymällä mahdollisilta haastateltavilta henkilökohtaisesti kasvokkain. Osan heistä valitsin täysin sattumanvaraisesti selaamalla Lapin yliopiston verkkosivulta löytyviä tiedekuntien ja yksiköiden henkilökuntalistoja. Jotkut haastateltavistani valikoituivat sillä perusteella, että jo etukäteen tiesin heidän olevan jossain määrin perehtyneitä naistutkimukseen tai siihen läheisesti liittyvään tematiikkaan. Lapin yliopiston naistutkimusyksikön henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä en haastatellut.

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta haastateltavat edustavat opetushenkilöstöä ja ovat pääosin professoreita, lehtoreita ja tuntiopettajia. Hallintohenkilökuntaa oli alun perin tarkoitus saada mukaan enemmänkin, mutta hallinnon edustajilta oli opetushenkilökuntaan verrattuna huomattavasti vaikeampaa saada suostumuksia haastatteluihin. Kaksi heistä suostui. Ylioppilaskunnan kautta sain tähän selvitykseen myös kaivattua opiskelijanäkökulmaa, vaikka henkilökunnan kokemukset ovatkin tämän selvityksen keskiössä. Haastateltavista kaksi opiskeli haastattelu-hetkellä myös itse Lapin yliopistossa.

Lapin yliopistossa on useita tavalla tai toisella naistutkimukseen orientoituneita henkilöitä. Halusin saada tähän selvitykseen mahdollisimman monenlaisia näkökulmia, joten tietoisesti valitsin haastateltavikseni joitakin henkilöitä, joilta tiesin saavani mielipiteitä aiheeseen perehtyneen henkilön näkökulmasta. Kuitenkin osan haastateltavistani valitsin sattumanvaraisesti, ja onneksi joukkoon osui sellaisiakin henkilöitä, jotka eivät ennestään juurikaan tunteneet naistutkimuksen sisältöjä.

On otettava huomioon, että tekemieni haastatteluiden perusteella Lapin yliopiston henkilökunnan suhtautuminen naistutkimukseen voi vaikuttaa todellisuutta positiivisemmalta. Kaikkein negatiivisimmin suhtautuvat henkilökunnan edustajat eivät todennäköisesti suostuneet mukaan

¹ Vuonna 2009 Lapin yliopistossa oli viisi tiedekuntaa: kasvatustieteiden, matkailun ja liiketoiminnan, oikeustieteiden, taiteiden ja yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

ollenkaan. Osaan sähköpostilla lähettämistäni haastattelupyynnöistä en saanut koskaan vastausta, mihin tietysti voi olla monia syitä. Eräs henkilö, jolta kysyin sähköpostilla suostumusta haastatteluun, näki paljon vaivaa lähettäessään minulle useammankin sähköpostiviestin halutessaan korostaa, että hänellä ainakaan ei ole aiheesta mitään sanottavaa. Kasvokkaisissa tilanteissa joidenkin henkilökunnan edustajien ilme ja heistä saamani ensivaikutelma heidän kieltäytyessään haastattelusta kertoi enemmän kuin tuhat sanaa kun mainitsin haastattelun koskevan naistutkimusta.

Kaiken kaikkiaan tein 26 haastattelua aikavälillä 15.4.–5.5.2009. Yksi henkilö halusi vastata sähköpostin välityksellä, yhden haastattelun tein puhelimessa ja loput 24 haastattelua tein kasvokkain. Haastattelut kestivät pääsääntöisesti noin puoli tuntia; lyhin haastattelu kesti 13 minuuttia ja pisin noin tunnin. Kaikki kasvokkain haastattelemani henkilöt suostuivat haastatteluiden tallentamiseen, jonka suoritin käyttämällä digitaalista sanelinta. Haastateltavista 16 oli naisia ja 10 miehiä. Osa haastateltavista on itse aikoinaan opiskellut Lapin yliopistossa. Haastateltavista pisimpään Lapin yliopistossa ollut henkilö on ollut talossa vuodesta 1982 lähtien, lyhimpään taas henkilö, joka oli haastatteluhetkellä ollut talossa hieman yli puolitoista vuotta. Haastateltavien joukkoon kuuluu henkilöitä viiden eri tiedekunnan lisäksi menetelmätieteiden laitokselta, avoimesta yliopistosta, kansainvälisten asioiden yksiköstä ja ylioppilaskunnasta.

Kaikki haastattelemani henkilöt eivät tunne naistutkimusta välttämättä juuri ollenkaan, mutta he ovat kuitenkin paria poikkeusta lukuun ottamatta asiantuntijoita jollakin tieteenalalla. Haastateltavien näkemykset pohjautuvat siis heidän omien henkilökohtaisten kokemustensa lisäksi heidän edustamillaan tieteenaloilla vallitseviin käsityksiin ja diskursseihin. Tässä selvityksessä asiantuntijuus ei ole selvityksen tekijällä, vaan niillä henkilöillä, joiden näkemyksistä selvitys tehtiin. Se osoittautui hedelmälliseksi lähtökohdaksi. Tällainen asetelma avasi monipuolisia näkökulmia ja mahdollisti tuoreita havaintoja aiheesta, joka oli ajankohtainen niin Lapin yliopiston naistutkimuksen juhluvuoden kuin myös valtakunnallisissa medioissa käytyjen oppiaineen asemaa koskevien hyvinkin kiivaiden keskustelujen vuoksi.

3.2 Tutkimuskysymykset ja kysymykset haastateltaville

Selvityksen tekemisen yksi ensimmäisistä vaiheista oli laatia haastateltaville esitettävät kysymykset. Muotoilin naistutkimuksen professori Päivi Naskalin antamien ohjeiden perusteella 12 kysymyksen suuntaa antavan listan. Kysyin haastateltaviltani muun muassa kuinka paljon he tietävät naistutkimuksesta entuudestaan, miten he itse suhtautuvat naistutkimukseen, miten naistutkimukseen yleisesti suhtaudutaan heidän edustamillaan tieteenaloilla tai edustamiensa oppiaineiden näkökulmasta, kuinka paljon naistutkimuksessa keskeistä sukupuolen tematiikkaa käsitellään heidän edustamassaan oppiaineessa, minkälaisena he näkevät naistutkimus-oppiaineen ja -yksikön aseman Lapin yliopistossa, mistä naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot mahdollisesti johtuvat ja mitä mieltä he olivat naistutkimus-oppiaineen nimestä.

En kysynyt kaikkia samoja kysymyksiä kaikilta haastateltaviltani riippuen heidän toimenkuvastaan yliopistolla ja perehtyneisyydestään naistutkimukseen. Esimerkiksi hallinto henkilöstön edustajille ei kannattanut esittää läheisesti yksittäisten oppiaineiden näkökantoihin liittyviä kysymyksiä. Käytin kysymyslistaa lähinnä suuntaa antavana haastattelurunkona.

Pääasiassa haastattelut etenivät hyvin sulavasti. Tieteelliseen argumentaatioon tottuneilla akateemisen työyhteisön ammattilaisilla sana tuntui olevan hallussa. Monet haastateltavista vastasivatkin todella monipuolisesti ja kattavasti perustellen, ja he toivat esiin uusia teemoja, joista en itse olisi osannut edes kysyä.

Varsinaisia aineistolle esitettäviä tutkimuskysymyksiä minulla ei ollut alun perin mietittynä. Vasta perusteellisen aineistoon tutustumisen jälkeen pohdin haastatteluissa esille nousseita keskeisiä teemoja, joiden kautta aineiston punainen lanka alkoi hahmottua. Haastattelujen tekemisen jälkeen hahmottelin raportin sisällysluettelon, jonka avulla jäsensin noin 100 liuskan mittaisen tekstiksi puretun haastatteluaineiston. Tuloslukujen pääotsikot ja niiden alta löytyvät kappaleet jaottelin ja nimesin pitkälti haastattelurunkoa eli haastateltaville esittämiäni kysymyksiä mukaillen, mikä osoittautui toimivaksi ratkaisuksi. Tosin tämän vuoksi pelkästään sisällysluetteloa vilkaisemalla ei saa minkäänlaista käsitystä itse tuloksista. Vasta tuloslukujen tekstistä löytyvät väliotsikot kertovat niistä teemoista, joista tämän raportin keskeiset tulokset muodostuvat.

Tutkimuskysymyksinä toimivat pääotsikoiden teemat:

1. Miltä naistutkimus näyttää Lapin yliopiston henkilökunnan silmin eri tieteenalojen näkökulmasta?
2. Mikä Lapin yliopiston henkilökunnan mielestä on naistutkimuksen erityisluonne oppiaineena?
3. Minkälaisessa suhteessa naistutkimus-oppiaineen ja naistutkimusyksikön nähdään olevan Lapin yliopiston muihin yksiköihin?

3.3 Haastatteluaineiston analyysi

Käyttämäni analyysimenetelmä muistuttaa lähinnä teemoittelua ja yksinkertaista sisällönanalyysia, jotka ovat perusmenetelmiä kaikessa laadullisessa tutkimuksessa. Tässä raportissa ei ole syväluotaavaa analyysiä tai rönkyilevää pohdintaa Lapin yliopiston henkilökunnan mielenmaisemista suhteessa naistutkimukseen. Pyrkimyksenäni oli tuoda esiin mahdollisimman paljon haastateltavien omaa ääntä ja summata haastatteluissa esiin nousseita keskeisimpiä asioita. Tuloslukuista ei löydy haastateltavien käyttämien ilmaisujen tarkkaa lähiluentaa tai sanojen takana vaikuttavien piilomerkitysten esiin kaivamista diskurssianalyysin tapaan. Olen kuitenkin jossain määrin kiinnittänyt huomiota haastateltavien tapaan argumentoida ja perustella mielipiteitään, ja pyrkinyt kytkemään haastateltavien esittämät näkemykset heidän henkilökohtaisiin näkökulmiinsa.

Aineiston analyysi tapahtui siten, että jaoin ensin puhtaaksikirjoittamani haastatteluaineiston tutkimuskysymysten mukaisten pääotsikoiden alle. Tämän jälkeen pääluku kerrallaan kävin tekstin läpi ja hahmottelin merkittävimmät teemat, jotka erityisesti nousivat pintaan lukiessani aineistoa uudelleen ja uudelleen. Näiden teemojen kautta yhä pienempiin osiin jäsentämästäni aineistosta syntyivät tuloslukujen kappaleet, joihin tiivistin haastatteluiden keskeisen sisällön ja siitä tekemäni tulkinnat. Poimin haastatteluista suoria lainauksia tulkintojeni tueksi. En käyttänyt analyysia tehdessäni tutkimuskirjallisuutta, joten viittaan tuloslukuissa ainoastaan tekemiini haastatteluihin.

Haastattelujen tekeminen ja niiden analysoiminen oli nuorelle opiskelijalle kaiken kaikkiaan todella opettavainen kokemus. Haastatteluissa naistutkimusta tarkasteltiin aina oppiaineen, tieteenalan, yliopiston yksikön tai yksittäisen henkilön näkökulmasta. Tällä tavalla opin itse paljon uutta etenkin naistutkimuksesta ja siihen suhtautumisesta, mutta myös monista muista Lapin yliopistossa opetettavista oppiaineista sekä yliopistosta organisaationa ja sen yksiköiden välisistä suhteista niin sisällöllisesti kuin henkilötasollakin. Tämän raportin tulososioissa pyrkimyksenäni

olikin tuoda esille haastateltavien naistutkimukseen liittyvien kokemusten ja näkemysten lisäksi myös omia huomioitani, joita tein haastatteluiden ja raportin kirjoittamisen aikana. Tällä tavoin kykenin mahdollisimman avoimesti ja tarkasti kuvaamaan ja kirjoittamaan auki sen prosessin, jonka kävin läpi tehdessäni tätä selvitystä. Olisi harhaanjohtavaa, jos tätä raporttia lukevat henkilöt olettaisivat kyseessä olevan ammattimaisista lähtökohdista tehdyn selvityksen ja arvioisivat sitä sen pohjalta. Tämä raportti on tulos siitä, kun naistutkimusorientoitunut opiskelija peilasi Lapin yliopistossa tehtävää naistutkimusta ja naistutkimusta yleensä vasten Lapin yliopistoa asiantuntijaorganisaationa.

3.4 Eettinen pohdinta

Yhden yliopiston sisällä tehtävän henkilökunnan haastatteluihin pohjautuvan selvityksen laatimisessa on kiinnitettävä erityistä huomiota haastateltavien anonymiteetin säilymiseen. Lupasin kaikille haastateltavilleni, että tallentamiani haastatteluita ei minun lisäksi kuuntele kukaan muu, eikä heidän nimiään julkaista tutkimusraportissa. Osaa haastateltavista ei tuntunut haittaavan, vaikka heidät joku olisi raportistani tunnistanut. Toiset taas olivat hyvinkin huolissaan anonymiteettinsa säilymisestä ja painottivat moneen kertaan, ettei heidän henkilöllisyytensä saa tulla julki. Tähän vaikutti mahdollisesti se, että haastattelijana oli kokeneen tutkijan sijaan opiskelija, jonka ymmärrettävästi ei välttämättä luoteta hallitsevan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja tutkimusetiikkaa.

Pienen yliopiston sisällä laaditussa raportissa pelkästään nimien pois jättäminen ei kuitenkaan vielä estä mahdollista tunnistumista. Tuloslukuja kirjoittaessani kiinnitin erityistä huomiota siihen, ettei haastatteluista poimimistani suorista lainauksista kävisi liian yksityiskohtaisesti ilmi haastateltavan toimenkuva ja paikantuminen yliopiston sisällä. Tuloslukuihin eriteltyjen haastateltavien vastausten kohdalla on ilmoitettu haastateltavan edustama tiedekunta tai tieteenala ja toisinaan myös oppiaine tai mahdollinen yksikkö, jos näillä tiedoilla on asiayhteyden kannalta jotakin merkitystä. Joissakin tapauksissa, kuten pienten oppiaineiden kohdalla, en ole ilmoittanut haastateltavan edustamaa oppiainetta tunnistumisen välttämiseksi. Haastatteluista poimimieni suorien lainausten yhteydessä en tuo ilmi haastateltavien sukupuolta, jos sillä ei asiayhteyden kannalta ole erityistä merkitystä. Joidenkin kysymysten kohdalla sukupuoli on kuitenkin ilmoitettu,

sillä muutamissa tapauksissa haastateltava itse koki sukupuolellaan olevan merkitystä käsiteltävän asian kannalta.

4 Naistutkimus Lapin yliopiston henkilökunnan silmin

4.1 Sukupuolitietous eri tieteenaloilla ja oppiaineissa

Yhtenä keskeisenä pyrkimyksenä tämän selvityksen tekemisessä oli Lapin yliopiston henkilökuntaa haastatteleamalla hahmotella kuva siitä, miltä naistutkimus näyttää muiden oppiaineiden näkökulmasta, mutta myös siitä, missä määrin naistutkimukselle ominaiset teemat, aiheet ja näkökulmat ovat mukana muiden oppiaineiden sisällöissä. Halusin tietää, kuinka paljon ja millä tavalla naistutkimukselle läheisiä teemoja sivutaan muissa oppiaineissa ilman, että ne välttämättä tietoisesti liitetään naistutkimuksen alueelle kuuluviksi. Niinpä kysyin haastateltaviltani, kuinka paljon heidän edustamillaan tieteenaloilla tai heidän edustamissaan oppiaineissa puhutaan sukupuolesta ilman mainintaa naistutkimuksesta. Tämä kysymys herätti todella paljon keskustelua ja myös avasi näkökulmia naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden yhteistyötä koskevaan pohdintaan, jota käsittelen tämän raportin loppupuolella tarkemmin.

Joidenkin oppiaineiden näkökulmat ja tiedon tuottamisen lähtökohdat ovat kaukana nais- ja sukupuolentutkimukselle ominaisesta maailmankuvasta, ja eri oppiaineissa sukupuolen käsite voidaan myös ymmärtää eri tavoilla. Monien tutkimusalojen historia ulottuu kauas. Historian hämäristä kumpuavat perinteet sekä syvään juurtuneet erilaiset tavat tehdä tutkimusta ja tarkastella maailmaa voivat tehdä eri oppiaineiden välisen yhteistyön hankalaksi. Monitieteinen ja tieteidenvälinen tutkimus kuitenkin yleistyy Suomessa jatkuvasti. Tämän vuoksi koen tässä selvityksessä tärkeäksi tarkastella naistutkimuksen suhdetta muihin oppiaineisiin mielikuvien ja asenteiden lisäksi myös sisällöllisesti naistutkimukselle keskeisten teemojen kautta.

Haastattelujen perusteella joissakin oppiaineissa puhutaan sukupuolesta todella paljon, ja sukupuoli voi olla näiden oppiaineiden sisällöissä hyvinkin keskeinen teema. Toisissa oppiaineissa asioita ei katsota sukupuolen kautta juuri missään yhteydessä; sukupuolta ei oteta huomioon, eikä sukupuolinäkökulmaa pidetä tärkeänä tai merkitsevänä oppiaineen ydinkysymyksissä. Joidenkin haastateltavien mielestä sukupuolen esiin tuominen on tärkeää, ja siitä pitäisi puhua nykyistä

enemmän. Heidän mielestään sukupuolen pitäisi olla yhtenä varteenotettavana näkökulmana kaikissa oppiaineissa. Jotkut taas olivat sitä mieltä, että Lapin yliopistossa suorastaan painotetaan naistutkimusta ja sen vuoksi on vaarana, että sukupuolesta puhutaan liikaakin. Opetushenkilöstöön kuuluvat haastateltavat tarkastelivat tätä kysymystä pääosin itse opettamansa oppiaineen näkökulmasta. Muut pohtivat sukupuoliteeman esilletuomista sillä alalla tai oppiaineessa, jota ovat joskus opiskelleet, opiskelevat tällä hetkellä, tai josta heillä muusta syystä on eniten kokemuksia.

”Tasa-arvo ja yhdenmukaisuus on tärkeä asia, joten emme puhu sukupuolesta”

Joidenkin haastateltavien mukaan sukupuolesta ei puhuta juuri ollenkaan, tai ei ainakaan aktiivisesti heidän edustamallaan tieteenalalla. Haastattelujen perusteella monissa Lapin yliopistossa tarjottavissa oppiaineissa sukupuoli ei ole keskeinen teema sisällöissä, eikä tarjolla ole myöskään yksittäisiä kursseja, joissa asioita tarkasteltaisiin erityisesti sukupuolen näkökulmasta. Tällaisia oppiaineita tai -aloja ovat näiden haastattelujen perusteella ainakin aikuiskasvatus, oikeustiede, filosofia ja psykologia. Esimerkiksi aikuiskasvatus on erään haastateltavan mukaan oppiaine, jonka sisällöissä sukupuolesta puhutaan vähän ja epäsystemaattisesti; sukupuoliteemaa ei ole virallisesti kirjattu opintokokonaisuuksiin. Muita kasvatustieteiden tiedekunnan oppiaineita käsittelen erikseen myöhemmin.

Erään oikeustieteiden tiedekuntaa edustaneen haastateltavan mukaan oikeustieteiden tiedekunnan opinnoissa sukupuolta ei tarkastella missään opintojaksossa erityisesti. Kyseinen henkilö halusi kuitenkin haastattelun aikana tarkistaa asian opinto-oppaasta, josta löysi muun muassa joitakin naisoikeuden kursseja. Hänen mukaansa mukaan oikeustieteiden tiedekunnan opetushenkilöstöön kuuluu joitakin naistutkimusorientoituneita henkilöitä. Hän ei kuitenkaan suoralta kädeltä osannut sanoa ovatko kyseisten henkilöiden sukupuolinäkökulmaiset kurssit varsinaisesti oikeustieteiden tiedekunnan vai naistutkimusyksikön tarjoamia kursseja. Toinen oikeustieteiden tiedekuntaa edustanut haastateltava ei ollut oman tiedekuntansa opetuksessa huomannut sukupuoliteemaa. Hänen omien sanojensa mukaan sarkastisesti sanottuna tasa-arvo ja yhdenmukaisuus on tärkeä asia, joten sukupuolesta ei puhuta. Tällaiset kommentit, sarkasmiksikin tarkoitettuna, kuvastavat ajatusmaailmaa, jossa sukupuoliteeman piilottamisen ja unohtamisen ajatellaan johtavan sukupuolten tasa-arvoon.

Joidenkin oppiaineiden sisällöissä sukupuolikysymykset on suorastaan häivytetty tai sukupuoli voidaan ymmärtää eri tavalla kuin naistutkimuksessa. Erään haastateltavan mukaan esimerkiksi käsityksiä filosofian historian miehisyydestä joutuu usein korjaamaan. Yleinen käsitys siitä mikä on filosofi, on selvästi sukupuolittunut; naisfilosofeja on aina ollut paljon, mutta heitä ei koskaan nosteta esiin. Psykologia puolestaan on hyvä esimerkki tutkimusalasta, jossa sukupuolesta puhutaan, mutta sukupuolen käsite ymmärretään jo lähtökohtaisesti aivan eri tavalla kuin naistutkimuksessa. Tämän vuoksi kyseisten oppiaineiden sisältöjen yhteensovittaminen ei varmasti olisi helppoa.

Haastattelemani psykologian asiantuntija kuitenkin itse koki sukupuolinäkökulman tärkeäksi, eikä pitänyt naistutkimuksen ja psykologian sisältöjen yhteensovittamista mitenkään mahdottomana. Hänen mukaansa perinteinen psykologia on huonossa mielessä sukupuolineutraali tieteenala, jossa sukupuolikysymyksiä ei oteta huomioon siinä määrin kuin pitäisi. Kyseisen haastateltavan mukaan hän on itse pyrkinyt tuomaan psykologiaan myös sukupuolinäkökulmaa siinä mielessä kuin se yhteiskuntatieteissä ymmärretään. Valtavirta-psykologiassa sukupuoli nähdään hänen kertomansa mukaan biologisena kahtiajakona, tai kysymys sukupuolesta yritetään kokonaan häivyttää:

Psykologiassa [...] korostetaan kaiken takana olevaa ihmisyyden samuutta ja sen rinnalla toisaalta yksilöllisyyttä, minkä vuoksi sukupuoli ei todellakaan nouse keskeiseen rooliin. Perinteinen psykologia on muuttujakeskeistä ja tilastollista. [...] Tällaisessa kontekstissa sukupuoli on vain yksi dikotominen muuttuja, jonka yhteyksiä ja korrelaatioita toisiin muuttujiin tutkitaan. Nykyään on yleistynyt myös niin sanottu aivotutkimus, jonka piiristä on ajoittain noussut hyvinkin raflaavia tuloksia, kun on pyritty osoittamaan naisten ja miesten aivojen eroja. Tällainen tutkimus tuskin vie asioita eteenpäin ainakaan hyvässä mielessä, joten itse ainakin suhtaudun siihen hyvin kriittisesti.

Myöskään matkailututkimuksen sisällöissä erään haastateltavan mielestä ainakaan Lapin yliopistossa ei juuri puhuta sukupuolesta, mutta kansainvälisesti se on tutkimusalalla enemmän esillä. Hän näkee matkailututkimuksen tutkimussuuntana, jossa sukupuoli on tavallaan pakko ottaa huomioon, koska matkailu ja siihen liittyvä markkinointi on alana vahvasti sukupuolittunut. Kyseisen haastateltavan mukaan Lapin yliopiston matkailututkimuksen opetushenkilökuntaan

kuuluu sukupuolikysymyksiin orientoituneita henkilöitä, joiden kautta matkailututkimuksen opiskelija voi ottaa sukupuolen opiskeluissaan keskeiseksi teemaksi, vaikka sitä ei oppiaineen kaikille yhteisissä sisällöissä aktiivisesti tuodakaan esille.

”Valtavirta-markkinointiin sukupuoli ei todellakaan kuulu keskeisenä näkökulmana”

Erään haastateltavan mukaan matkailuun ja markkinointiin läheisesti liittyvä kulutustutkimus on tekemisissä useiden eri tieteenalojen kanssa. Kuluttamista ilmiönä voidaan tarkastella niin monelta eri kannalta, että sukupuolinäkökulman huomioon ottamista tutkimusalalla yleisesti on hankala hahmottaa. Sukupuolta kulutustutkimuksessa ja markkinoinnissa pohti useampikin haastateltava. Yksi heistä mainitsi homokulttuurien tutkimuksen esimerkkinä markkinoinnin alueella tehtävästä sukupuoleen liittyvästä tutkimuksesta. Hänen mukaansa joillakin markkinoinnin osa-alueilla sukupuoli voi olla keskeinen teema, mutta sukupuolikysymysten tarkastelu voi silti olla hyvin yksipuolista.

Kyseisen haastateltavan mukaan markkinoinnin valtavirtatutkimuksessa sukupuoli otetaan huomioon lähinnä puhuttaessa seksuaalisuudesta, ja toisaalta homoseksuaalisuuttakin tarkastellaan vain osana julkista ulottuvuutta, ei yksilötason valintana. Esimerkiksi seksuaali-vähemmistöjen edustajien arkea ei markkinoinnin piirissä tutkita. Eräs 2000-luvulla markkinointia itse opiskellut haastateltava ei ollut ainakaan Lapin yliopiston markkinointi-oppiaineen tarjonnassa huomannut yhtään erityisesti sukupuoleen keskittyvää kurssia. Tekemieni haastattelujen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että juuri Lapin yliopiston markkinoinnin piirissä sukupuoli-näkökulmasta ollaan paljon kiinnostuneempia kuin kyseisellä alalla yleensä, ainakin mitä tulee opetushenkilökunnan puheisiin. Markkinoinnin opiskelijoille myös suositellaan naistutkimus-kursseja Lapin yliopistossa.

Kokonaisuutena vuoden 2010 alussa yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan yhdistyneen matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan opetuksessa sukupuolinäkökulman esiintuominen näyttäisi olevan hyvin pitkälle henkilösidonnaista. Tämä tulee hyvin esille seuraavassa katkelmassa, jonka poimin erään matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan opetushenkilöstöön kuuluvan henkilön haastattelusta. Hän painottaa omassa opetuksessaan sukupuolinäkökulmaa ja pitää sitä hyvin tärkeänä:

Lapin yliopistossa ja Suomessa sukupuolinäkökulman esiintuominen on aina henkilöstä kiinni. Itse tuon aina joka kurssilla sukupuolitematiikan esiin yhtenä osa-alueena, mutta monissa

muissa yliopistoissa näin ei tehdä. Tähän asti opiskelijat eivät ole suhtautuneet ainakaan kovin negatiivisesti siihen, että itse tuon omassa opetuksessani sukupuolinäkökulman esiin hyvin keskeisenä. Lapin yliopisto on naistutkimuspainotuksensa vuoksi otollinen ympäristö tuoda sukupuolinäkökulmaa esiin muussakin opetuksessa. Naistutkimuksen vahvan läsnäolon vuoksi opiskelijat eivät kyseenalaista sukupuolinäkökulmaa.

Kyseisen haastateltavan mukaan Lapin yliopistossa on olemassa jonkinlainen naistutkimuspainotus, minkä vuoksi kyseinen yliopisto on hyvä paikka tuoda sukupuolinäkökulmaa esille kaikessa opetuksessa. Hän mainitsi myös yrittäjyyden tutkimuksen valtavirtasuuntaukset esimerkkinä tutkimuksesta, jossa sukupuolinäkökulmaa ei oteta millään tavalla huomioon. Tekemieni haastattelujen perusteella kaikilta tieteenaloilta löytyy kuitenkin suuntauksia, joissa suhtaudutaan kriittisesti oman tieteenalan valtavirtaan ja kyseenalaistetaan tutkimusalan perinteisiä kysymyksenasetteluita ja menetelmiä. Yleensä juuri näissä suuntauksissa suhtaudutaan kaikkein myönteisimmin sukupuolinäkökulman esilletuomiseen tai jopa korostetaan sitä yhtenä tärkeimmistä teemoista.

”Opettajankoulutuksen opinnoissa on yhä pieniä jäänteitä sukupuolen tematiikasta”

Haastattelujen perusteella mediakasvatus erottuu oppiaineena, jossa sukupuoliteemaa sivutaan suhteellisen paljon verrattuna niin Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan muihin oppiaineisiin kuin myös koko yliopiston oppiainetarjontaan kokonaisuutena. Kahden haastateltavan vastausten perusteella sukupuoliteema on ainakin Lapin yliopiston mediakasvatuksen sisällöissä todella keskeinen, vaikka sukupuoli-sana ei olisikaan esillä yksittäisten kurssien nimissä. Haastattelujen perusteella useissa Lapin yliopiston oppiaineissa sukupuoliteeman esiin tuominen opetuksessa on hyvin pitkälle riippuvaista opetushenkilökunnan henkilökohtaisista intresseistä. Näin on jossain määrin myös mediakasvatuksessa. Kuitenkin kyseisessä oppiaineessa sukupuoli-näkökulma on esillä jo kaikille opiskelijoille pakollisissa perusopinnoissa, mikä on poikkeuksellista verrattuna moniin muihin Lapin yliopiston oppiaineisiin.

Toisen mediakasvatusta edustaneen haastateltavan mukaan mediakasvatuksen piirissä sukupuoliteema otetaan huomioon esimerkiksi pohdittaessa, minkälaisen teknologioiden käyttäminen on tyypillistä tytöille ja pojille tai mikä on sukupuolen merkitys uusien teknologioiden

haltuunotossa perheiden sisällä. Myös toinen saman alan asiantuntija pohti perusteellisesti sukupuolen näkymistä mediakasvatuksen sisällöissä ja myös kyseisen oppiaineen suhdetta naistutkimukseen:

Jo kaikille pakollisissa perusopinnoissa puhutaan esimerkiksi sukupuolittuneesta media-kulttuurista ja seksuaalistamisesta mediassa. [...] Jonkin verran tehdään myös yhteistyötä naistutkimuksen kanssa ja järjestetään yhteisiä kursseja. Mediakasvatuksenkin opetuksessa sukupuolen esiintuominen on jonkin verran kiinni opetushenkilökunnan omista intresseistä. [...] Sukupuolesta puhuminen ei tarkoita kuitenkaan puhumista naistutkimuksesta. Naistutkimusta kuitenkin markkinoidaan sivuaineeksi mediakasvatuksen opiskelijoille. Mediakasvatuksessa puhutaan sukupuolesta paljon enemmän kuin kasvatustieteissä yleensä. Sukupuoli tulee usein esiin eri kursseissa erilaisten teemojen sisällä, vaikka ei olisikaan keskeisenä näkökulmana kurssin nimessä.

Mediakasvatusta lukuun ottamatta Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa sukupuoli ei näytä olevan kovin keskeinen teema. Joidenkin haastateltavien mukaan kasvatustieteissä puhutaan sukupuolesta lähinnä siksi, että Lapin yliopistossa on useita henkilöitä, jotka ovat perehtyneet naistutkimukseen ja tämä vaikuttaa väistämättä kurssien sisältöön. Tämänkaltaisesta argumentaatiosta tulee helposti mielikuva, että naistutkimus koettaisiin kasvatustieteiden tiedekunnassa jonkinlaiseksi välttämättömäksi pahaksi. Naistutkimusyksikkö sijaitsee fyysisesti kasvatustieteiden tiedekunnassa, mikä joidenkin haastateltavien mukaan väistämättä vaikuttaa tiedekunnan opetussisältöihin. Erään haastateltavan mukaan jo pelkästään naistutkimusyksikön olemassaolo voi saada aikaan käsityksen, että sukupuoleen ei tarvitse tiedekunnan muiden oppiaineiden sisällöissä kajota, koska naistutkimus on erikseen sitä varten olemassa. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetushenkilöstöä haastatteleamalla sain käsityksen, että naistutkimus oppiaineena ja myös sukupuoliteema yleisesti on aikaisemmin ollut tiedekunnan sisällä paljon vahvemmassa asemassa kuin nykyään.

Eräs kasvatustieteitä edustaneista haastateltavista piti huonona kehityksenä sitä, että sukupuoliteema ei ole enää niin vahvasti esillä ainakaan Lapin yliopiston opettajankoulutuksessa. Hän koki sukupuolinäkökulman häivyttämisen opettajankoulutuksesta liittyvän koko naistutkimusyksikön aseman heikkenemiseen kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä: naistutkimus oppiaineena

ei enää näy kasvatustieteiden tiedekunnan opetuksessa yhtä paljon kuin aikaisemmin ja yhtä lailla myös naistutkimusyksikön asema on heikentynyt. Kyseisen haastateltavan näkemys oli, että Lapin yliopiston opettajankoulutuksen opinnoissa on enää jäljellä vain pieniä jäänteitä sukupuolen tematiikasta aikaisempiin vuosiin verrattuna. Hänen mukaansa viime vuosien aikana on tapahtunut suuri käänne, sillä aikaisemmin niin opettajankoulutuksen perus- kuin aineopinnoisakin oli selkeästi sukupuolta käsitteleviä kursseja kun taas tällä hetkellä sukupuoliteema on suorastaan häivytetty; sukupuolinäkökulmaisia kursseja on edelleen periaatteessa mahdollista suorittaa valinnaisena, mutta näitä kursseja ei koeta mitenkään keskeisiksi eivätkä ne ole näkyvästi esillä.

Kyseinen haastateltava pohti myös, että vaikka vuonna 2004 perustetun naistutkimusyksikön ja tuolloin saadun professorin viran myötä naistutkimuksen asema on periaatteessa organisatorisesti vahvistunut, niin sisällöllisesti suhteessa kasvatustieteiden tiedekunnan muihin opintoihin naistutkimus on tällä hetkellä heikommassa asemassa kuin pitkään aikaan. Hänen mukaansa naistutkimus ei aikaisempaan verrattuna näy läheskään yhtä paljon tiedekunnan opetuksessa, strategioissa tai kehityskeskusteluissa. Hän vertasi nykyistä tilannetta jopa siihen, kun 1990-luvun alussa naistutkimus vielä haki paikkaansa eikä yleisesti oikein tiedetty mitä se sisällöllisesti on. Tosin tekemieni haastattelujen perusteella näyttää siltä, että Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa kaikille ei ole vieläkaan selvää, mitä naistutkimus käytännössä tarkoittaa.

Haastateltavista muutama muukin pohti sukupuoliteemaa erityisesti opettajankoulutuksen näkökulmasta. Heistä yhden mielestä Lapin yliopiston opettajankoulutuksessa olisi tilausta tutkimukselle, jossa otetaan huomioon sukupuolten välisten erojen lisäksi myös sukupuolten sisäiset erot. Opettajankoulutuksen piirissä vertaillaan ja tehdään tilastoja siitä, miten pojat pärjäävät ja miten tytöt pärjäävät, mikä kyseisen haastateltavan mukaan voi helposti johtaa *pojat älykkäitä, tytöt ahkeria* -tyyppiseen yleistämiseen. Hänen mukaansa sukupuoli kuitenkin on yksi teema opettajankoulutuksessa tällä hetkellä.

Toisaalta erään toisen haastateltavan näkemyksen mukaan sukupuolesta ei juuri puhuta Lapin yliopiston opettajankoulutuksessa, mikä hänen mukaansa on jopa toivottava tilanne. Hän kertoi, kuinka muutamat harvat aiheesta kiinnostuneet saattavat ottaa sukupuolinäkökulman esille omassa opetuksessaan. Hänen mukaansa sukupuolinäkökulma ei ole erityinen teema Lapin yliopiston opettajankoulutuksessa, koska uusille teemoille ei tällä hetkellä yksinkertaisesti ole tilaa. Sukupuoliteemasta puhumisen yhteydessä hän halusi myös mainita, että aikaisempina

vuosina sukupuolesta puhuttiin Lapin yliopiston kasvatustieteissä ja opettajankoulutuksessa liikaakin, mikä sai opiskelijat ärsyntyneeseen.

Kyseessä olevan haastateltavan mukaan tilanne on parempi tällä hetkellä, kun sukupuoli-näkökulmaa ei enää yritetä tarjota liikaa. Hänen kertomansa mukaan aikaisempina vuosina opiskelijat suorastaan kapinoivat liiallista sukupuolinäkökulman korostamista vastaan, koska se voitiin nähdä asenteellisuutena. Hän ei kuitenkaan kertonut, mitä hän asenteellisuudella tarkoitti eikä hän myöskään kuvaillut tarkemmin mahdollisia syitä sille, mikä sukupuoliteeman korostamisessa oikein ärsytti opiskelijoita. Erityisesti tämänkaltaisista näkemyksistä voi saada mielikuvan, että edes kasvatustieteiden tiedekunnassa ei oikein vieläkään tiedetä mitä naistutkimus oikeasti pitää sisällään. Puutteelliset tiedot oppiaineen sisällöistä eivät kuitenkaan estä kyseisen oppiaineen paikoin affektiivistakin kritisoimista. Juuri ne henkilöt, joilla on vähiten tietoa siitä, mitä naistutkimus käytännössä on, tuntuvat eniten ylenkatsovan kyseistä oppiainetta.

”Joskus tuntuu, että taideopiskelijoita pitää vähän herätellä pohtimaan sukupuolta”

Lapin yliopiston taiteiden tiedekuntaa edustaneiden haastateltavien mukaan ainakin heidän omissa oppiaineissaan asioita tarkastellaan toisinaan sukupuolen tai naisnäkökulman kautta. Media-alaa edustaneen haastateltavan mukaan nais- ja sukupuolinäkökulma nähdään media-taiteen ja -tutkimuksen piirissä yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona muiden joukossa; sukupuolinäkökulmaa ei erityisesti korosteta, mutta sitä ei myöskään ole suljettu pois. Hänen mukaansa mediataiteessa ja -tieteessä sukupuoli nähdään usein varsin hedelmällisenä aiheena, johon aina silloin tällöin joku tarttuu. Teollista muotoilua edustaneen haastateltavan mukaan myös hänen edustamassaan oppiaineessa sukupuoli on yksi vaihtoehtoinen näkökulma. Hän näkee naistutkimukselle läheisiä näkökulmia käytettävän käytännön tasolla mahdollisesti paljonkin, vaikka niitä ei olisikaan erotettu muusta tutkimuksesta ja nimetty omaksi erilliseksi kokonaisuudekseen. Kyseinen haastateltava oli kuitenkin sitä mieltä, että sukupuolinäkökulma on todennäköisesti taiteiden tiedekunnan muissa oppiaineissa enemmän esillä kuin teollisessa muotoilussa.

Myös kuvataidekasvatusta edustanut haastateltava pohti monipuolisesti oman oppiaineensa sukupuolitematiikkaa. Hänen mukaansa kuvataidekasvatuksessa puhutaan sukupuolesta melko paljon. Kyseisen oppiaineen edustajat suorittavat osittain samoja kursseja kuin kasvatustieteen ja

luokanopettajakoulutuksen opiskelijat. Monet kuvataidekasvatuksen opiskelijat valitsevat *Koulutuksen sukupuolistavat käytännöt* -kurssin, joka on joinakin vuosina ollut pakollinen kaikille kasvatustieteiden opiskelijoille. Haastateltavan mukaan kuvataidekasvatus voisi tuskin koskaan olla täysin sukupuolineutraalia, vaikka nykyään sukupuolineutraalin kuvataidekasvatuksen käsite ajoittain nouseekin oppialan keskusteluissa esille. Hän kertoi, kuinka kuvataidekasvatuksen alalla tehdään paljon tutkimusta, joka kumpuaa keskustelusta, jossa ollaan huolissaan poikien asemasta naisvaltaisilla aloilla.

Kyseinen haastateltava pohti, että sukupuolen tiedostaminen on aina haaste opettajalle, ja toisaalta erilaisten oppijoiden huomioiminen sukupuolesta riippumatta voi olla vaikeaa. Hän kertoi, kuinka joskus tuntuu siltä, että taideopiskelijoita pitää suorastaan herätellä pohtimaan sukupuolta. Tekemieni haastattelujen perusteella opiskelijoiden kannustaminen sukupuoli-kysymysten tiedostamiseen olisi suositeltavaa missä tahansa oppiaineessa. Sukupuoli vaikuttaa tavalla tai toisella kaikissa arkisissa käytännöissä. Kuitenkin vain hyvin harvoin ihmisten keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyvässä tutkimuksessa sukupuoleen kiinnitetään huomiota siinä määrin, että voitaisiin osoittaa edes osa sukupuolen moninaisista yhteyksistä sosiaalisen maailman ilmiöihin. Sukupuoliteemaa pohtineen haastateltavan mukaan kuvataidekasvatuksessa puhutaan usein monikulttuurisuudesta, johon sisältyy myös sukupuolikulttuurin käsite. Tämän vuoksi hänen mukaansa sukupuolikysymykset otetaan kuvataidekasvatuksessa paremmin huomioon kuin kasvatuksen alalla yleensä.

”Siitä voidaan olla varmaan montaa mieltä, onko sukupuolen esiintuominen riittävää”

Tekemieni haastattelujen perusteella sosiologia vaikuttaa olevan tutkimusala, jonka sisältöihin naistutkimukselle läheiset teemat ja näkökulmat uppoavat suorastaan luontevasti. Kyseisellä oppialalla myös puhutaan paljon sukupuolesta ja tehdään sukupuoleen liittyvää tutkimusta. Sosiologiaa edustaneen haastateltavan mukaan Lapin yliopistossa harjoitettavassa sosiologisessa tutkimuksessa työ on tällä hetkellä ehkä keskeisin teema, kuten monissa muissakin oppiaineissa. Osa opettajista tuo kuitenkin opetuksessaan esille myös sukupuolinäkökulmaa: monet sosiologian tutkijat ovat kytköksissä jollakin tavalla naistutkimukseen ja monet naistutkijat puolestaan ovat kytköksissä sosiologiaan. Kyseinen haastateltava halusi kuitenkin huomauttaa, että kaikki sosiologian piirissä sukupuolinäkökulmaa esiin tuovat henkilöt eivät välttämättä kuitenkaan

mainitse naistutkimusta, sillä sukupuolen kytkeminen naistutkimukseen riippuu henkilön taustasta. Tarkoitukseni olikin nimenomaan selvittää, kuinka paljon sukupuolesta puhutaan eri oppiaineissa ilman kytkentää naistutkimukseen.

Valtio-oppi on yksi niistä oppiaineista, jotka haastatteluiden kautta piirtyvässä kuvassa erottuvat Lapin yliopiston tarjonnasta pyrkimällä tietoisesti korostamaan sukupuolinäkökulmaa. Oppiaineen piirissä osa opetushenkilökunnasta tuo luennoillaan esiin sukupuolinäkökulmaa ja myös naistutkimuksen kursseja tarjotaan opiskelijoille korvaaviksi vaihtoehtoiksi. Valtio-oppia edustaneen haastateltavan mukaan sukupuoliteemaa pyritään pitämään esillä etenkin oppiaineen johdantokursseilla. Tällaisista kursseista hän mainitsi esimerkkinä poliittisen ajattelun historiaa käsittelevän kurssin, sillä kyseinen aihepiiri on hänen mukaansa erityisen sukupuolittunut. Hän näkee, että Lapin yliopiston valtio-opissa sukupuoli on teema joka tietyssä mielessä läpäisee kaikki muut teemat. Valtio-opin opetuksessa ainakin Lapin yliopistossa pyritään sukupuolinäkökulmaa siis tuomaan esiin. Siitä, onko sukupuoliteeman korostaminen kuitenkaan riittävää, voidaan kyseisen haastateltavan mukaan olla montaa mieltä.

Joidenkin valtio-opin opiskelijoiden kanssa käymieni keskustelujen perusteella Lapin yliopiston valtio-opin opetussisällöissä ei sukupuolinäkökulmaa korosteta läheskään niin paljon kuin valtio-oppia edustaneen haastateltavan puheet antaisivat olettaa. On aiheellista pohtia, mistä tällainen ristiriita voi johtua. Luonnollisesti opiskelijoiden huomio kiinnittyy ensisijaisesti niihin asioihin, jotka heitä eniten kiinnostavat. Jos valtio-opin opetussisällöissä tarjottujen vaihtoehtoisten teemojen joukossa sukupuolikysymykset eivät vaikuta houkuttelevilta, eivät opiskelijat jälkikäteen välttämättä muista ollenkaan, että sukupuolinäkökulmaisia kursseja on heille ylipäättään tarjottu. Toisaalta, kuten kaikissa muissakin oppiaineissa, sukupuolinäkökulman esille tuominen on valtio-opin sisällä vahvasti henkilösidonnaista.

Todennäköisesti satuinkin haastattelemaan valtio-opin edustajaa, jonka omiin intresseihin sukupuolikysymykset erityisesti kuuluivat. Toisaalta hän huomautti, että valtio-opin tutkinto-vaatimuksissa suurin osa kurssien nimistä on hyvin yleisluontoisia, joten pelkästään kurssien nimien perusteella ei voi saada käsitystä siitä, kuinka paljon sukupuolesta käytännössä puhutaan. Haastateltava muisteli, kuinka jossakin vaiheessa Lapin yliopiston valtio-opin ja kansainvälisten suhteiden opetuksen linjauksia määriteltäessä pohdittiin pitäisikö tutkintovaatimukseen sisällyttää jokin erityinen sukupuolinäkökulmainen kokonaisuus. Tuolloin oli kuitenkin päädytty siihen, että

sukupuoliteemaa käsitteleviä kursseja on parempi tarjota yhteistyössä naistutkimusyksikön kanssa ilman sukupuoliteeman vakiinnuttamista omaksi opintokokonaisuudekseen.

Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan henkilöstöstä haastattelin myös erästä kuntoutustieteen asiantuntijaa. Hän sanoi kuntoutustieteessä ja terveystutkimuksessa sukupuolen tulevan kyllä esille monessa yhteydessä, mutta useimmiten sukupuolikysymykset jätetään vaille pyrkimystä syvempiin tulkintoihin. Tässä yhteydessä on toki otettava huomioon, kuten haastateltava itse muistuttikin, että yleisesti ottaen sukupuoli ymmärretään kuntoutustieteessä ja terveystutkimuksessa eri tavalla kuin naistutkimuksessa. Kyseinen haastateltava kuitenkin mainitsi esimerkin hoitoon hakeutumisprosessin eriarvoistavista käytännöistä, mikä on aihe, jota voitaisiin aivan hyvin tarkastella naistutkimukselle ominaisen sukupuolikäsityksen kautta. Hänen mukaansa miehet hakevat tukea terveysongelmiinsa selvästi naisia harvemmin, ja kun he sitten hakevat, heidät huomioidaan naisia paremmin ja suhtautuminen on aivan erilaista. Tällaisessa prosessissa on kyseisen haastateltavan mukaan havaittavissa monensuuntaista eriarvoisuutta.

Edellisen esimerkin tavoin joissakin haastatteluissa nousi esiin tutkimusaiheita ja -kohteita, joissa sukupuolikysymykset jätetään täysin vaille minkäänlaista huomiota, mikä tuntui naistutkimusorientoituneen opiskelijan näkökulmasta suorastaan kummalliselta. Sukupuoli-tietoutta eri tieteenaloilla tuntui kuitenkin olevan. Tekemieni haastattelujen perusteella näyttää siltä, että Lapin yliopiston tarjonnasta tuskin löytyy kovin montaa oppiainetta, joiden sisällöissä sukupuoleen liittyvät kysymykset olisivat täysin vieraita. Sukupuolen käsitteen määrittelyssä sekä sukupuoliteemojen esiin tuomisen määrässä ja intensiteetissä voi eri oppiaineiden välillä olla kuitenkin valtavia eroja.

Lähes kaikki haastateltavat pitivät sukupuolen huomioon ottamista niin opetussisällöissä kuin myös tutkimuksessa järkevänä ja tärkeänä, ja monien mielestä sukupuolesta voitaisiin puhua nykyistä enemmänkin. Olin suorastaan yllättynyt, kuinka positiivisesti haastateltavien enemmistö suhtautui edustamissaan oppiaineissa harjoitettavaan sukupuolinäkökulmaiseen tutkimukseen. Erityisesti mediakasvatus, kuvataidekasvatus ja valtio-oppi erottuivat näiden haastattelujen perusteella oppiaineina, joissa sukupuolinäkökulman esille tuomiseen tietoisesti pyritään. Keskeisin yhdistävä tekijä kaikkien haastatteluissa käsiteltyjen oppiaineiden välillä vaikutti olevan se, että sukupuoliteeman korostuminen opetussisällöissä on erittäin vahvasti henkilösidonnaista.

4.2 Naistutkimus henkilökunnan omin sanoin...

”Naistutkimus on Lapin yliopistossa ihan uusi juttu”

Kysyin haastateltaviltani, minkälaisia naistutkimuksen toimintaan liittyviä havaintoja heillä on siltä ajalta, kun he ovat olleet Lapin yliopistossa töissä tai aikaisemmin mahdollisesti myös opiskelijoina. Osa haastateltavista oli ollut Lapin yliopistossa töissä tai opiskelijana jo ennen kuin naistutkimuksen opintoja alettiin tarjota opiskelijoille vuonna 1989. Talossa pidempään olleista henkilöistä muutama kertoi seuranneensa Lapin yliopiston naistutkimuksen kehitystä hyvinkin läheltä koko sen 20-vuotisen historian ajan. Osa taas luuli, että naistutkimus on Lapin yliopistossa aivan uusi ilmiö, vaikka he itse olivatkin olleet talossa jo hyvin pitkän. Tämän selvityksen tulosten kannalta on olennaista tietää, kuinka erilaisista lähtökohdista käsin haastateltavat esittävät naistutkimusta koskevia näkemyksiään.

Kaikki 26 haastateltavaa olivat tietoisia siitä, että Lapin yliopistossa harjoitetaan jonkinlaista toimintaa naistutkimus-nimen alla. Se, miten ja milloin kukin oli naistutkimukseen ensimmäisen kerran törmännyt, vaihteli huomattavan paljon. Vuodesta 1988 lähtien Lapin yliopistossa työskennellyt henkilö muisteli kuulleen naistutkimuksesta tiedekuntien välisen opetustarjontaa koskevan tiedottamisen lisääntyttyä 1990-luvulla. Vuonna 1994 opiskelunsa Lapin yliopistossa aloittanut henkilö oli ensimmäistä kertaa tekemisissä naistutkimuksen kanssa ylioppilaskunnan kautta vuosituhaten vaihteessa, jolloin ylioppilaskunta antoi naistutkimuksen opettamista ja kehittämistä koskevia lausuntoja. Taiteiden tiedekunnassa aikaisemmin opiskellut ja tällä hetkellä siellä työskentelevä henkilö havaitsi naistutkimuksen ensi kertaa vasta sen jälkeen kun taiteiden tiedekunta fyysisesti muutti muun yliopiston yhteyteen vuonna 2006. Seitsemän vuotta Lapin yliopistossa töissä ollut henkilö oli tutustunut naistutkimuksen teemoihin jo opiskeluaikanaan Etelä-Suomessa, ja huomasi naistutkimuksen Lapin yliopistossa tutustuessaan toimeksiantonsa puitteissa Hilma-verkostoon.

Muutamat haastateltavista kertoivat huomanneensa naistutkimuksen Lapin yliopistossa lähinnä siten, että olivat joskus sattuneet näkemään ilmoitustauluilla tai sähköpostissa naistutkimuksen opetustarjontaan liittyviä ilmoituksia. Jotkut olivat kuulleet naistutkimuksen sisällöistä jatko-opintovaiheessa, jolloin jatko-opiskelijaryhmässä ohjaaja tai joku opiskelijoista oli ollut orientoitunut naistutkimukseen liittyviin asioihin. Jotkut haastateltavista eivät missään vaiheessa olleet

tutustuneet oppiaineen sisältöihin, mutta tunsivat kuitenkin henkilöitä, jotka tekevät naistutkimusta Lapin yliopistossa. Haastateltavista kaksi jopa kertoi Lapin yliopiston naistutkimus-painotuksen olleen yksi syy siihen, miksi he aikoinaan halusivat tulla töihin kyseiseen yliopistoon. Yksi haastateltavista kertoi kuulleensa naistutkimuksesta omilta opiskelijoiltaan, jotka olivat suorittaneet kyseisiä opintoja. Vuonna 1997 työskentelyn Lapin yliopistossa aloittanut henkilö muisteli, että naistutkimuksesta alettiin ensimmäisiä kertoja puhua satunnaisissa keskusteluissa vasta 2000-luvulla, ja että sitä ennen koko yliopistossa ei ollut ollut mitään siihen liittyvää toimintaa.

Haastattelemani henkilöt olivat keskenään hyvin erilaisessa suhteessa naistutkimukseen, mikä tuli selkeästi esille kartoittaessani haastateltavien tietämystä asiasta. Seuraavaksi käyn läpi sitä, kuinka hyvin haastateltavat omasta mielestään tuntevat naistutkimuksen sisältöjä. Tähän suhteuttamalla on mahdollista paremmin ymmärtää raportissa myöhemmin esiintyviä hyvinkin ristiriitaisia näkemyksiä naistutkimuksesta. Myös ne haastateltavat, jotka eivät olleet missään määrin perehtyneet naistutkimukseen, saattoivat kuitenkin esittää aiheesta hyvin vahvoja mielipiteitä.

”En tunne oppiaineen historiaa, eikä ole hajuakaan siitä minne kyseinen oppiaine on menossa”

Monet haastateltavista kertoivat, etteivät he ole juuri mitenkään perehtyneet naistutkimukseen. Yksi heistä kertoi, ettei tunne naistutkimusta tieteenalana kovin hyvin, koska hän ei seuraa oppiaineen piirissä käytäviä keskusteluja aktiivisesti eikä tunne oppiaineen historiaa. Hän kertoi naistutkimustietämyksensä pohjautuvan lähinnä oman oppiaineensa sisällä käytäviin toisinaan naistutkimusta sivuaviin keskusteluihin. Haastateltavista varsin monilla oli edellä mainitun kaltainen suhde naistutkimukseen. Yliopiston eri yksiköiden välisessä yhteydenpidossa sähköposti on vakiintunut ehkä keskeisimmäksi informoinnin työkaluksi. Monet haastateltavista kertoivatkin naistutkimusta koskevien tietojensa olevan hyvin pitkälti peräisin sähköpostiin silloin tällöin tulevista naistutkimusaiheisista viesteistä, kuten seminaarikutsuista.

”Yliopistoihmisen on pakko olla kiinnostunut siitä mitä ympärillä tapahtuu”

Joidenkin haastateltavien puheesta sain käsityksen, että he eivät välttämättä haluaisikaan tietää naistutkimuksesta yhtään enempää, kuin mitä he tällä hetkellä tietävät. Eräs oikeustieteiden

tiedekuntaa edustaneista haastateltavista totesi, että hän ei ole kovin kiinnostunut naistutkimuksesta, mutta hänen mielestään yliopistossa töissä olevan henkilön on *pakko olla kiinnostunut siitä, mitä ympärillä tapahtuu*. Eräs kasvatustieteitä aikoinaan opiskellut haastateltava puolestaan kertoi, että hänen naistutkimustietonsa ovat hyvin huterat, koska hän oli opiskellut kasvatus-tieteitä aikana, jolloin yhtään naistutkimuskurssia ei ollut opetussuunnitelmassa pakollisena. Hänen lausahduksestaan voi päätellä, että naistutkimuksesta ei voi ottaa selvää muuten kuin pakotettuna. Tällaisten näkemysten voidaan nähdä arvottavan naistutkimusta; kyseinen oppiaine ei tunnu kaikkien mielestä olevan täysin tervetullut Lapin yliopistoon. Muutamien muidenkin haastateltavien puhetavoissa naistutkimus määrittyi joksikin, josta on pakko tietää jotakin sen sijaan, että siitä oma-aloitteisesti haluttaisiin ottaa selvää.

”Verrattuna oman alani ihmisiin yleensä koen olevani aika hyvin perillä naistutkimuksen sisällöistä”

Osa haastateltavista tuntui olevan erittäin hyvin perillä naistutkimuksen sisällöistä. Yksikään niihin hieman syvemmin perehtyneistä haastateltavista ei kuitenkaan määritellyt itseään koko naistutkimusalan asiantuntijaksi. Jotkut kertoivat hallitsevansa hyvin tiettyjä yksittäisiä osa-alueita. Toiset taas näkivät asian niin, että he tuntevat naistutkimuksen sisältöjä paljonkin verrattaessa heidän oman alansa tutkimus- ja opetushenkilöstöön yleensä. Jotkut kertoivat seuranneensa naistutkimuksen piirissä tehtävää tutkimusta joskus aikaisempina vuosina huomattavasti aktiivisemmin kuin nykyään, mutta totesivat koko tutkimusalan todennäköisesti muuttuneen paljon. Kyseiset tämän selvityksen kontekstissa naistutkimusorientoituneiksi määrittyvät haastateltavat tuntuivat olevan yhtä mieltä siitä, että naistutkimus kokonaiseksi tieteenalaksi määriteltynä on todella laaja kokonaisuus. He kokivat, etteivät voi sanoa tuntevansa naistutkimusta kokonaisuutena kovin hyvin, koska kyseinen ala sisältää lukemattoman määrän erilaisia näkökulmia, lähestymistapoja, tutkimuskohteita sekä keskusteluja.

”Naistutkimuksen sisältäkin löytyy varmasti monenlaisia keskenään kilpailevia määritelmiä”

Kun olin ensin selvittänyt, missä määrin haastateltavat itse kokivat tuntevansa naistutkimusta, pyysin heitä kertomaan omin sanoin, mitä naistutkimus heidän mielestään on. Tämä kysymys

osoittautui varsin mielenkiintoiseksi, sillä se toi esille naistutkimukseen liittyvät ennakkoluulot ja sen, että kyseessä on oppiaine, josta voi olla mielipide ilman tarkempaa tietoa sen sisällöstä. Haastateltavien omin sanoin muotoilemia määritelmiä tarkastelemalla voidaan myös löytää perusteluja erilaisille tavoille suhtautua naistutkimukseen.

Pohtimisen arvoinen seikka on myös se, että edeltävät haastateltavien näkemykset heidän perehtyneisyydestään eivät ole välttämättä suoraan verrannollisia siihen, kuinka asiantuntevilta heidän omat määritelmänsä kuulostavat. Jotkut haastateltavista eivät olleet omasta mielestään juurikaan perehtyneet naistutkimuksen sisältöihin, mutta osasivat silti hyvin omin sanoin muotoilla naistutkimuksen ydinsisällön tai kuvata monipuolisesti oppiaineen keskeisiä teemoja. Toisaalta taas osalla heistä tuntui heidän omasta mielestään olevan selkeä näkemys naistutkimuksen luonteesta ja sisällöistä, mutta he määrittelivät kyseisen oppiaineen silti varsin yksipuolisesti. Kiinnitin huomiota myös siihen, että osa vastasi tähän kysymykseen erittäin mielellään ja heidän vastauksensa kuulostivat suorastaan valmiiksi mietityiltä. Kuitenkin suurin osa haastateltavista koki, että naistutkimuksen määrittelemineen on vaikeaa. Joidenkin mielestä se on sitä siksi, että he eivät yksinkertaisesti tunteneet alaa tarpeeksi ja joidenkin mielestä siksi, että he – vaikkakin olivat siihen perehtyneet – kokivat naistutkimuksen sen valtavan laajuuden vuoksi hankalaksi määritellä.

”Naistutkimus on valittu näkökulma”

Naistutkimus on sukupuoleen ja tasa-arvoon liittyvää näkökulmasidonnaista tutkimusta.

Jotkut haastateltavista kokivat, että naistutkimuksen koko sisältöä on vaikea hahmottaa, mutta pohtivat, että siinä erityisellä tavalla korostuu valittu näkökulma. Oikeastaan juuri ne, jotka eivät omasta mielestään hahmottaneet naistutkimuksen sisältöä kovin hyvin, määrittelivät naistutkimuksen tutkimukseksi, joka hyvin vahvasti sitoutuu tietynlaiseen näkökulmaan.

”Naistutkimus tuo esille naisten kokemuksia, joita miehet eivät ehkä lähtökohtaisesti voi ymmärtää”

Osa haastateltavista määritteli naistutkimuksen suoraan sen nimen kautta. Heidän näkemyksensä mukaan naistutkimus on tutkimusta, joka tehdään ensisijaisesti naisten näkökulmasta tai jonka

kohteena ovat ainoastaan naiset ja naisiin liittyvät asiat. Haastateltavista ne, jotka eivät tunteneet kovin hyvin oppiaineen sisältöjä, olettivat sen nimen kuvaavan oppiainetta kattavammin kuin ne, jotka olivat perehtyneet kyseiseen tutkimusalaan hieman syvemmin.

Poikkitieteellistä tutkimusta, joka ottaa huomioon naisnäkökulman eri tieteenaloilla ja myös työelämässä. Katsotaan asioita naisen näkökulmasta.

Keskeistä naisten representointi, asema ja roolit yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

Tuodaan esille naisnäkökulmaa asioihin, joissa sitä ei välttämättä aikaisemmin ole ollut, esimerkiksi historia on suurmiesten historiaa, johon naistutkimus tuo rinnalle tietoa historian naisista ja naisten toiminnasta. Naisilla voi olla esimerkiksi erilaisen biologiansa vuoksi erilaisia kokemuksia kuin miehillä, esimerkiksi synnyttäminen. Naistutkimus tuo esille naisten kokemuksia, joita miehet eivät ehkä lähtökohtaisesti voi ymmärtää.

Taustalla on naisliikkeen herääminen, pitkät historialliset juuret. Takana ajatus, että toiminnalla ja yhteiskunnalla sukupuoli, joka on tähän asti ollut hyvin miehinen. Tässä kontekstissa tutkitaan naisten erityistä roolia yhteiskunnassa. Tällainen tutkimusnäkökulma ja tiedostusliike on vain kehitysvaihe ja seuraava askel olisi toisenkin sukupuolen mukaan ottaminen tutkimukseen. Tutkimusta ei voida harrastaa sillä tavalla, että oletetaan yhteiskunnan olevan sukupuolittunut ja määräytynyt vain miehisesti. Jos tutkitaan naista, niin on tutkittava myös miestä.

Yksi haastateltava, joka määritteli naistutkimuksen lähinnä naisia koskevaksi tutkimusalaksi, halusi määritelmänsä perään tuoda esiin myös mielipiteensä siitä, mitä naistutkimuksen pitäisi olla. Kyseinen henkilö luuli naistutkimuksen keskittyvän pelkästään naisten tutkimiseen, minkä vuoksi hän peräänkuulutti myös miesten ottamista tutkimuskohteeksi.

Toisaalta jotkut haastateltavista halusivat tuoda esille, että naisnäkökulman painottaminen on heidän mielestään ymmärrettävää ja perusteltua. Erään mielestä miehet ovat olleet tieteessä pitkään niin sanotusti ylliedustettuina. Tällä hän tarkoitti sitä, että miehistä näkökulmaa on vähintäänkin tarpeeksi ja että tieteen sosiaalisessa organisoitumisessa miehet ovat olleet erittäin

keskeisessä asemassa. Kyseisen haastateltavan mukaan tällaista taustaa vasten on helppo ymmärtää, että naistutkimus on syntynyt ja on alettu tavallaan *hakemaan korjausta tieteen sukupuolikysymykseen*.

”Tutkimuksen kaikissa vaiheissa sekä sisällöissä ja menetelmissä otetaan sukupuoli huomioon”

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimus on tutkimusta, jossa on kysymys ensisijaisesti sukupuolesta, ei pelkästään naisista. Eräs haastateltavista kertoi haluavansa ajatella, että naistutkimus on *sukupuolten välisten kohtaamisten ja kohteluiden tutkimista*, vaikka sana naistutkimus hänen mielestään tuokin mieleen naisasialiikkeen. Monet haastateltavista määrittivät oppiaineen yksinkertaisesti tutkimukseksi, jossa katsotaan asioita sukupuolen kannalta ja tuodaan esille niin nais- kuin miesnäkökulmakin.

Asioita katsotaan sukupuolen kautta, miten eri asiat määrittyvät sukupuolen mukaan.

Tutkimusta, joka pureutuu sukupuoliroolien väliseen ongelmakenttään... minkälainen rooli sukupuolella on eri asioissa.

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus tuo sukupuolinäkökulmaa tutkimukseen, kulttuurisiin kysymyksiin, kasvatukseen ja myös politiikkaan. Hän pohti, että naistutkimuksen näkökulma ei ole pelkästään feministinen, mikä hänen mielestään on toivottavaa. Yksi haastateltavista puolestaan käytti naistutkimuksen määritelmää pohtiessaan termiä *sukupuolisensitiivinen tutkimus*, millä hän tarkoitti, että tutkimuksen kaikissa vaiheissa, sisällöissä ja menetelmissä otetaan sukupuoli huomioon.

”Naistutkimus purkaa olemassa olevia ajatusmaailmoja ja kulttuurisia oletuksia”

Monet korostivat, että naistutkimus on kriittistä tutkimusta. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on kokonainen tieteenala, jolla on emansipatoriset ja kriittiset lähtökohdat. Hän kertoi kokevansa kriittisyyden tärkeäksi ja mielenkiintoiseksikin näkökulmaksi tutkimuksessa. Hän myös kertoi oppineensa tieteen tekemisen perusteita nimenomaan perehtyessään naistutkimuk-

seen ja pohti, että naistutkimuksen kriittisyydessä on kyse olemassa olevien ajatusmaailmojen ja kulttuuristen oletusten purkamisesta. Erään toisen haastateltavan mukaan naistutkimus herättää tietoisuutta ja auttaa tunnistamaan sukupuolista syrjintää esimerkiksi työelämässä ja koulutuksessa. Hänen mielestään naistutkimus on kriittinen tiede, joka on yleisesti edistänyt kriittisyyttä tutkimuksessa. Yksi haastateltavista pohti, että etenkin naistutkimuksen menetelmissä kriittisyys korostuu. Jotkut puolestaan toivat esiin, että naistutkimus on kriittistä siinä mielessä, että sen lähtökohtana on naisten aseman parantaminen ja taustalta löytyy feministinen liike. Ainakin kaksi haastateltavista otti puheeksi kriittisen miestutkimuksen ja päätteli sen olevan yksi naistutkimuksen osa-alueista.

”Naistutkimus yrittää löytää oman polkunsä tieteen ja feminismin välimaastossa”

Naistutkimuksen määritelmää tiedustellessani jotkut haastateltavista halusivat tuoda esiin naistutkimuksen nimestä aiheutuvan ristiriidan suhteessa siihen, miten he itse määrittelevät kyseisen oppiaineen ja tutkimusalan. Joillekin tuntui olevan epäselvää, onko naistutkimus ensisijaisesti naisten asioiden ajamista, vai tieteellistä tutkimusta sukupuolinäkökulmasta käsin.

Nais-etuliite aiheuttaa sen näkökulman, että esimerkiksi sukupuolijärjestelmien tutkimus on eri asia kuin naistutkimus. Naistutkimukseen on aina jollakin tavalla sisään kirjoitettuna asioiden muuttamisen periaate, eli tarkoitus on myös ajaa jotakin asiaa. Kuitenkin pelkästään tutkimus-alana naistutkimus liittyy sukupuolijärjestelmien tutkimukseen, jossa naisasia on valittuna näkökulmana.

Osa haastateltavista pohtikin, että heidän omasta mielestään naistutkimuksessa keskeisintä on sukupuoli, mutta oppiaineen nimen vuoksi he eivät olleet varmoja, mitä näkökulmaa naistutkimuksen sisällä halutaan painottaa. Oppiaineen nimestä käytyä runsasta keskustelua esittelen tässä raportissa myöhemmin.

Tällä hetkellä Suomessa naistutkimusta pidetään feministisenä, mikä ehkä kyseenalaistaa naistutkimuksen objektiivisuuden. Pidän naistutkimusta ja feminismiä täysin eri asioina, joita ei

tulisi sotkea keskenään. Naistutkimus yrittää löytää oman polkunsä tieteen ja feminismin välimaastossa.

Haastateltavan vastauksessa feminismi ja tiede määrittyvät toistensa vastakohtiksi, vaikka feministinen tutkimus onkin yksi naistutkimuksen osa-alueista. Ilman tarkempaa tietoa naistutkimuksen sisällöstä ei feminismi-sanaa arkipuheessa ja tieteen kentällä osata erottaa toisistaan.

Samainen haastateltava määritteli naistutkimuksen sukupuolitutkimukseksi ja pohti, että naistutkimus-nimitys on harhaanjohtava. Hänen mielestään oppiaineessa on kyse sukupuoliroolien yhteiskunnallisen määrittymisen tarkastelusta; *miten ihminen kasvatetaan sukupuolirooleihin ja minkälaisella käyttäytymisellä ja toiminnalla niitä pidetään yllä*. Hän kertoi myös huomanneensa, että miestutkimus on Suomessa pikkuhiljaa nousemassa. Hänen mielestään ei kuitenkaan olisi järkevää tehdä eroa nais- ja miestutkimuksen välillä, koska *kyse on saman asian eri puolista*.

”Naistutkimus on kiinnostunut myös asioista, joista muut eivät ehkä ole kovin kiinnostuneita”

Joidenkin haastateltavien mielestä naistutkimus voi tarkoittaa monenlaisia asioita: Se voidaan määritellä monin eri tavoin, ja toisaalta oppiaineen sisällä voidaan tehdä hyvin monenlaista tutkimusta useasta eri näkökulmasta. Erään haastateltavan naistutkimus-määritelmä tuo jossain määrin mieleen enemmän biologian kuin yhteiskuntaan liittyvän tutkimuksen: *Naistutkimuksessa tutkitaan ja selvitetään ihmisissä ilmeneviä erilaisia piirteitä ja niiden vaikutuksia*. Hän kuitenkin oli sitä mieltä, että naistutkimuksen näkökulma voi olla mukana monessakin eri asiassa. Eräs toinen haastateltava puolestaan pohti, että naistutkimus voidaan määritellä eri yliopistoissa eri tavoin, minkä vuoksi siihen voi hänen mielestään sisältyä hyvin monenlaista tutkimusta; oppiaineen punainen lanka on kuitenkin kysymys tasa-arvosta laajasti määriteltynä – ei pelkästään sukupuolten tasa-arvosta.

Yksi haastateltavista pohti, että *naistutkimuksessa usein korostetaan, että se on jotakin minkä pitäisi läpäistä kaikki oppiaineet*. Naistutkimuksen eri puolista keskusteltaessa haastateltavista kaksi toi esiin arjen tutkimisen yhtenä naistutkimuksen osa-alueena. Toinen heistä halusi korostaa, että arjen tarkastelu on hyvä esimerkki siitä, että naistutkimuksessa ollaan kiinnostuneita monista sellaisista aiheista, joihin muissa oppiaineissa ei ehkä kiinnitetä niin paljoa huomiota. Hänen

mielestään sukupuolijärjestelmän sitkeys tulee erityisen hyvin esille juuri arjen käytännöissä. Tämän vuoksi naistutkimuksessa hänen mukaansa kiinnitetään huomiota arkeen ja ihmisten arkisiin kokemuksiin. Toinen haastateltavista pohti, että naistutkimukseen sisältyy *arjen näkökulma, jossa kysytään, miten eri asiat ja ilmiöt eletään ja toimitaan ja miten ne jakautuvat ihmisten välillä.*

”Ei vain sukupuolieroja, vaan kaikkia eroja, joiden varaan erilaiset hierarkiat tässä maailmassa rakentuvat”

Jotkut haastateltavista tuntuivat, varsinkin opiskelija-haastattelijan näkökulmasta, olevan erittäin hyvin perehtyneitä naistutkimuksen sisältöihin, mikä tuli hyvin esille heidän määritellessään naistutkimusta omin sanoin. Heidän vastauksistaan poimimissani lainauksissa tulee esiin etenkin oppiaineessa tehtävän tutkimuksen monipuolisuus ja laaja-alaisuus sekä se, että naistutkimukselle on ominaista kyseenalaistava asenne niin yhteiskunnan rakenteita kuin myös tieteen käytäntöjä kohtaan. Heidän mukaansa naistutkimus ei ole niinkään kahliutunut yhteen näkökulmaan, vaan oikeastaan on itse näkökulma, josta käsin voidaan tehdä hyvin laaja-alaista ja avarakatseista tutkimusta.

Yksi naistutkimusorientoituneista haastateltavista muotoili vastauksessaan todella kattavasti naistutkimuksen ydinsisällön. Hänen mukaansa naistutkimus on yksi niistä tutkimusaloista ja oppiaineista, joissa jo tiedon käsitettä arvioidaan kriittisesti sekä monien erilaisten paradigmojen kautta. Kyseinen haastateltava pohti myös, että naistutkimuksessa keskeistä on vallan käsitteellä operointi. Hänen mukaansa sukupuolta kyllä käsitellään muuallakin, mutta naistutkimuksessa on erityisen tarkastelun kohteena sukupuolen ja vallan suhde erilaisiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Omien sanojensa mukaan hänelle äkkiseltään tulee naistutkimuksesta mieleen neljä asiaa: Ensimmäiseksi sukupuolen ja sukupuolijärjestelmien tutkimus, toiseksi tieteellisten verkostojen ja käytännön tasa-arvotyön jonkin asteinen yhteistyö, kolmanneksi naistutkimuksen rakentamiseen liittyvä tieteidenvälinen ja monitieteinen yhteistyö sekä neljänneksi 2000-luvulla tapahtunut teoreetikkojen ja empiiristä tutkimusta tekevien poolien erkaantuminen toisistaan.

Haastateltava pohti myös, että laajimmillaan naistutkimus on eri tieteenalojen valtavirtaisten totuuksien kyseenalaistamista ja vaihtoehtoisten totuuksien ja ajattelutapojen näkyväksi tekemistä. Tässä kokonaisuudessa sukupuoli on hänen mielestään vain yksi tekijä. Hän kertoi

näkevänsä naistutkimuksen pohjimmiltaan valtasuhteiden ja erilaisten hegemonisten totuuksien näkyväksi tekemisenä ja uusien vaihtoehtojen tarjoamisena, mikä hänen mukaansa voi koskea muutakin kuin sukupuolten välisiä suhteita ja sukupuolijärjestystä. Hänen mielestään naistutkimukseen kuuluu sukupuolen tarkastelun lisäksi myös esimerkiksi ikä- ja etnisyysskysymyksiä: *Naistutkimus ei tarkastele vain sukupuolieroja, vaan kaikkia eroja, joiden varaan erilaiset hierarkiat tässä maailmassa rakentuvat.*

”On todella vaikea hahmottaa tieteenalan kaikkea sisältöä”

Tiedustelin haastateltaviltani myös onko heillä käsitystä, miten naistutkimus jakautuu eri osa-alueisiin. Monet olivat sitä mieltä, etteivät tunne naistutkimusta niin hyvin, että he pystyisivät hahmottamaan sen erilaisia suuntauksia. Muutamalla haastateltavalla taas oli hyvinkin selkeä kuva naistutkimuksen sisäisestä jakautumisesta eri osa-alueisiin. Myös jotkut aiheeseen vähemmän perehtyneistä haastateltavista esittivät ehdotuksia erilaisista tutkimusaloista, aiheista tai näkökulmista, joiden he arvelivat kuuluvan naistutkimuksen piiriin.

Usein naistutkimuksen yhdeksi osa-alueeksi ehdotettiin miestutkimusta. Se on ehkä hieman yllättävää, koska suurin osa haastateltavista näki naistutkimuksen ensisijaisesti sukupuolen tutkimuksena, jossa nais- ja miesnäkökulman erottamista ei pidetä niin tärkeänä. Toisaalta rajanveto ei ole hämärä ainoastaan asiaan perehtymättömien henkilöiden mielikuvissa, vaan sitä se oli myös näitä tutkimussuuntauksia harjoittavien tahojen omissa virallisissa määritelmissä ennen kuin naistutkimuksesta tuli sukupuolentutkimusta. Toisinaan naistutkimus tarkoitti kaikkea sukupuoleen liittyvää tutkimusta, myös miestutkimusta. Joskus taas nais- ja miestutkimus haluttiin pitää toisistaan täysin erossa. Naistutkimus on hallinnollinen termi, jolla usein viitataan naistutkimuksen ohella myös kriittiseen miestutkimukseen, joskus sitä taas käytetään kuvaamaan ainoastaan feminististä naisten sosiaalista sukupuolta koskevaa tutkimusta (Suomen Miestutkimuksen Seuran [www-sivut](http://www.miestutkimus.fi)).

Kysyin haastateltaviltani, mitä naistutkimuksesta tulee mieleen ja eräs henkilö vastasi ainoastaan yhdellä sanalla: miestutkimus. Tämä kuvastaa hyvin sitä, miten naistutkimus oppiaineena, varmaankin hyvin pitkälle jo pelkästään nimensä vuoksi, sai ihmiset ajattelemaan sukupuolta dikotomiana, mikä aika huonosti sopii naistutkimuksen nimen alla tehtävän tutkimuksen tavoitteisiin. Nais-etuliite oppiaineen nimessä herätti väistämättä kysymyksen miehistä ja

miesten paikasta oppiaineen sisällä; nimensä vuoksi naistutkimus loi mielikuvan vastakkainasettelusta. Yksi haastateltavista luetteli tutkimussuuntauksen osa-alueiksi nais- mies- ja sukupuolen tutkimuksen ja huomautti perään, että tällainen jakotapa on typerä, koska mieluummin pitäisi puhua pelkästään sukupuolentutkimuksesta. Muita haastateltavien naistutkimuksen osa-alueiksi nimeämiä tutkimussuuntauksia olivat muun muassa tasa-arvotutkimus, ruumiillisuuden tutkimus, queer-tutkimus, sukupuolijärjestelmien tutkimus, terveys-tutkimus, sukupuolen ja naisen representaatiot mediassa sekä poliittiset ja oikeustieteelliset kysymykset ja näkökulmat.

Haastattelujen perusteella Lapin yliopiston henkilökunnan mielikuvissa naistutkimus-niminen oppiaine määrittyi monin eri tavoin. Oppiaine nähtiin naisten asioiden ajamisena, minkä vuoksi jotkut jopa kyseenalaistivat naistutkimuksen tieteellisyyden. Osa taas piti naisnäkökulmaista tutkimusta perusteltuna ja tarpeellisenä lisänä tieteen kentälle. Joidenkin mielestä naistutkimuksen näkökulma ei ollut ensisijaisesti naisiin tai välttämättä edes sukupuoleen liittyvä, vaan tutkimuksen keskiössä on itsestään selvyyksien kyseenalaistaminen laajasti koko yhteiskunnassa ja tieteen tekemisen käytännöissä. Jotkut näkivät naistutkimuksen tähtäävän laajasti kaikkeen eriarvoisuuteen liittyvien sosiaalisten rakenteiden purkamiseen. Kaiken kaikkiaan naistutkimus koettiin vaikeasti määriteltäväksi.

4.3 ... ja eri tieteenalojen näkökulmasta

Halusin tähän selvitykseen näkemyksiä naistutkimuksesta niin henkilötasolta kuin myös eri tieteenalojen ja Lapin yliopistossa opettavien oppiaineiden näkökulmasta. Kysyin haastateltaviltani onko heidän mielestään heidän edustamallaan tieteenalalla havaittavissa yleistä tietynlaista suhtautumista naistutkimukseen vai ovatko asenteet olemassa ainoastaan henkilötasolla. Jotkut heistä tarkastelivat asiaa oman tieteenalansa sisältöjen ja tiedepoliittisten linjausten kautta ja pohtivat, kuinka hyvin naistutkimus sopii tai voisi sopia sisällöllisesti yhteen heidän edustamansa tieteenalan tai oppiaineen kanssa. Seuraavaksi käyn läpi niitä kokemuksia ja näkemyksiä, joita haastateltavat toivat esiin puhuttaessa naistutkimuksesta jonkin tietyn tieteenalan tai oppiaineen näkökulmasta. Haastateltavien näkemysten ja haastatteluaineistosta poimimieni suorien lainausten yhteydessä tulee esiin haastateltavan edustama oppiaine,

tieteenala tai tiedekunta riippuen siitä, miltä kannalta he itse asiaa tarkastelivat. Joistakin lainauksista päädyin jättämään pois haastateltavien edustaman oppiaineen heidän anonyymiteettinsa takaamiseksi.

”Oikeustieteiden tiedekunnassa harrastetaan ilmeisesti aika paljonkin naisoikeutta”

Kaksi haastateltavaa pohti asiaa yleisesti oikeustieteiden näkökulmasta. Heidän vastaustensa perusteella ainakaan Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa ei ole havaittavissa yleisesti jaettua näkemystä naistutkimuksesta. Suhtautuminen on täysin kiinni henkilöstä; osa suhtautuu kielteisesti, osa myönteisesti ja osa vähättelevästi. Toinen haastateltavista totesi, että Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnassa *ilmeisesti harrastetaan melko paljon naisoikeutta, minkä vuoksi ainakaan kaikkien suhtautuminen ei voi olla kielteistä*. Haastattelijan korvaan tällainen puhetapa kuulosti nimenomaan hieman vähättelevältä: jokin, jota tiedekunnassa ilmeisesti harrastetaan, ei ainakaan ihan heti tuo mieleen tiedekunnan sisällä erityisen tärkeänä pidettävää asiaa. Toinen haastateltavista totesi neutraalimmin, että oikeustieteiden tiedekunnan näkökulmasta naistutkimus on yksi tarjolla oleva oppiaine, jonka oikeustieteiden opiskelijat voivat valita omien opintojensa tueksi.

”Ongelmana on ehkä kuitenkin se, että ei oikein tiedetä minne naistutkimus pitäisi sijoittaa”

Kasvatustieteiden tiedekuntaa edustaneiden haastateltavien vastausten perusteella kasvatustieteissä yleensä ja Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa naistutkimukseen voidaan suhtautua monin eri tavoin niin henkilötasolla kuin yleisestikin koko tieteenalan linjauksissa. Eräs haastateltava kertoi kasvatustieteen jakautuvan moniin erilaisiin *koulukuntiin ja heimoihin*. Näistä *kriittisen kasvatuksen koulukuntaan* naistutkimus on hänen mukaansa otettu avosylin vastaan, kun taas esimerkiksi *teknologiaorientoituneeseen mediakasvatukseen* naistutkimuksen näkökulma ei ainakaan luontevasti sovi. Hän tarkensi vielä, että kriittistä mediakasvatusta huomioonottamatta naistutkimuksen näkökulma on yleensä mediakasvatuksessa suorastaan näkymätön.

Kyseinen haastateltava ei ollut edustamallaan tieteenalalla yleisesti havainnut tietynlaista suhtautumista naistutkimukseen, mutta henkilötasolla negatiivisia asenteita hän oli huomannut. Erään yleisesti kasvatustieteiden näkökulmasta asiaa pohtineen haastateltavan mielestä

naistutkimukseen kohdistuu asenteellisuutta niin henkilötasolla kuin yleisemminkin koko tieteenalalla. Hän kuitenkin arveli, että Lapin yliopistossa kasvatustieteiden puolella naistutkimukseen suhtaudutaan keskimääräistä positiivisemmin.

Opettajankoulutuksen näkökulmasta asiaa tarkastellut haastateltava kertoi havainneensa hyvin monenlaista suhtautumista naistutkimukseen. Hänen mukaansa naistutkimukseen suhtaudutaan harvoin neutraalisti. Suhtautumisen ääripäät tulevat parhaiten esiin opiskelijoissa, joita hän kuvasikin varsin värikkäästi:

Toiset ovat suorastaan höyrähtäneet naistutkimukseen ja tuovat sitä koko ajan esille kaikessa tekemisessä. Liittyy varmaankin siihen, että heille on vasta valjennut jotain ja siksi haluavat korostaa sitä. Toiset puolestaan saavat näppylöitä jo pelkän naistutkimus-sanan kuulemisesta.

Haastateltava tuntui itse suhtautuvan naistutkimukseen todella positiivisesti, mutta hän kuitenkin käytti sanaa *höyrähtää* kuvaillessaan naistutkimusorientoituneita opiskelijoita. Tällaiset ilmaisut kuvastavat ajattelua, jossa naistutkimusta ei nähdä tavanomaisena oppiaineena muiden joukossa. Toisinaan se mielletään asiaksi, johon voidaan suhtautua fanaattisesti, mikä luo mielikuvan poliittisesta ja aatteellisesta toiminnasta. Tällaisessa ajattelussa aivan ilmeisesti sekoitetaan toisiinsa naistutkimus ja naisasialiikkeet. Aatteellisen naisten asioiden ajamisen ja sukupuoli-kysymyksiä pohtivan tieteenalan välinen raja on mielikuvien tasolla usein hyvin häilyvä tiedeyhteisön sisälläkin, mikä tuli myös tämän selvityksen haastatteluissa esille.

Yksi kasvatustieteiden näkökulmasta asiaa pohtinut haastateltava kertoi kokevansa, että naistutkimus on otettu kasvatustieteiden sisällä hyvin vastaan. Hänen mukaansa ongelmallista on kuitenkin se, että ei oikein tiedetä minne naistutkimus pitäisi sijoittaa: *Sukupuolisensitiivisyys tutkimusteemana aiheuttaa sen, että sukupuoli nähdään kaikkialla kasvatuksessa, minkä vuoksi naistutkimus kuuluisi vähän kaikkialle.* Monissa haastatteluissa käytiinkin keskustelua naistutkimuksen mielekkyydestä erillisenä oppiaineena.

”Kriittinen suuntaus on tullut haastamaan psykologista ja taloustieteellistä ajattelua”

Tiedustellessani haastateltaviltani tieteenalakohtaisia suhtautumistapoja naistutkimusta kohtaan, sanat ”perinteinen” ja ”kriittinen” nousivat usein esille. Perinteisiksi haastateltavat luonnehtivat

sellaisia aloja tai suuntauksia, joihin naistutkimusta ei ole otettu avosylin vastaan tai joiden sisältöihin naistutkimuksen näkökulmat ja teemat eivät luontevasti sovi. Kriittisiksi nimetyt tieteenalojen sisäiset suuntaukset tai koulukunnat olivat haastateltavien mukaan niitä, joissa naistutkimusta ymmärretään paremmin ja siihen suhtaudutaan jo lähtökohtaisesti positiivisesti. Kuten mediakasvatuksenkin kohdalla, sanat perinteinen ja kriittinen tulivat vastauksissa esiin myös niillä haastateltavilla, jotka tarkastelivat asiaa kauppatieteen ja markkinoinnin näkökulmasta.

Erään haastateltavan sanoin esimerkiksi *kauppatiede on varsin perinteinen ala, jossa asiat on tehty samalla kaavalla hyvin pitkään*. Hänen mukaansa naistutkimus on antanut jonkin verran teoreettista panosta esimerkiksi kulutustutkimuksen kirjallisuuteen, mutta perinteisen markkinointitutkimuksen puolella epäluuloja naistutkimusta kohtaan on havaittavissa vielä hyvin paljon. Eräs toinen markkinointitutkimuksen näkökulmasta asiaa pohtinut haastateltava kertoi valtavirtaisen markkinointitutkimuksen olevan pitkälti bisneslähtöistä, mikä ei ainakaan tarkoita kovin myönteistä suhtautumista naistutkimukseen. Kuitenkin hänen mukaansa kriittiseen kulttuuritutkimukseen suuntautuneiden markkinoinnin tutkijoiden joukko kasvaa koko ajan, ja heidän keskuudessaan naistutkimukseen suhtaudutaan jo lähtökohtaisesti positiivisesti. Kyseisen haastateltavan mukaan naistutkimus sopii hyvin kriittiseen suuntaukseen, joka on tullut haastamaan psykologista ja taloustieteellistä ajattelua. Useiden muiden haastateltavien tavoin myös markkinoinnin näkökulmasta asiaa tarkastelleet haastateltavat halusivat tuoda esiin, että sukupuolinäkökulma on heidän edustamallaan alalla kansainvälisesti yleisesti tunnustettu ja varteenotettava tutkimusteema, toisin kuin Suomessa.

”Valtavirtapsykologia heittää naistutkimukselle ominaisen ajattelutavan yli laidan”

Valtavirtapsykologia on hyvin pitkään yrittänyt leikkiä luonnontiedettä. Pyritään kaikesta löytämään jotakin yleispätevää ja universaalia. Tähän kuvioon sukupuolisensitiivisyys ei sovi millään tavalla. Sukupuoli on vain kahtiajako. Naistutkimus ei metodologialtaan ja tieteellisiltä perinteiltään sovi yhteen ainakaan valtavirtapsykologian kanssa. Valtavirtapsykologia tavallaan heittää naistutkimukselle ominaisen ajattelutavan yli laidan, koska se ei mahdu samaan maailmankuvaan.

Kuten tässä raportissa jo aikaisemmin tuli esille, perinteinen psykologia näyttäisi olevan tieteenala, johon naistutkimus ei luontevasti sovi. Psykologiassa ei ole vallalla mitään yleisesti jaettua tapaa suhtautua naistutkimukseen, mutta kyseisten oppiaineiden sisällöt ovat hyvin kaukana toisistaan: naistutkimuksen ja valtavirta-psykologian näkökulmat ja tiedontuottamisen käytännöt eivät mahdu samaan ajattelutapaan. Kyseisen haastateltavan mukaan pohdittaessa psykologian alan yleistä tapaa suhtautua naistutkimukseen, se voidaan päätellä jo pelkästään miettimällä psykologialle perinteisesti ominaisia tapoja tuottaa tietoa ja tehdä tiedettä. Hänen mukaansa psykologiassa on vallalla muuttujakeskeinen tiedontuottamisen tapa, joka luo ja ylläpitää dikotomioita. Tällaisessa mallissa mies ja nainen muodostavat toisilleen vastakohtaisen muuttujaparin.

Kyseinen psykologian edustaja halusi kuitenkin kertoa, että hänen omasta mielestään naistutkimus ja psykologia voisivat sopia oikein hyvin yhteen. Hän ei omien sanojensa mukaan todellakaan edusta valtavirtapsykologiaa, sillä hän on alusta asti niin metodologisesti kuin teoreettisestikin noudattanut omaa perinteisestä psykologiasta poikkeavaa linjaa. Hänen mukaansa juuri Lapin yliopisto on oikea paikka noudattaa tällaista linjaa ja kehittää omaa ajattelua. Muualla akateemisessa maailmassa psykologian alalla on suurelta osin vallalla suorastaan positivistinen maailmankuva, jonka edustajaksi hänestä ei missään nimessä ole: *Jos en olisi Lapin yliopistossa, niin sitten olisin varmaan ihan muulla alalla.* Hän kuitenkin totesi, että hänen oma ajattelunsa, mikä on pitkälti samanhenkistä kuin naistutkimuksessa, ei välttämättä suoraan näy hänen omassa opetuksessaan.

”Hankala edes kuvitella, että sosiologian piirissä voitaisiin väheksyä sukupuoleen kohdistuvaa tutkimusta”

Tietyillä tieteenaloilla naistutkimukseen suhtaudutaan joidenkin haastateltavien mukaan yleisesti ottaen hyvin positiivisesti. Esimerkiksi sosiologian alalla suhtautuminen naistutkimukseen täytyy erään haastateltavan mielestä jo lähtökohtaisesikin olla myönteistä, koska kyseisten oppiaineiden näkökulmat ja sisällöt ovat niin lähellä toisiaan. Hänen mukaansa on *vaikea edes kuvitella, että sosiologian piirissä voitaisiin väheksyä sukupuoleen kohdistuvaa tutkimusta.* Hänen mukaansa sukupuoleen liittyvä tutkimus on sosiologian piirissä suorastaan tyyppillistä ja sen vuoksi olisi todella outoa, jos sosiologiassa suhtauduttaisiin tällaiseen tutkimukseen väheksyvästi. Hän pohti, että nykyään melkein minkä tahansa ilmiön sosiologiseen tarkasteluun liitetään jollakin tavalla

sukupuoli, vaikka yliopistosta ja laitoksesta riippuen eri teemojen painotus tosin vaihtelee paljon. Hänen mukaansa Lapin yliopiston sosiologiassa sukupuoli ei ole ehkä keskeisin teema, mutta se ei kuitenkaan tarkoita, että sukupuoli-teemaa pidettäisiin vähemmän tärkeänä.

”Kansainvälisissä kuvioissa ihmiset, jotka eivät tunne feminististä tutkimusta mielletään jopa takapajuisiksi”

Joidenkin haastateltavien mielestä tieteenalakohtainen suhtautuminen naistutkimukseen vaihtelee suuresti sen mukaan puhutaanko tilanteesta Suomessa vai kansainvälisesti. Esimerkiksi organisaatiotutkimuksen alueella suhtautuminen naistutkimukseen on kansainvälisesti erittäin positiivista: *Naisnäkökulma on legitiimi tutkimusalue ja ihmiset, jotka eivät tunne feminististä tutkimusta voidaan mieltää jopa takapajuisiksi*. Kyseisen haastateltavan mukaan tilanne Suomessa on tämän asian kohdalla aivan toinen, sillä täällä feministisen organisaatiotutkimuksen tunteminen ei ole todellakaan mikään oletusarvo, ja feministinen näkökulma koetaan aina jotenkin vapaaehtoiseksi ja henkilösidonnaiseksi. Hän kertoi, kuinka esimerkiksi Iso-Britanniassa feministinen näkökulma on nostettu organisaatiotutkimuksessa omaksi osa-alueekseen ja monissa maissa feministinen näkökulma on keskeinen osa sen opetusta.

”Jossain määrin asenteet ovat koulukuntakohtaisia, mutta eivät missään nimessä koko oppiaineelle yhteisiä”

Joidenkin haastateltavien mukaan tietyillä tieteenaloilla naistutkimukseen ei suhtauduta sen enempää myönteisesti kuin kielteisesti, koska heidän mielestään näiden tieteenalojen keskeiset kysymyksenasettelut ovat niin kaukana naistutkimuksen lähtökohdista. Erään mielestä naistutkimus on filosofialle niin kaukainen alue, että yleistä suhtautumista siihen on hankala arvioida. Hänen mukaansa filosofiassa ollaan niin etäällä käytännön sosiaalisista kysymyksistä, että on suorastaan mahdotonta pohtia suhtautumista naistutkimukseen yleisesti koko tieteenalaan näkökulmasta. Kyseisen haastateltavan esittämä näkemys tuo esiin yleisen harhaluulon naistutkimuksen luonteesta. Puhetavoissa naistutkimus määrittyy usein tutkimusalaksi, jossa pohditaan ainoastaan käytännön elämän sosiaalisia ongelmia ja etenkin eriarvoisuuteen liittyviä kysymyksiä naisen tai sukupuolen näkökulmasta. Naistutkimuksessa hyvin keskeinen tiedon-

tuottamisen lähtökohtia kriittisesti pohtiva tieteenfilosofinen argumentointi ei kovinkaan usein nouse esille oppiaineesta puhuttaessa. Huomio kohdistuu usein lähinnä vain naisten asemaa heikentäviä yhteiskunnallisia rakenteita tarkastelemaan tutkimukseen, vaikka tällainen tutkimus on ainoastaan yksi osa-alue naistutkimus-nimen alla tehtävän tutkimuksen laajassa kirjossa.

Yleisesti ottaen haastateltavat olivat sitä mieltä, että yksittäisiin oppiaineisiin ja tutkimus-suuntauksiin asennoidutaan pääasiassa vain henkilökohtaisista lähtökohdista. Kokonaisten oppiaineiden tai varsinkaan tieteenalojen yhteisistä mielipiteistä ei ole mielekästä puhua. Eräs haastateltava toi esiin valtakunnallisissa medioissakin vuoden 2009 aikana esillä olleen keskustelun naistutkimuksen tieteellisyydestä, minkä kautta eri tieteenalojen sisäiset näkemyserot tulivat hyvin esille. Hänen mukaansa valtio-opin piirissä on Suomessa useita vahvasti naistutkimukseen orientoituneita henkilöitä, mutta mainitussa keskustelussa ehkä yksi rajuimmista naistutkimuksen vastaisista kritiikeistä tuli hänen mukaansa juuri erään valtio-opin professorin taholta. Haastateltavat kertoivat, että Lapin yliopistossakin on tullut vastaan hyvin monenlaisia tapoja suhtautua naistutkimukseen eikä mitään yleistä linjaa ei ole hahmotettavissa. Suurin osa oli sitä mieltä, että alalta kuin alalta löytyy näkemyksiä, asenteita ja mielipiteitä laidasta laitaan ja että ne ovat hyvin pitkälle pelkästään henkilökohtaisia.

4.4 Ennakkoluuloja

Naistutkimukseen on aina kohdistunut vahvoja ennakkoluuloja. Se on poikkeuksellinen oppiaine ja oppiala etenkin siinä mielessä, että hyvin monilla on siitä jonkinlainen mielipide tai ainakin mielikuva. Tämä mielikuva on positiivisen ja negatiivisen suhtautumisen ääripäiden välissä yleensä vähintäänkin aavistuksen verran jompaankumpaan suuntaan kallellaan. Yleensä eri oppiaineisiin ja tieteenaloihin suhtaudutaan siinä mielessä neutraalisti, että mahdollinen arvostelu kohdistuu yksittäisiin tutkimuksiin sekä tutkijoihin ja heidän väittämiinsä, ei missään nimessä kokonaiseen tieteenaloihin. Naistutkimus puolestaan koetaan usein asiaksi, josta voidaan ja jopa pitää olla jotakin mieltä. Kyseistä oppiainetta koskevat mielipiteet hyvin usein perustuvat huhuihin ja olettamuksiin, joilla ei välttämättä ole kovinkaan suurta yhtymäpintaa todellisuuden kanssa; mielikuvat naistutkimuksesta ovat usein kuulopuheiden värittämiä. Naistutkimukseen suhtaudu-

taan ennakkoluuloisesti etenkin silloin, kun siitä ei tiedetä juuri mitään, mikä tuli hyvin esille myös tätä selvitystä varten tekemissäni haastatteluissa.

Kysyin haastateltaviltani, mistä naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot heidän mielestään voivat johtua. Oppiaineen sisältöihin perehtyneet haastateltavat pohtivat asiaa eri näkökulmista ja listasivat heidän itse kohtaamiaan tai havaitsemiaan ennakkoluuloja. He esittivät myös useita mahdollisia syitä näille ennakkoluuloille. Myös naistutkimukseen vähemmän perehtyneet haastateltavat esittivät näkemyksensä ennakkoluulojen mahdollisista syistä, ja monet heistä halusivat samalla kertoa myös oman mielipiteensä siitä, mikä naistutkimuksessa ei heitä miellyttä. Näitä näkemyksiä esittäessään haastateltavat huomaamattaan asettuivat itse osaksi sitä keskustelua, jossa naistutkimukseen suhtaudutaan ennakkoluuloisesti ja jossa siitä voidaan esittää vahvoja mielipiteitä ilman tietoa oppiaineen todellisesta sisällöstä.

”Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat eniten siitä, että kaikkeen uuteen kohdistuu aina vahvoja ennakkoluuloja”

Joidenkin haastateltavien mielestä naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat pitkälti siitä, että naistutkimus on vielä nuori oppiaine ja tieteenala. Erään haastateltavan mukaan kaikkiin uusiin oppiaineisiin kohdistuu aina aluksi ennakkoluuloja eikä naistutkimus tässä mielessä ole mitenkään poikkeuksellinen; kaikkien on aina aluksi perusteltava oma paikkansa ja olemassaolonsa. Toisaalta kyseinen haastateltava totesi, että naistutkimusta koskeva uutisointi ja yleinen keskustelu medioissa ovat olleet sellaisia, että oppiaineen jo saavuttamia asemia on pyritty mitätöimään tuomalla esiin vain negatiivisia asioita. Hän oli sitä mieltä, että joissakin yhteyksissä koko naistutkimuksen olemassaolon oikeus on joskus kyseenalaistettu, toisin kuin muiden oppiaineiden, vaikka samoilla kriteereillä voitaisiin kyseenalaistaa monia kokonaisia tieteenaloja. Muutama muukin haastateltava oli sitä mieltä, että naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot selittyvät ensisijaisesti sillä, että naistutkimus on vielä niin uusi asia. Tosin yksi heistä luuli, että naistutkimukseen liittyvää toimintaa on ilmaantunut Lapin yliopistoon ensimmäistä kertaa vasta 2000-luvun puolella, vaikka ensimmäiset luennot järjestettiin jo 1980-luvun lopulla.

”Ennakkoluulot liittyvät keskeisesti siihen, että naistutkimusta ei ymmärretä tieteenä, vaan enemmänkin naisasialiikkeenä”

Naistutkimukseen kohdistuvia ennakkoluuloja koskevista pohdinnoista suuri osa haastateltavista oli yhtä mieltä siitä, että naistutkimuksen sekoittaminen ei-tieteellisiin naisasialiikkeisiin synnyttää kaikkein eniten ennakkoluuloja. *Naistutkimus sekoitetaan usein feminismiin poliittisena liikkeenä, eikä yleisesti tiedetä, että feminismi poliittisena liikkeenä on aivan eri asia kuin feminismi tieteenalana.* Eräs haastateltava pohti, että toisaalta myös Lapin yliopiston naistutkimusluennoilla on joskus vaikea erottaa, mihin kohtaan naistutkijat itse vetävät rajan puhtaan tieteen ja poliittisen julistamisen välillä. Hänen mukaansa puhtaaseen tieteeseen ei kuulu ilmaista, miten asioiden tulisi olla. *Ulkopuolisen on joskus vaikea ymmärtää keskusteluja, joissa tieteellinen diskurssi sekoittuu poliittiseen ja juuri se synnyttää harhakäsityksiä.*

Erään haastateltavan mukaan naistutkimukseen liittyvät ennakkoluulot voivat johtua siitä, että *hyvin monenlaiset henkilöt ja toimijat kytkevät itsensä naistutkimukseen, vaikka olisivatkin enemmän vaikkapa naisasialiikkeen toimijoita.* Siten naistutkimuksen kuvitellaan olevan sama asia kuin poliittiset naisasialiikkeet. Hänen mukaansa tällaisissa tilanteissa kritiikin pitäisi kohdistua yksittäisiin puhujiin ja toimijoihin, mutta se kohdistetaankin koko naistutkimukseen, vaikka kyseinen oppiaine ei liittyisi asiaan mitenkään. Naistutkimusta ei läheskään aina arvioida ainoastaan tutkimukseen liittyvien seikkojen perusteella, vaikka akateemisessa maailmassa niin todellakin pitäisi tehdä.

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimuksen sekoittaminen naisasialiikkeisiin aiheuttaa eniten ennakkoluuloja. Hän halusi kuitenkin mainita, että nämä ennakkoluulot *tuskin karisevat jos opiskelijan ensikokemus naistutkimuksesta on henkilö, joka on niin feministinen, ettei mitään rajaa.* Hänen mukaansa yksilöiden henkilökohtaiset asenteet ja näkemykset voivat sekoittaa tieteenalalla yleisesti hyväksyttyihin näkemyksiin, minkä kyseinen haastateltava itse edellisellä lauseellaan huomaamattaan todisti. Joidenkin haastateltavien puheessa feminismi taas määrittyi naistutkimukseen kuuluvaksi, jopa toivottavaksi asiaksi. Toiset mielsivät feminismiin joksikin epämääräiseksi pahaksi, josta kaikkien, naistutkijat mukaan lukien, olisi syytä pysyä kaukana.

Erään haastateltavan mukaan naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat paljolti siitä, että *naistutkimus yhdistetään helposti telaketjufeministeihin, jotka painavat menemään kyynänpäät edellä silmälaput silmillä.* Hän muisteli erään opiskelijan aikoinaan jättäneen naistutkimuksen opinnot kesken, koska hänen kokemuksensa mukaan naistutkimuksessa asioita katsottiin ainoastaan siitä näkökulmasta, että naisilla menee koko ajan niin huonosti. Kyseisen

haastateltavan mukaan nuorten opiskelijoiden voi olla vaikeaa samaistua tällaiseen ongelma-
lähtöiseen asetelmaan. Naisten asioiden ajamisen näkökulma voi siis hänen mukaansa karkottaa
miesopiskelijoiden lisäksi myös naisia.

Yksi haastateltavista pohti, että naistutkimus väistämättä eroaa muista oppiaineista, koska
siihen jo pelkästään nimensä vuoksi liitetään asioiden muuttamisen tavoite. Hänen mukaansa
esimerkiksi hallintotiede ei ole samalla tavalla poliittinen oppiaine. Erään toisen haastateltavan
mukaan minkä tahansa oppiaineen kytkeminen poliittiseen toimintaan herättää taatusti
vastareaktioita. Hän halusi kuitenkin muistuttaa, että esimerkiksi sosiaalityö ja sosiaalipolitiikka
hyvinvointivaltion puolustajina ja valtio-oppi edustuksellisen demokratian kannattajana voidaan
aivan yhtä hyvin nähdä poliittisesti orientoituneina oppiaineina. Hän painotti avoimen
poliittisuuden olleen aikoinaan jopa edellytyksenä sille, että tietyt oppiaineet on yleensäkin saatu
perustettua ja vakiinnutettua.

Naistutkimukseen hyvin usein liitetään negatiivisessa mielessä sana poliittinen, monesti vieläpä
ilman selviä perusteluja. Kaikki oppiaineet ovat aikoinaan syntyneet jonkinlaisen poliittisen
ilmapiirin vallitessa, ja oppiaineiden opetussisältöjen kautta muodostuvat maailmankuvat ovat
omiaan ajamaan määrättyjen tahojen etuja. On turha väittää, että hallintotiede tai vaikkapa
kansainväliset suhteet olisivat täysin poliittisesti neutraaleja oppiaineita. Kyseisten oppiaineiden
kirjallisuus on kirjoitettu tietynlaisessa poliittisessa paikassa ja ajassa, mikä ei voi olla näkymättä
oppikirjojen teksteissä. Kuitenkin lähinnä naistutkimus näyttää olevan oppiaine, jota jatkuvasti
kritisoidaan poliittisuuden takia, ja usein jopa pyritään leimaamaan se tieteellisesti epäpäteväksi,
koska se on saanut alkunsa vallitsevien olojen muuttamisen periaatteesta. Jostakin syystä muiden
oppiaineiden mahdollisia poliittisia kytköksiä ei kuitenkaan haluta tai koeta tarpeelliseksi tuoda
esiin.

”Varmaan edelleen on osittain kyse feminismin pelosta”

Monet haastateltavista pohtivat, että naistutkimukseen liittyvät ennakkoluulot johtuvat pitkälti
siitä, että kyseinen oppiaine kytketään läheisesti feminismiin. Huomionarvoista on, että osa heistä
itse koki feminismin tarpeelliseksi asiaksi. Toiset taas näkivät feminismin pelkästään negatiivisena
ja ei-toivottavana leimana: erään haastateltavan mukaan *naistutkijat saatetaan leimata jopa
feministeiksi*. Tällä tavalla ilmaistuna feminismi kuulostaa joltakin, mihin tuskin yksikään tutkija

haluaisi samaistua, jos haluaa itsensä otettavan vakavasti. Silti monet, myös muut kuin naistutkijat, määrittelevät itsensä feministeiksi, koska feminismi merkitsee heille jotakin aivan muuta kuin kyseiselle haastateltavalle. Tekemieni haastattelujen perusteella feminismi – miten tahansa määriteltynä – on yksi keskeisimmistä naistutkimukseen liittyvien ennakkoluulojen aiheuttajista. Eräs haastateltava halusi painottaa, ettei hän itse näe feminismissä mitään negatiivista, mutta hänen mukaansa *fanaattiset äärifeministit sotketaan naistutkimukseen ja aina löytyy provokaation hyväksikäyttäjää*. Hänenkin puheessaan feminismi kuulostaa joltakin pelottavalta ääri-ilmiöltä. ”En ole rasisti, mutta...” -tyyppinen asenne häpeilemättä tihkui joidenkin haastateltavien puhetavoista heidän pohtiessaan naistutkimukseen liittyviä ennakkoluuloja.

Naistutkimus edelleen usein mielletään samaksi asiaksi kuin feminismi, ja feminismi taas on yhtä kuin rintaliivinsä polttajat ja telaketjut sitä ja tätä [...] On suorastaan hämmästyttävää, kuinka sitkeästi tällaiset vanhoilliset ja virheelliset näkemykset pitävät pintansa.

Kyseisen haastateltavan mukaan myös median tapa uutisoida naiskysymyksiin liittyviä aiheita on merkittävä tekijä ennakkoluulojen syntymisessä ja ylläpitämisessä. Mediassa asetelmat ovat usein todella mustavalkoisia, minkä vuoksi huomio kiinnitetään aina lähinnä palkkatasa-arvoon ja siihen, miten naiset saivat enemmän valtaa yhteiskunnassa. Tällä tavalla media luo hänen mukaansa negatiivista kuvaa naisten oikeuksien puolestapuhujista:

Vähänkin syvällisemmät ja perusteellisemmat analyysit aiheesta eivät koskaan pääse otsikoihin tai television keskusteluohjelmiin, joihin yleensä kutsutaan asiantuntijoiksi joitain esimerkiksi naisjohtajuuden tutkijoita, jotka perustelevat näkemyksiään miesten ja naisten aivojen eroilla. Tällaisen uutisoinnin takia yleinen mielikuva naistutkimuksesta on todella kapea-alainen. Millään alalla perustutkimus ei koskaan pääse näkyville, vain erikoisuudet ja ylilyönnit nostetaan esille.

Ennakkoluulot naistutkimusta kohtaan liittyvät usein oppiaineen näkemiseen hyvin kapea-alaisena. Erään haastateltavan mukaan *miehet voivat helposti olla takajaloillaan kun puhutaan naistutkimuksesta*. Myöskään kaikki naiset eivät hyväksy äärifeminismiä, koska se voidaan nähdä vain naisten etujen ajamisena miesten kustannuksella; *naiset haluavat itselleen oikeuksia, mutta*

eivät velvollisuuksia. Hän pohti myös, että miehet voivat kokea naistutkimuksen vallankaappausyrityksenä, jossa valta siirtyy miehiltä naisille. Tällaisen määritelmän mukaan eläisimme nyt tilanteessa, jossa mies on hallitsijan ja nainen alamaisten asemassa. Tällainen asetelma ei taas sovi ollenkaan samaan kuvaan sen ajatuksen kanssa, että nuorten naisopiskelijoiden on vaikea samaistua naistutkimuksessa hänen mukaansa ilmaistuun näkökulmaan, jossa naisilla menee koko ajan huonosti. Eräs toinen haastateltavista puolestaan totesi, että naistutkimukseen kohdistuvissa ennakkoluuloissa on varmaan edelleenkin kyse feminismin pelosta; *pelätään, että joku pyrkii tutkimuksen keinoin hävittämään sukupuolten erot ja sukupuoliroolit.* Feminismiä ei siis aina nähdä pelkästään naisten asioiden ajamisena, vaan se voidaan nähdä myös pyrkimyksenä häivyttää koko sukupuolen dikotomia.

Naistutkimuksen ja feminismin käsitteiden määrittelemisen ja näiden käsitteiden suhde toisiinsa hahmottui haastatteluissa niin epämääräisenä, että tällaisen selvityksen tekemiselle voidaan todella nähdä olevan tarvetta. Näyttää siltä, että Lapin yliopiston henkilökunnan edustajien mielikuvissa niin sanotun hyvän feminismin ja pahan feminismin välinen raja on kaikkea muuta kuin selkeä. Feminismi voidaan ensinnäkin määritellä hyvin monin erilaisin tavoin. Toiseksi siihen myös suhtaudutaan monin erilaisin tavoin. Kolmanneksi, määriteltiinpä feminismi miten tahansa, kukaan ei oikein tunnu tietävän, missä menee raja hyväksyttävän feministisen tutkimuksen ja radikaalin ääri-feministisen toiminnan välillä. Ainakaan kukaan haastateltavista ei vastauksissaan määritellyt tätä rajaa.

”Ennakkoluulot johtuvat Suomessa ensisijaisesti tietämättömyydestä”

Yksi naistutkimusorientoituneista haastateltavista pohti monipuolisesti mahdollisia syitä naistutkimukseen kohdistuville ennakkoluuloille. Näitä syitä hän kuvasi pelkästään yhdellä lauseella varsin kattavasti:

Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat Suomessa ensisijaisesti tietämättömyydestä, laiskuudesta ottaa selvää asioista ja siitä tosiasiaista että sukupuolesta keskusteleminen ja sen eksplisiittisesti esiin nostaminen on aina jollakin tavalla jännitteinen kysymys.

Kyseisen haastateltavan mukaan sukupuolta koskevaan keskusteluun lähtökohtaisesti sisältyvässä jännitteessä on kysymys niin sanotusta *sukupuolettoman sukupuolen ilmiöstä: yhteiskunnassa on yhtä aikaa vallalla niin puhetapojen sukupuolineutraali yksilöllisyys kuin myös käytäntöjä, jotka ovat vahvasti sukupuolittuneet*. Hänen mukaansa yksilökeskeiseen ajatteluun sitoutuneessa maailmassa sukupuolen esiin nostaminen rikkoo kulttuurisia normeja, joten sukupuoli keskustelun aiheena on aina väistämättä jännitteinen kysymys. Tällainen näkemys saa tukea myös tekemistäni haastatteluista. Haastateltavista kolme suhtautui naistutkimukseen enemmän tai vähemmän negatiivisesti, ja juuri he kokivat sukupuolinäkökulman tutkimuksessa joko hyvin ongelmalliseksi tai täysin turhaksi; sukupuolesta ei saisi puhua tai ainakaan se ei ole järkevää muuten kuin korkeintaan yleissivistyksen nimissä.

Sukupuoliteeman jännitteisyyden esiin tuonut haastateltava jatkoi tarkemmin pohdintaa myös tietämättömyyden ongelmasta liittyen naistutkimukseen. Hänen mukaansa Suomessa ei oikein tiedetä mitä naistutkimus on eikä siitä edes vaivauduta ottamaan selvää. Myös perinteiset stereotypiat feministeistä synnyttävät hänen mukaansa ennakkoluuloja, koska Suomessa ei olla perillä siitäkään, mitä feministijärjestöt oikein ovat. Kyseisen haastateltavan mukaan suomalaiset sukupuolten tasa-arvoa ajavat järjestöt eivät itse asiassa ole koskaan olleet erityisen feministisiä perinteisessä mielessä, vaan tällaiset järjestöt ovat saaneet alkunsa naisten ja miesten yhteisistä järjestöistä.

Tietämättömyydestä kumpuavia ennakkoluuloja nousi hyvin selkeästi esille joidenkin naistutkimukseen perehtymättömien haastateltavien vastauksissa. Eräs totesi, että naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat siitä, että naistutkimus usein liitetään asioihin, joihin se ei oikeasti liity. Näitä asioita koskevat julkiset esitykset leimaavat kaikkea naistutkimusta, kuten esimerkiksi homo- ja lesboparien adoptio-oikeuksiin liittyvät kannanotot. Näiden kautta naistutkimus hänen mukaansa saa negatiivista mainetta. Tällainen näkemys voidaan tulkita seksuaalivähemmistöjä halventavaksi; seksuaalivähemmistöjen oikeuksia puolustamalla leimautuu negatiivisesti ja koko oppiaineen maine kärsii, jos samassa yhteydessä puhutaan naistutkimuksesta ja seksuaalivähemmistöistä. Kyseinen haastateltava ei siis tiennyt, että seksuaalisuuteen ja seksuaalivähemmistöihin liittyvä tutkimus on olennainen osa naistutkimusta. Oletettavasti hän ei myöskään tiennyt, että seksuaalivähemmistöjä väheksyvä ja negatiivisesti arvottava puhe voidaan tulkita yhdenvertaisuuslain vastaiseksi.

Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat paljolti kyseisen tutkimussuuntauksen ääri-ilmiöistä kuten lesboista. Naistutkimus voidaan liikaa rinnastaa lesbolaisuuteen ja muihin seksuaalivähemmistöihin, mikä leimaa oppiainetta negatiivisesti. Toisaalta oppiaineeseen liitetään usein myös miehiin kohdistuva viha. Tietyt ääri-ilmiöiden harrastajat päättävät mitä saa tutkia ja miten.

Eräs toinenkin haastateltava käytti seksuaalivähemmistöjä esimerkkinä hyvin kyseenalaisella tavalla pohtiessaan naistutkimukseen kohdistuvia ennakkoluuloja. Hän määritteli lesbot naistutkimuksen ääri-ilmiöksi, mikä voidaan tulkita suorastaan herjaavaksi kommentiksi. *Lesbolaisuuden liiallinen rinnastaminen naistutkimukseen* voisi hänen mielestään leimata oppiainetta negatiivisesti. Tämän lisäksi hän käytti naistutkimuksen ääri-ilmiöistä esimerkkinä myös miehiin kohdistuvaa vihaa. Hän kritisoi naistutkimusta tieteenalana, jossa *ääri-ilmiöiden harrastajat* päättävät mitä saa tutkia ja miten. Sarkastisesti sanottuna olisi varsin mielenkiintoista tavata henkilö, jonka harrastuksiin kuuluu miesviha tai lesbolaisuus.

”Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot juontavat juurensa varmasti todella kauas”

Joidenkin haastateltavien mielestä naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot selittyvät naistutkimuksen historialla ja niillä lähtökohdilla, joista naistutkimus on saanut alkunsa. Erään haastateltavan mukaan naistutkimuksen tieteenalan syntymisen lähtökohdat olivat aivan toisenlaiset kuin mitä tieteenala nykyään pitää sisällään. Hän näki vanhojen mielikuvien kuitenkin pitävän sitkeästi pintansa. Eräs toinenkin haastateltava näki naistutkimuksen historian tavallaan painolastina, joka aiheuttaa oppiainetta koskevia harhaluuloja yhä nykyään. Hänen mukaansa *fanaattisimmat feministit* tekivät aikoinaan jotakin, mikä leimaa edelleen koko tieteenalaa. Hän pohti myös, että naistutkimuksen tieteenalalla on oma vakiintunut termistö ja kieli, minkä vuoksi asiaan perehtymättömien voi olla vaikea ymmärtää naistutkimuksen sisällä käytäviä keskusteluja. Osa haastateltavista näki naistutkimuksen ihan uutena oppiaineena, johon väistämättä kohdistuu vahvoja ennakkoluuloja niin kuin mihin tahansa uuteen asiaan. Joidenkin haastateltavien näkemysten mukaan taas naistutkimus on vaikuttanut tieteen kentällä jo niin kauan, että se on vakiintunut ja eriytynyt omaksi erikoisalakseen.

”Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat naistutkijoiden omasta tavasta esittää asioita”

Useat haastateltavista näkivät asian niin, että naistutkijoiden omalla toiminnalla on ollut ja on edelleen ainakin jossain määrin vaikutusta oppiaineeseen kohdistuvien ennakkoluulojen syntymiseen. Osa heistä oli itse käynyt naistutkimuksen luennoilla tai oli ollut muuten tekemisissä naistutkijoiden kanssa ja osa pohjasi näkemyksensä siihen, mitä oli kuullut kerrottavan naistutkijoiden toiminnasta. Eräs haastateltava ei ollut itse koskaan käynyt naistutkimuksen luennoilla, mutta hän oli kuullut naistutkimuksen luentojen tapahtumista muilta henkilöiltä: luennoitsijoilla voi olla vahvoja ennako-käsityksiä, joihin kukaan ei saa kajota, eikä luennoilla suvaita kriittistä keskustelua. Kyseinen haastateltava toivoikin, että naistutkimuksen luennoilla avoin keskustelu olisi mahdollista. Yksikään naistutkimuksen luennoilla itse käyneistä haastateltavista ei esittänyt näin selkeitä näkemyksiä siitä, minkälaisia naistutkimuksen luennot ovat.

Yksi haastateltavista puolestaan oli sitä mieltä, että naistutkimuksen piirissä liian mustavalkoisesti kärjistetään asioita ja otetaan kantaa. Hän perusti näkemyksensä omilta opiskelijoiltaan kuulemiinsa kommentteihin. *Opiskelijat olivat jossain vaiheessa korviaan myöten täynnä naistutkimusta*, koska naistutkimuksessa provosoitiin hänen mukaansa aivan liikaa. Hänen tulkintansa tästä tilanteesta oli, että naistutkimuksessa oli menty liian pitkälle. Kyseinen haastateltava toivoi naistutkimukseen tasapuolisempaa ja asiapitoisempaa tapaa esittää asioita, jolla hänen mielestään päästäisiin parempiin tuloksiin. Haastateltavista juuri ne, jotka esittivät kaikkein kärkevimpiä näkemyksiä naistutkijoista tai naistutkimuksesta yleensä, perustelivat mielipiteensä ”faktoilla”, joita olivat kuulleet muilta henkilöiltä. Eräskin haastateltava oli opiskeluaikoinaan *kuullut huhuja naistutkimuksen luennoitsijoista, jotka ovat esimerkeissään liian äärimmäisyyksiin meneviä*. Hän kuitenkin halusi mainita, että hän itse uskoo naistutkijoiden haluavan tahallisesti karrikoida, jotta heidän esittämänsä asia menisi perille.

Jotkut haastateltavista olivat joissakin tilanteissa myös itse päätyneet kuulopuheita läheisempään kanssakäymiseen naistutkimuksen kanssa. Yksi luennoilla käyneistä haastateltavista pohti, että naistutkijoiden tavasta esittää asioita tulee helposti mieleen, että he ovat vain naisten asialla. Eräs haastateltavista puolestaan kertoi *joutuneensa* tekemisiin naistutkimuksen kanssa erilaisissa kokoustilanteissa. Hänen mukaansa nämä kokoustilanteet olivat olleet siinä mielessä

sensitiivisiä, että niissä piti tarkkaan valita sanansa eikä voinut puhua suoraan nimenomaan siksi, että paikalla oli ollut naistutkijoita. Hän pohti, että naistutkijoiden kanssa suoraan puhuminen voi herättää heissä *defenssin, joka estää asioiden asiallisen käsittelyn*.

Osittain tähän liittyy erään toisen haastateltavan esittämä näkemys, jonka mukaan naistutkimus voi joidenkin silmissä näyttää oppiaineelta, joka pyrkii opettamaan muita oppiaineita, mutta ei ole yhtä herkkä itseensä kohdistuvalle kritiikille. Hänen mukaansa tällainen näkemys voi syntyä siitä, että naistutkimus on sijoittunut Lapin yliopistolla siten, että se on yhtä aikaa sekä erillinen yksikkö että pyrkii vaikuttamaan myös muiden oppiaineiden alueella. Hän näkee tällaisen aselman antavan aihetta ajatella, että naistutkimus yrittää vaikuttaa muihin oppiaineisiin ymmärtämättä tai arvostamatta niiden omia traditioita. Monien haastateltavien näkemyksissä naistutkimuksella itsellään on siis sormensa pelissä prosessissa, jossa siihen kohdistuvat ennakkoluulot syntyvät. Kaikkein negatiivisimmat ennakkoluulot näyttävät kuitenkin kumpuavan siitä, että naistutkimuksen todellisesta sisällöstä ei ole tarkempaa tietoa. Tiedon aukkoja tunnutaan paikkaavan huhuilla ja huhujen perusteella tehdyillä olettamuksilla.

”Naistutkimukseen kohdistuvat ennakkoluulot johtuvat kaikkein eniten naistutkimus- sanasta”

Haastattelujen perusteella oppiaineen nimi koettiin yhdeksi selkeimmistä naistutkimusta koskevien ennakkoluulojen aiheuttajista. Se nähtiin suurimpana syynä sille, että naistutkimukseen asennoidutaan usein jo lähtökohtaisesti negatiivisesti tai vähintäänkin epäluuloisesti. Joidenkin haastateltavien mukaan naistutkimus-sana ei tuo mieleen tasa-arvoa, vaan liiallisen naisnäkökulman korostamisen. Monet heistä halusivat perään huomauttaa, että he itse kyllä tietävät, että tästä naistutkimuksessa ei ole kyse. Joidenkin mielestä naistutkimus-sana on pahin ennakkoluulojen aiheuttaja siksi, että se tuo mieleen feminismiä, mikä taas voi karkottaa etenkin miesopiskelijat. Toisaalta eräs haastateltava halusi tässä yhteydessä huomauttaa, että naistutkimukseen saisi hänen puolestaan kuuluakin feminismi ja räväkyys, sillä akateemisuus on aivan liian usein harmaata ja tylsää. Kyseisen haastateltavan hieman katkeran oloisen kommentin mukaan Lapin yliopistossa feminismi ei kuitenkaan näy juuri mitenkään ja *kaikki on keskiluokkaista pliisua*.

Tästä näkökulmasta naistutkimuksen asema on varsin hankala. Pahimpien ennakkoluulojen kumoaminen tuskin onnistuu noudattamalla erityisen räväkkää linjaa, mutta maltillisempi

profiloituminen taas voi joidenkin silmissä näyttää tylsältä arkailulta. Toisaalta tässä taas tulee hyvin esille se, että asiaan perehtymättömät korostavat usein naistutkimuksen feministisyyttä, vaikka feministiseksi nimetty tutkimus on vain yksi puoli naistutkimuksessa. Feminismi arkikielessä tarkoittaa jotakin ihan muuta kuin tieteen kentällä.

Eräs haastateltava koki häiritseväksi, että naistutkimusta ei kutsuta *sukupuolitutkimukseksi*, koska nimenomaan naistutkimus-sana pitää hänen mukaansa yllä sitä mielikuvaa, että naistutkijat ovat niin sanotusti *yksisilmäisiä ja näkevät kaikessa mahdollisessa vain naisten epätasa-arvoisen kohtelun ja naisten heikommät mahdollisuudet*. Hän kertoi itse pitävänsä naistutkimusta hyvänä ja tarpeellisenä asiana. Häntä kuitenkin tuntui kaivelevan se, että niin kauan kun puhutaan naistutkimuksesta, sukupuoli ei voi olla organisoiva teema tutkimuksessa, vaikka hänen mukaansa niin todellakin pitäisi olla. Monet haastateltavista, jotka pitivät naistutkimus-sanaa pahimpien ennakkoluulojen aiheuttajana, tuntuivat määrittelevän naistutkimuksen sisällön suoraan oppiaineen nimen perusteella tai he erityisesti korostivat nimen merkitystä.

Useat haastateltavat vaikuttivat tietävän, mistä naistutkimuksessa pohjimmiltaan on kyse, mutta monien heistä mielikuvissa se kuitenkin oli jotenkin liikaa naisnäkökulmaista – vain koska oppiaineen nimessä on nais-sana. Osa haastateltavista tuntui siis ajattelevan, että vaikka naistutkimuksen sisältö olisi mitä tahansa, niin kyseisen oppiaineen nimi tekee koko oppiaineesta yksipuolisen ja jopa epätasa-arvoisen. Tämän valossa näkemys siitä, että naistutkimus-sana aiheuttaa pahimmat oppiaineeseen kohdistuvat ennakkoluulot ja harhakäsitykset, vaikuttaa loogiselta. Oppiaineen nimi ei todellakaan ole aivan yhdentekevä asia, mikä seuraavassa luvussa käy viimeistään selväksi.

4.5 Nimeämisen ongelma

Haastatteluissa yksi ehdottomasti eniten keskustelua ja selkeitä mielipiteen ilmaisuja synnyttäneistä aiheista oli oppiaineen nimi ja siihen liittyvät kysymykset. Näissä haastatteluissa esille tullut naistutkimus-nimen saama kritiikki oli yksi syy siihen, että Lapin yliopistossa oppiaineen nimi muutettiin vuoden 2010 alussa sukupuolentutkimukseksi. Haastateltavista suurimmalla osalla oli hyvin selkeä näkemys siitä, onko naistutkimus hyvä tai sopiva nimi keskustelujen aiheena olevalle oppiaineelle, ja suorastaan hämmästyttävän monen näkemykset

olivat keskenään yhteneviä. Lähes kaikki olivat sitä mieltä, että naistutkimus on joko harhaanjohtava, riittämätön, rajoittunut, epätasa-arvoinen, luotaantyöntävä tai muuten vain huono ja epäsovelias nimi kyseessä olevalle oppiaineelle. Toisaalta uudeksi nimeksi ehdotetut termit jakoivat mielipiteitä todella vahvasti.

Osa haastateltavista kommentoi oppiaineen nimeä ja otti kantaa esittämiini vaihtoehtoihin nimiehdotuksiin ja käsitteisiin siinä vaiheessa, kun itse ensin toin asian esille. Osa taas halusi kertoa mielipiteensä oppiaineen nimestä jo ennen haastattelun varsinaista alkua ennen kuin olin ehtinyt kysyä yhtäkään kysymystä. Tämä vahvisti entisestään kuvaa naistutkimuksesta oppiaineena, johon harvoin suhtaudutaan täysin neutraalisti. Haastateltavat kokivat naistutkimus-sanana lähes yksimielisesti huonoksi, ja he pohtivat ja perustelivat näkemyksiään ilahduttavan monipuolisesti ja yllättävänkin monesta eri näkökulmasta. Haastateltavien pohtiessa oppiaineen nimeä, tuli heidän puheessaan hyvin esille heidän oma tapansa ymmärtää naistutkimus sekä heidän oma asenteensa kyseistä oppiainetta kohtaan. Oppiaineen nimeä koskevien pohdintojen yhteydessä haastateltavista hyvin monet halusivat samalla kommentoida ja arvostella naistutkimusta oppiaineena kokonaisuudessaan.

Kaikki haastateltavat esittivät jonkinlaisen mielipiteen tai näkemyksen oppiaineen nimestä. Keskusteluissa vilisi monia erilaisia tavalla tai toisella sukupuoleen ja sen tarkasteluun liittyviä termejä ja käsitteitä, kuten sukupuolentutkimus, sukupuolitutkimus, sukupuolijärjestelmien tutkimus, sukupuolisensitiivinen tutkimus, sukupuolisidonnainen tutkimus, feminismi, feministinen tutkimus ja feministiset teoriat. Huomionarvoista on, että vaikka naistutkimus-sana lähes yksimielisesti nähtiin huonona terminä kuvaamaan kyseessä olevaa oppiainetta, niin uudeksi nimeksi ehdotetut sanat tai sanaparit jakoivat vahvasti mielipiteitä. Esimerkiksi sukupuolentutkimus tai feministinen tutkimus vaikuttivat joidenkin mielestä todella hyviltä vaihtoehdoilta naistutkimuksen tilalle, kun taas osan mielestä ne olisivat oppiaineen nimenä vielä nais-tutkimustakin huonompia. Seuraavaksi käyn läpi haastateltavien pohdintoja oppiaineen nimestä sekä heidän perustelujaan sille, mikä heidän mielestään olisi sovelias nimi oppiaineelle.

”Näyttää siltä, että nimenmuutos olisi paikallaan hyvinkin pian”

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että oppiaineen nimi pitäisi muuttaa. Joidenkin mielestä nimi olisi pitänyt muuttaa jo kauan sitten, kun taas toiset pohtivat että mahdollinen nimenmuutos

voisi olla ajankohtainen juuri nyt. Eräs haastateltava kertoi ymmärtävänsä naistutkimuksen historiallisen taustan, minkä vuoksi oppiaineen nimi voidaan nähdä edelleen perusteltuna. Hänen mukaansa [haastatteluhetkellä 2009] naistutkimus kuitenkin näyttäisi olevan enemmän sukupuolentutkimusta, mikä hänen mukaansa voisi myös olla sopiva nimi oppiaineelle: *Mies on aivan yhtä lailla sukupuoli siinä missä naisenkin*. Toisaalta hän kuitenkin pohti, että sukupuoli-dikotomian korostaminen tuskin on naistutkimuksessa keskeisintä, minkä vuoksi sukupuolentutkimus ei aivan yksioikoisesti ole paras mahdollinen nimitys.

Eräs haastateltava puolestaan totesi jo joitakin vuosia hiljaa mielessään pohtineensa, että sukupuolen tai sukupuolijärjestelmien tutkimus olisi parempi nimi oppiaineelle. Hänen mukaansa oppiaineen nimen muuttaminen voisi lieventää ennakkoluuloja ja houkutella uusia ihmisiä sen pariin. Hän pohti, että naistutkimus-nimestä halutaan ehkä siksi pitää kiinni, että yhteys oppiaineen historiaan, naisasialiikkeeseen ja feminismiin säilyisi. Hänen ja suurimman osan muidenkin haastateltavien mielestä tästä yhteydestä voisi kuitenkin olla jo aika päästä eroon. Yksi haastateltavista pohti naistutkimus-nimen käyttöä todella monipuolisesti. Hänenkin mukaansa juuri oppiaineen historiaa tarkastelemalla naistutkimus-sana voidaan edelleen nähdä varteenotettavana vaihtoehtona oppiaineen nimeksi. Hän kuitenkin pohti, että tietyssä mielessä naistutkimus-sana voi nykyään myös kääntyä oppiainetta itseään vastaan, minkä vuoksi nimen muuttamista pitäisi ainakin harkita.

Naistutkimus-sanalle ja käsitteelle on niin pitkään raivattu tilaa ja paalutettu tonttia, joten ei välttämättä ole mielekästä lähteä käsitettä muuttamaan. Naistutkimus on kuitenkin termi, jonka käyttäminen vaatii perään pienen selityksen siitä mitä kaikkea se voikaan olla. Sana naistutkimus on paljon rajoittuneempi kuin mitä naistutkimus sisällöllisesti todellisuudessa on. Naistutkimus-termillä on pitkä historia ja alun perin sillä oli tiedepoliittinen merkitys, kun haluttiin erottautua tieteen kentällä ja painottaa omaa näkökulmaa. Nykyään naistutkimuksen tiedepohja on niin laaja ja monitieteinen, että naistutkimus-sana tuntuu edelleen lähinnä poliittiselta, eikä kuvaa koko tieteellistä kirjoa, mitä se pitää sisällään.

Kyseisen haastateltavan mielestä naistutkimuksen käsite vaatii aina peräänsä jonkinlaisen tarkennuksen ja täsmennyksen, koska aiheeseen perehtymättömälle termi voi olla hämäävä. Hän pohti, että tässä mielessä naistutkimus ei ole terminä kovin onnistunut. Hänen mielestään

oppiaineen nimenmuutos voisi olla paikallaan, jos vain keksitään parempi ja avarampi termi naistutkimuksen tilalle. Hän kuitenkin pohti, että naistutkimus-sanalla on pitkä historia, mikä näkyy ja tuntuu oppiaineen nimessä: *naistutkimus on taistellut paikastaan ja joutunut puolustautumaan*. Toisaalta naistutkimus-nimitykseen liittyy myös painolastia, josta hänen mukaansa olisi ehkä hyvä päästä jo eroon. Hänen mielestään naistutkimuksen maine perustuu edelleen oppiaineen *alkuvaiheiden aggressiiviseen kauteen*, ja siinä mielessä naistutkimus-sana voi toimia itseään vastaan.

”Naistutkimus-sana puolustaa paikkaansa siinä mielessä, että siinä korostetaan valittua näkökulmaa”

Osa haastateltavista pohti perusteluja myös naistutkimus -sanalle, vaikka olisivatkin itse olleet sitä mieltä, että oppiaineen nimi pitäisi muuttaa. Näissä pohdinnoissa tuli esille naistutkimuksen näkeminen oppiaineena, jossa tietynlaisen valitun näkökulman korostaminen on erityisen tärkeää. Eräs haastateltava mainitsi kuulleensa, että naistutkimus-sanalle on joskus ehdotettu sukupuolijärjestelmien tutkimusta. Hänen mielestään oppiaineen nimen vaihtaminen sukupuolijärjestelmien tutkimukseksi muuttaisi naistutkimuksen näkökulman ja lähtökohdan perustavalla tavalla. Hän näki, että naisnäkökulmasta tehtyä tutkimusta pitääkin kutsua naistutkimukseksi, mutta tällöin kuitenkin ulkoapäin tuleva koko oppiaineeseen kohdistunut asenteellisuus on hänen mukaansa ymmärrettävää.

Kyseisen haastateltavan mukaan oppiaineen sisällä on tarkkaan pohdittava, minkälaista tutkimusta halutaan tehdä, sillä naisnäkökulman pitäminen lähtökohtana synnyttää epätoivottavan vastakkainasettelun nais- ja miestutkimuksen välille. Hän pohti, että esimerkiksi sukupuolijärjestelmien tutkimus olisi naistutkimusta huomattavasti tylsemmän kuuloinen terminä, ja että sukupuolijärjestelmien tutkimus on jo olemassa yhtenä osa-alueena sosiologian sisällä. Hänen mielestään naistutkimus -nimitys puolustaa paikkaansa etenkin siinä mielessä, että kyseinen nimi ainakin herättää tunteita. Erään toisenkin haastateltavan mukaan naistutkimus on oppiaine, jossa valittu näkökulma korostuu, minkä vuoksi naistutkimus-nimitys puolustaa paikkaansa. Hän arveli, että naistutkimuksen sivuaineekseen valitsevilla opiskelijoilla on jo ennestään jonkinlainen kiinnostus aiheeseen liittyviin kysymyksiin. Hän pohti, että naistutkimus ei välttämättä ollenkaan houkuttele opiskelijoita, jotka eivät ennestään tiedä siitä mitään:

naistutkimuksen valitsevat opiskelijat ovat varmasti jo valinnan tehdessään niin sanotusti asian äärellä.

”Naistutkimus on käsitteenä liian suppea”

Vaikka osa haastateltavista halusikin miettiä puolustelevia perusteluja naistutkimus-sanalle, heistä ylivoimaisesti suurin osa oli sitä mieltä, että kyseinen termi ei ole oppiaineelle hyvä nimi. Suurin osa heistä, jotka pitivät naistutkimus-sanaa epäsopivana nimenä, painotti kyseisen termin olevan huono siksi, että se antaa liian yksipuolisen ja rajoittavan mielikuvan oppiaineen sisällöstä. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on käsitteenä liian suppea, ja hänen mielestään miespuolisten opiskelijoiden on nimen vuoksi *vaikea ottaa sivuaineeksi kyseistä oppiainetta*. Haastateltavista hyvin monet tarkastelivat naistutkimusta nimenomaan sivuaineena Lapin yliopiston tarjonnassa ja pohtivat oppiaineen nimeä opiskelijoiden näkökulmasta. Osa haastateltavista näki naistutkimus-sanon huonona, koska se ei heidän mielestään vastaa oppiaineen nykyistä sisältöä. Osa taas näki niin nimen kuin sisällönkin liian rajoittuneena. Naistutkimukseen perehtyneet haastateltavat näkivät asian niin, että naistutkimus oppiaineena on sisällöllisesti monipuolistunut ja laajentunut jo aikoja sitten, ja sen vuoksi oppiaineen nimi tulisi päivittää ajan tasalle. Aiheeseen perehtymättömät haastateltavat taas olivat sitä mieltä, että naistutkimuksen olisi vaihdettava nimensä, ja nimen muuttamisen myötä oppiaineen olisi syytä laajentua myös sisällöllisesti. Osa haastateltavista tuntuikin mieltävän naistutkimuksen edelleen lähinnä akateemiseksi naisliikkeeksi.

Jotkut haastateltavista pohtivat, että naistutkimus-sana ei vastaa heidän omaa mielikuvaansa oppiaineen sisällöstä, mutta he kuitenkin uskoivat, että kyseisen nimen käyttämiseen täytyy edelleen olla jokin hyvä syy. Jotkut taas hyvin suoraan totesivat, että naistutkimus ei rajoittuneisuutensa vuoksi ole missään nimessä hyvä nimi kyseiselle oppiaineelle. Erään haastateltavan sanoin *naistutkimuksen käsite omii sukupuolisensitiivisyyden vain yhden suku-puolen asiaksi*. Hänen mukaansa on ongelmallista, jos sukupuolen biologinen tai yhteiskunnallinen tutkiminen keskittyy vain yhteen sukupuoleen. Yksi haastateltavista puolestaan totesi, että naistutkimus voidaan nähdä suorastaan oman nimensä vankina, koska oppiaineen sisältö on paljon laajempi kuin mitä nimen perusteella voisi olettaa. Monien haastateltavien mukaan naistutkimus-nimitys ei

tee oikeutta sille laajalle ja koko ajan monipuolistuvalle tutkimusalalle, millaisena he naistutkimuksen itse kokevat.

Osa naistutkimus-käsitettä liian suppeana pitävistä haastateltavista halusi itse ehdottaa sopivampaa nimeä oppiaineelle. Eräs ehdotti termiä *feministiset teoriat*, koska hänen mukaansa naistutkimuksesta tulee liikaa mieleen mustavalkoinen ajattelu ja oppiaineen laajaa sisältöä vastaisi paremmin jokin monikossa oleva sana. Hänen mielestään jo naistutkimusyksikkö-nimitys tuo mieleen jonkin hyvin kapea-alaista tutkimusta harjoittavan tahon, vaikka sisällöllisesti kyseinen oppiaine sisältää hänen mukaansa useita erilaisia feministisiä teorioita, joiden monimuotoisuutta myös oppiaineen nimessä olisi syytä korostaa. Tässäkin kohtaa tulee hyvin esille se, että naistutkimusta eri lähtökohdista tarkastelevat henkilöt voivat perustella näkemyksiään keskenään hyvin erilaisilla tavoilla ja termeillä, vaikka he olisivat samaa mieltä siitä, että naistutkimus on epäsopiva nimi oppiaineelle. Aiheeseen perehtymättömän korvaan feministinen teoria voi kuulostaa naistutkimustakin radikaalimmalta kapeakatseisuudelta, kun taas naistutkimuksen sisältöjä perusteellisemmin tuntevat haastateltavat mainitsivat feministisen tutkimuksen ja teorian usein juuri kuvatessaan naistutkimus-oppiaineen monipuolista sisältöä.

”Pelkkä sukupuolentutkimus olisi terminä ehdottomasti naistutkimusta tylsemmän kuuloinen”

Osa haastateltavista oli jo ennestään kuullut oppiaineen nimeä koskevasta keskustelusta ja myös itse pohtinut erilaisia vaihtoehtoja naistutkimus-nimen tilalle. Osa kuuli tästä keskustelusta ensimmäistä kertaa ottaessani asian esille tehdessäni haastatteluita ja esittäessäni erilaisia vaihtoehtoja, joita uudeksi nimeksi on ehdotettu. Yksi ehdotetuista termeistä on sukupuolentutkimus, joka osoittautui varsinaiseksi mielipiteiden jakajaksi Lapin yliopiston henkilökunnan haastatteluissa. Osa suhtautui kyseiseen termiin todella negatiivisesti. Osa taas piti sitä ehdottomasti parhaana vaihtoehtona uudeksi nimeksi.

Muutama haastateltava oli sitä mieltä, että naistutkimus-sanaan verrattuna sukupuolentutkimus olisi todella tylsän kuuloinen ja voisi tuoda harhaanjohtavasti mieleen jopa psykologian tai jonkin kliinisen tutkimusalueen. Eräs haastateltava luonnehti sukupuolentutkimus-termiä neutraaliksi käsitteeksi, *joka ei kerro mitään*. Hänen mielestään uuden nimen voisi pyrkiä etsimään vaikka latinan kielestä. Sieltä voisi hänen mukaansa löytyä jokin termi, joka ei olisi täysin arvoneutraali, mutta neutraali siinä mielessä, että se ottaisi huomioon sekä miehet että naiset.

Yksi haastateltavista puolestaan oli kyllä oppiaineen nimenvaihdoksen kannalla, mutta hänen mielestään nimen muuttamiseen sisältyy riskejä: *naistutkimus-sanaa käytettäessä voidaan olla varmoja, että kyseinen nimitys herättää aina reaktiota suuntaan tai toiseen, mutta sukupuolentutkimus ei herättäisi välttämättä yhtään mitään.*

”Sukupuolentutkimus kuulostaa todella pahalta”

Haastateltavista kaksi oli sitä mieltä, että sukupuolentutkimus kuulostaisi oppiaineen nimenä todella pahalta mihin tahansa termiin verrattuna. Toinen heistä ei ollut myöskään naistutkimus-sanan kannalla, mutta hänen mukaansa sukupuolentutkimus voisi kuitenkin olla jopa naistutkimustakin pahempi nimi oppiaineelle. Hänen mielestään sukupuolentutkimus olisi vielä naistutkimustakin rajaavampi käsite. Hän ei osannut sanoa kannattaisiko oppiaineen nimeä välttämättä lähteä muuttamaan, mutta nimenmuutoksen toteutuessa hän toivoisi uudeksi nimeksi sanaa, jossa tulisi esiin naistutkimuksen poikkitieteellinen luonne. Toinen haastateltava, joka piti sukupuolentutkimusta todella huonona vaihtoehtona, pohti sukupuolentutkimuksen olevan toisaalta kuvaava termi, mutta huono siinä mielessä, että se toisi liikaa mieleen biologian.

Haastateltavien mielipiteet eri kysymysten kohdalla ryhmittivät yleensä sen mukaan, missä määrin he olivat aikaisemmin perehtyneet naistutkimuksen sisältöihin. Oppiaineen nimeä koskeva keskustelu oli tässä mielessä poikkeuksellinen, sillä uudeksi nimeksi ehdotetut termit jakoivat mielipiteitä laidasta laitaan korreloimatta välttämättä lainkaan haastateltavien naistutkimus-perehtyneisyyden kanssa. Sukupuolentutkimus-termiin kahdesta negatiivisimmin suhtautuneista henkilöstä toinen ei tiennyt naistutkimuksesta entuudestaan juuri mitään, ja toinen taas oli hyvin perillä oppiaineen sisällöistä. Oppiaineen nimeä perusteltaessa käsitteen ja sisällön vastaavuus on ehdottomasti tärkein lähtökohta. Toisaalta kyse on hyvin pitkälle myös makuasiasta ja yksittäisten sanojen herättämistä yksilöllisistä mielikuvista.

”Sukupuolentutkimus ei kuulosta ainakaan ollenkaan pahalta”

Suurin osa haastateltavista suhtautui sukupuolentutkimus-käsitteeseen positiivisesti. Kaikilla ei ollut välttämättä erityistä mielipidettä oppiaineen nimestä, mutta kaikista ehdotetuista termeistä sukupuolentutkimus sai aikaan selkeästi eniten positiivisia ja vähiten negatiivisia reaktioita. Yksi

haastateltavista totesi, että sukupuolentutkimus ei kuulosta ainakaan ollenkaan pahalta, ja että sukupuoli-sana tuskin karkottaa samalla tavalla opiskelijoita niin kuin nais-etuliite voi tehdä. Monet haastateltavista pohtivat nimikysymystä erityisesti sen kannalta, miten oppiaine saadaan markkinoitua opiskelijoille. Etenkin tässä mielessä sukupuolentutkimus nähtiin hyvänä vaihtoehtona uudeksi nimeksi ehdotettujen sanojen joukossa.

Huomionarvoista on, että sukupuolentutkimus-sanana neutraalius oli haastateltavien mielestä toisaalta toivottava ja toisaalta huono ominaisuus. Kuten aikaisemmin tuli esille, osa haastateltavista ei pitänyt sukupuolentutkimusta hyvänä vaihtoehtona oppiaineen nimeksi, koska kyseinen termi kuulostaa heidän mielestään liian neutraalilta ja tylsältä. Kuitenkin monet haastateltavista näkivät asian niin, että nimenomaan neutraalisuuden takia sukupuolentutkimus-sana olisi hyvä nimi oppiaineelle; oppiainetta kohtaan suuntautuva asenteellisuus voisi vähentyä huomattavasti.

Sukupuolentutkimus-käsitteen lisäksi haastateltavat ehdottivat nimeksi muitakin termejä, joista löytyi sana sukupuoli. Erään naistutkimukseen vähemmän perehtyneen haastateltavan mukaan oppiainetta voitaisiin kutsua vaikkapa sukupuolisidonnaiseksi tutkimukseksi tai sukupuoli-kriittiseksi tutkimukseksi. Hän halusi mainita, että oppiaineen sisällä pitäisi muistaa tutkia kriittisesti myös naisia ja naistutkimusta itseään. Osa haastateltavista pohti uutta nimeä naistutkimukselle suhteessa siihen, mitä he itse ajattelivat naistutkimuksen olevan. Osa puolestaan esitti ensin tulkintansa siitä, mitä naistutkimuksen pitäisi olla ja muotoili sitten mielestään sopivan nimen tälle oppiaineelle.

Erään haastateltavan mukaan sukupuolentutkimus voisi naistutkimukseen verrattuna olla käytössä hankalampi ja sekoittua jopa sukupolvitutkimukseen, mutta kuitenkin myös hänen mielestään sukupuolentutkimus olisi esitetyistä vaihtoehdoista paras kattavuutensa ja kuvaavuutensa vuoksi. Monet haastateltavista toivat esiin kansainvälisen gender studies -termin. Heidän mukaan on valitettavaa, että suomenkielestä ei ainakaan toistaiseksi löydy suoraa vastinetta sosiaalista sukupuolta tarkoittavalle englanninkielen gender-sanalle, mikä on vakiintunut tieteenalan kansainväliseen keskusteluun. Gender-sanana esille tuoneet haastateltavat pitivät sukupuolentutkimusta kuitenkin hyvänä vaihtoehtona naistutkimuksen tilalle. Yksi haastateltavista tosin pohti, että sana gender on ikivanha, mutta tieteen kielessä kuitenkin vielä suhteellisen tuore tulokas. Tämä huomioon ottaen hänen mukaansa Suomessakin sukupuoleen

liittyvän tutkimuksen terminologinen kehittäminen ja jopa kokonaan uuden termin lanseeraaminen voisi tulla kysymykseen.

”Sukupuolentutkimus on selvästi paras vaihtoehto ja se antaa mahdollisuuksia erilaisiin tulkintoihin”

Yksi haastateltavista kertoi itse ehdottaneensa oppiaineen nimenvaihtoa naistutkijoille jo useita vuosia sitten, mutta tuolloin aiheesta ei ollenkaan innostuttu. Monien muiden tapaan kyseinen haastateltava painotti, että sukupuolentutkimuksen tulisi olla kattokäsite, jonka alta löytyisi sulassa sovussa naistutkimusta, miestutkimusta ja muita erilaisia tutkimussuuntauksia. Sukupuolentutkimus-sanaa kannattivat haastateltavista etenkin ne, jotka olivat jonkin verran itse perillä naistutkimuksen sisällöistä ja näkivät kyseisen oppiaineen hyvin laajana useita erilaisia suuntauksia sisältävänä tutkimusalueena. Yksi haastateltavista pohti, että sukupuoli-sana tuo kuitenkin monille mieleen ensisijaisesti naisnäkökulman, joten nimenvaihdoksella ei välttämättä päästäisi puusta pitemmälle. Hänen mukaansa sukupuoli-sanan mainitseminen nimessä olisi joka tapauksessa järkevää tai ainakaan siitä ei olisi mitään haittaa. Eräs toinen haastateltavista piti sukupuolentutkimus-sanan hyvänä puolena sitä, että se antaa mahdollisuuden monille hyvin erilaisille tulkinnoille ja saisi tämän vuoksi oppiaineen kuulostamaan mielenkiintoiselta.

Jotkut haastateltavista pohtivat myös oppiaineen nimeen liittyviä kysymyksiä oman tutkimusalueensa tai opettamansa oppiaineen kannalta. Heidän omissa oppiaineissaan saatetaan puhua paljonkin sukupuolesta, mutta ei juurikaan erikseen naisnäkökulmasta, mikä myös tukee sukupuoli-sanan sisällyttämistä oppiaineen nimeen. Monet naistutkimukseen positiivisesti suhtautuvista tuntuivat olevan huolissaan siitä, että opiskelijoilla voi olla korkea kynnys valita sivuaineekseen naistutkimus-niminen oppiaine. Yksi haastateltavista totesi, että sukupuoli on termi, johon opiskelijat uskaltavat helpommin tarttua ja että sukupuoli on terminä naistutkimusta tasapainoisempi. Hänen mukaansa sukupuoli-sana oppiaineen nimessä antaisi myös enemmän tilaa ja toisi esille naistutkimuksen tieteenalan tutkimuskohteiden koko kirjon; sukupuolia on useita.

”Sana feministinen tutkimus puolestaan nostaa karvat pystyyn”

Oppiaineen nimeä koskevien kysymysten kohdalla haastatteluissa nousi usein esiin sana feminismi, jonka jotkut haastateltavat olisivat halunneet sisällyttää suoraan oppiaineen nimeen. Suurimmalle osalle haastateltavista feminismi näytti kuitenkin olevan kuin punainen vaate, jonka vilauttaminen aiheuttaa pelkästään negatiivisia mielikuvia. Haastateltavien omat näkemykset siitä, mitä feminismi on, vaihtelivat todella paljon.

Missään nimessä oppiaineen nimeen ei kannata laittaa sanaa feminismi, koska siitä ensisijaisesti useimmille tulee mieleen jotakin negatiivista. Feminismi-sanaa ei kannata käyttää ollenkaan siinä yhteydessä, kun puhutaan valtarakenteita kyseenalaistavasta tutkimuksesta. Ei kannata ankkuroida itseään mihinkään niin rajoittavaan termiin. Feminismi on itse osa juuri niitä valtakursseja, joita pyritään kyseenalaistamaan ja purkamaan.

Osa saattoi nähdä feminismin positiivisena asiana, mutta sanaan liittyvän painolastin takia heidänkään mielestään kyseistä sanaa ei missään nimessä pitäisi mainita oppiaineen nimessä. Erään haastateltavan mukaan tietyssä mielessä kaikki naistutkimus on feminististä, mutta hänenkään mielestä feminismi sanan käyttäminen ei olisi järkevää oppiainetta markkinoitaessa.

Erään haastateltavan sanoin feminismi kuulostaa todella ahdasmieliseltä. Eräs toinen totesi feminismin kuulostavan *kornilta* ja tuovan mieleen jotakin negatiivisella tavalla fanaattista. Monet haastateltavista saattoivat pitää naistutkimusta huonona ja rajoittavana nimenä oppiaineelle, mutta feminismin tullessa puheenaiheeksi, alkoi naistutkimuskin tuntua tutulta, turvalliselta ja lievältä ilmaisulta. Haastateltavien yleisesti jakama näkemys oli se, että feminismi on vielä naistutkimustakin huomattavasti rajoittuneempi ja jo lähtökohtaisesti liian kapeaan näkökulmaan painottuva termi. Monet halusivat kuitenkin korostaa, että he itse kyllä tietävät feminismin tarkoittavan oikeasti jotakin aivan muuta kuin mitä sen yleensä luullaan tarkoittavan, ja että tieteen diskursseissa feministisellä teorialla ei ole paljoakaan tekemistä arkikielen feminismi-sanan kanssa. Näistäkin haastateltavista kuitenkin vain hyvin harvat olisivat halunneet käyttää feminismi-sanaa naistutkimus-oppiaineen markkinoimisessa tai varsinkaan oppiaineen nimessä.

Feminismi on sana, joka on liian voimakas ja eri ihmiset voivat käsittää sen täysin eri tavoilla. Feminismistä puhuttaessa eri osapuolten näkemykset eivät välttämättä kohtaa ollenkaan ja tästä aiheutuu ristiriitoja. Feminismin liittäminen naistutkimukseen on ongelmallista, koska on

monia, jotka eivät tiedä mitä se tarkoittaa. Etenkin tiedeyhteisön ulkopuolella feminismi voi kuulostaa aivan muulta kuin mitä se oikeasti on. Akateemisessa maailmassa on totuttu siihen, että käsitteiden perusteellinen määrittely on tärkeää, jotta niitä voitaisiin käyttää ilman väärinkäsityksiä, muualla siihen ei ehkä kiinnitetä niin paljon huomiota.

Feminismistä puhuttaessa haastatteluissa nousi esiin se tosiasia, ettei ole olemassakaan kaikkien yhteisesti jakamia universaaleja määritelmiä edes sellaisille käsitteille, jotka tulevat päivittäin vastaan tiedeyhteisön sisällä. Eräs haastateltava halusi huomauttaa, että *ilkeästi sanottuna nais-tutkimuksessa painottuu ajoittain liikaa feministinen ote*. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että feminismi on sana, joka voidaan tiedeyhteisössäkin ymmärtää hyvin monella eri tavalla. Joidenkin haastateltavien mielestä feministinen tutkimus kuvaa hyvin kaikkea naistutkimuksen nimen alla tehtävää tutkimusta kun taas joidenkin mielestä feminismi on kirosanan kaltainen etuliite, josta naistutkimus varmasti itsekin haluaa pysytellä kaukana.

”Feministinen tutkimus olisi parempi kuin naistutkimus”

Haastateltavista kaksi näki kuitenkin jossain määrin järkevänä käyttää feminismi-sanaa jopa oppiaineen nimessä. Toinen heistä perusteli oman kantansa todella perusteellisesti. Hänen mukaansa feministinen tutkimus olisi joskus aikaisemmin ollut ehdottomasti paras termi kuvaamaan kyseessä olevaa oppiainetta, ja edelleenkin ainakin naistutkimusta parempi vaihtoehto:

Nais-sanana voisi jättää pois ja ottaa tilalle ilmaisun feministinen tutkimus. Ymmärrän toki hyvin sen, että nais-sanaa ei haluta unohtaa, koska käsitteellä on oma pitkä historiansa ja sukupuolineutraaleihin ilmaisuihin siirtyminen voi tavallaan kadottaa perspektiivin, jossa sukupuoli yhtä aikaa nostetaan esiin ja kyseenalaistetaan. [...] Feministinen tutkimus kuvasi aikaisemmin todella hyvin sitä teoreettista orientaatiota, jonka naistutkimuksen tekijät yleisesti jakoivat. Kuitenkin viimeaikaisen teoreettisen käänteen vuoksi feministinen tutkimus ei enää toimi koko tutkimusalaan kuvaavana käsitteenä. Feministinen tutkimus -käsite olisi kuitenkin parempi kuin naistutkimus. Suomessa feminismi-sanalla on aivan hassuja konnotaatioita. Sen sijaan kansainvälisesti kyseinen termi toimii paljon paremmin.

Kyseinen haastateltava pohti, että esimerkiksi *feminist theory* tai *feminist epistemology* ovat kansainvälisesti vakiintuneita termejä ja tutkimusaloja niin merkittäviä, että niitä sivutaan lähes kaikissa yhteiskuntatutkimukseen liittyvissä teoksissa. Oppiaineen nimeä pohdittaessa on hänen mielestään kuitenkin otettava huomioon suomalainen konteksti, *jossa feministi-sanaa on todella hankala käyttää*. Hän pohti, että vielä jokin aika sitten feministinen tutkimus kuvasi hyvin sitä, että kyseessä on tieteellistä akateemista tutkimusta, joka on sitoutunut tiettyyn ajatteluun ja perinteeseen. Kuitenkaan enää nykyään kyseinen termi ei kertoisi koko totuutta. Hänen mielestään feministinen tutkimus olisi ehkä kaikesta huolimatta naistutkimusta ja sukupuolentutkimusta parempi termi, koska nimissä ja käsitteissä täytyy hänen mukaansa aina tehdä kompromisseja.

”Mitä ihmettä se tarkoittaa, että miestutkimuksesta ei voi puhua muuten kuin osana naistutkimusta?”

Osa haastateltavista pohti naistutkimus-oppiaineen nimeä etenkin siitä näkökulmasta, että kyseinen oppiaine pitäisi saada näyttämään mahdollisimman houkuttelevalta sivuainevalintojaan tekevien opiskelijoiden silmissä. Jotkut haastateltavista taas olivat sitä mieltä, että oppiaineen nimeä mietittäessä pitäisi ensisijaisesti ajatella tieteenalan historiaa ja sisältöä eikä vain oppiaineen markkinoimista opiskelijoille. Haastateltavien pohtiessa oppiaineen nimeä ehkä eniten päänvaivaa vaikutti aiheuttavan naistutkimuksen suhde miestutkimus-nimiseen tutkimus-suuntaukseen. Eräs haastateltava kertoi joskus aikaisemmin luulleensa nais- ja miestutkimusta keskenään tasa-arvoisiksi käsitteiksi, minkä vuoksi hänelle oli tullut suurena yllätyksenä se, että miestutkimus mielletään usein vain naistutkimuksen yhdeksi osa-alueeksi. Hän kertoi 1990-luvun loppupuolella kuulleensa naistutkijoilta itseltään, että on järjetöntä ajatella miestutkimusta naistutkimuksesta erillisenä kokonaisuutena. Tämän kuultuaan kyseinen haastateltava kertoi pohtineensa, että tässä mielessä naistutkimuksessa on käsitteellisesti jotakin aivan pielessä. Monet muutkin haastateltavat näkivät erityisen ongelmallisena sen, että naistutkimuksen voidaan ajatella olevan miestutkimuksen yläkäsite.

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus-sana tuo väistämättä mieleen vastakkainasettelun miestutkimuksen kanssa, mikä on hänen mielestään erityisen vahingollista. Hänen mukaansa pelkästään naisiin keskittyvä tutkimus on vain yksi naistutkimuksen osa-alue, mutta koko oppiaineen kutsuminen naistutkimukseksi antaa olettaa jotakin aivan muuta. Jotkut näkivät nais-

tutkimuksen ja miestutkimuksen keskinäisen suhteen erityisen vaikeaselkoisena ja ongelmallisena niin sisällöllisesti kuin käsitteellisestikin. Toisaalta myös nais- ja miestutkimuksen selkeä toisistaan erottaminen voisi joidenkin haastateltavien mielestä vain lisätä turhia ennakkoluuloja ja haitallisia vastakkainasetteluja, mitkä eivät ainakaan edistäisi sukupuolten tasa-arvon toteutumista.

5 Miksi naistutkimusta?

5.1 Kuka suosittelee naistutkimusta ja kenelle?

Oppiaineen nimeä pohtiessaan haastateltavat tarkastelivat naistutkimusta tutkimusalana, mutta myös yhtenä Lapin yliopistossa tarjottavana sivuaineena. Kysyin kaikilta suoraan, voisivatko he suositella naistutkimusta sivuaineeksi oman tiedekuntansa, edustamansa oppiaineen tai yleisesti Lapin yliopiston opiskelijoille. Tämän kysymyksen tiimoilta käyty keskustelu oli hedelmällistä etenkin siinä mielessä, että näkemyksiään perustellessaan haastateltavat toivat esiin monipuolisesti ajatuksiaan siitä, miten ja kuinka tärkeänä he itse kokevat naistutkimuksen oppiaineena. Näissä keskusteluissa kiteytyi tämän selvityksen kannalta olennaisia seikkoja muodostettaessa kuvaa naistutkimuksesta oppiaineena Lapin yliopistossa.

Kysymys siitä olisiko naistutkimus hyvä tai sopiva sivuaine eri alojen opiskelijoille, toi esiin paljon tärkeää tietoa siitä, minkälaiseksi naistutkimuksen perimmäinen olemus Lapin yliopistossa koetaan ja miten siihen suhtaudutaan. Huomionarvoista on, että haastattelujen aikana nousi esiin todella paljon ja todella monipuolista kritiikkiä naistutkimus-nimistä oppiainetta ja tutkimusalaa sekä Lapin yliopiston naistutkimusyksikköä kohtaan, mutta kuitenkin 26 haastateltavasta ainoastaan kolme vastasi, ettei mielellään suosittelen naistutkimusta sivuaineeksi opiskelijoille. Seuraavaksi käyn läpi haastateltavien näkemyksiä naistutkimuksesta sivuaineena heidän edustamiensa alojen mukaan.

”Oikeustieteiden opiskelijoille naistutkimuksen kurssit ovat sivuaineeksi mielenkiintoisia vaihtoehtoja”

Oikeustieteiden tiedekunnan tutkintorakenteisiin ei kuulu varsinaisia sivuaineita. Niissä rajoissa, missä oikeustieteen opiskelijat pystyvät valitsemaan muiden tiedekuntien opintoja, eräs tiedekuntaa edustanut haastateltava sanoi voivansa suositella naistutkimusta sivuaineeksi. Hänen mukaansa naistutkimus on yksi mielenkiintoinen näkökulma ja sopiva sivuaine etenkin tutkijaksi haluaville. Toinen oikeustieteiden näkökulmasta asiaa pohtinut haastateltava ei sen sijaan mielellään suositellisi naistutkimusta ainakaan laajaksi sivuaineeksi. Hän halusi kuitenkin huomauttaa, että pieninä annoksina kyseinen oppiaine voi toimia virikkeiden antajana.

”Naistutkimukseen kuuluvat metodologia-kurssit olisivat hyödyllisiä kuvataiteen opiskelijalle”

Kaikki taiteiden tiedekuntaa edustaneet haastateltavat suhtautuivat positiivisesti naistutkimukseen. Esimerkiksi muotoilualan näkökulmasta asiaa pohtineen haastateltavan mukaan naistutkimustyyppinen oppiaine ei tue varsinaisesti muotoilualan opintoja, mutta hänen mukaansa yleisesti ottaen mikä tahansa sivuaine on hyvä, jos se vaan kiinnostaa. Hän oli monien muiden tapaan sitä mieltä, että naistutkimus sopii erityisesti tutkijanuraa havitteleville. Lisäksi hänen mukaansa naistutkimuksen opiskelu voi olla jollakin tavalla hyödyksi missä tahansa ihmisiin ja ihmisten toimintaan liittyvässä työssä. Myös kuvataidekasvatuksen opiskelijoille naistutkimus voisi erään haastateltavan mielestä olla sopiva sivuaine. Monien muiden haastateltavien tapaan hän piti erityisen tärkeänä ja hyödyllisenä naistutkimuksessa keskeistä tutkimusmenetelmien korostamista: naistutkimuksen metodologiakurssit olisivat hyödyllisiä taideaineiden opiskelijoille.

”Naistutkimuksen kysymyksenasettelut ovat hyvin sosiologisia”

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on todella hyvä sivuaine sosiologian opiskelijoille. Hänen mukaansa kaikki Lapin yliopistossa tarjottavat oppiaineet kelpaavat sivuaineeksi sosiologian yhteyteen. Hän pohti, että naistutkimus on vieläpä sisällöllisesti hyvin lähellä tiettyjä sosiologian osa-alueita ja naistutkimuksen näkökulmien voidaan sanoa olevan suorastaan sosiologisia.

”Naistutkimus voi olla hyvä sivuaine filosofian opiskelijalle tilanteesta riippuen”

Filosofian opiskelijalle naistutkimus voi erään haastateltavan mukaan olla hyvä sivuaine riippuen siitä, mille filosofian alalle opiskelija on suuntautunut. Kuitenkin yleisesti ottaen filosofian kannalta naistutkimus näyttää kyseisen haastateltavan mukaan niin kaukaiselta, että oppiaineiden kysymyksenasettelut eivät useinkaan kohtaa toisiaan; *toinen keskittyy enemmän käytännön kysymyksiin ja toinen teoriaan*. Usein nimenomaan ne haastateltavat, jotka eivät olleet juurikaan perehtyneet naistutkimukseen sisällöllisesti, luulivat naistutkimuksen keskittyvän lähinnä yhteiskunnallisiin ongelmiin hyvin käytännönläheisestä näkökulmasta. Naistutkimuksen teoreettinen, metodologinen ja tieteenfilosofinen puoli jää usein piiloon, koska teoreettinen sukupuolen tarkastelu ei uutisarvoa mitattaessa nouse lähelläkään samoja lukemia kuin vaikkapa raiskauksen uhrien oikeuksien parantamiseen tähtäävä tutkimus.

”Luokanopettajaopiskelijat saavat naistutkimuksesta keinoja erilaisuuden tunnistamiseen”

Kasvatustieteiden tiedekunnassa työskentelevät haastateltavat sanoivat, että voisivat suositella naistutkimusta sivuaineeksi joko kasvatustieteiden opiskelijoille tai yleisesti kaikille aiheesta kiinnostuneille. Heidän perustelunsa saattoivat kuitenkin olla keskenään hieman erilaisia. Yksi heistä piti tärkeänä naistutkimuksesta saatavia taitoja erilaisuuden tunnistamiseen ja valmiuksia tarkastella yhteiskunnan eri osa-alueita tasa-arvokysymysten näkökulmasta. Hänen mukaansa koulumaailmassa on tehty aikaisemmin paljon vääryyttä sen vuoksi, että ei olla oltu herkkiä sukupuolelle. Erään haastateltavan mukaan luokanopettajaopiskelijat valitsevat lähes aina sivuaineekseen niitä aineita, joita tulevat mahdollisesti opettamaan. Hän kertoi, että opiskelijoita täytyy aina välillä erikseen muistuttaa, että näin ei ole kuitenkaan pakko toimia; voi aivan hyvin valita sivuaineita laajasti oman mielenkiinnon mukaan, sillä erilaisia näkökulmia ei ole koskaan liikaa.

Mediakasvatuksen näkökulmasta asiaa tarkastellut haastateltava kertoi huomanneensa, että hyvin usein kandidaatintutkielmaa tekevien opiskelijoiden töissä sukupuoli on keskeinen teema. Hänen mukaansa tällaisia opiskelijoita täytyy ehdottomasti kehottaa ja kannustaa hyödyntämään opiskelussaan niitä mahdollisuuksia, joita Lapin yliopiston oma naistutkimusyksikkö tarjoaa. Yleisesti ottaen kasvatustieteitä edustaneet haastateltavat olivat sitä mieltä, että naistutkimus voi olla omaa kiinnostusta tukeva sivuaine ja hyödyllinen erityisesti tutkimuspainotteiselle uralle tähtääville opiskelijoille.

”Yrityselämäkontekstissa naistutkimus avaa näkökulmia eriarvoistumisen rakentumiseen”

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus olisi todella hyvä sivuaine yritys- ja liikemaailmasta kiinnostuneille opiskelijoille, koska tähän alueeseen keskittyvissä pääaineissa eriarvoistumisen prosesseja ei pystytä tarkastelemaan ja avaamaan läheskään niin perusteellisesti kuin naistutkimuksessa. Hänen mielestään naistutkimus avaa paljon näkökulmia eriarvoistumisen rakentumiseen ja siihen, miten liike-elämä ja talous ovat keskeisenä tekijänä tässä prosessissa. Kyseinen haastateltava voisi suositella naistutkimusta aivan erityisesti miesopiskelijoille.

”Mikä tahansa sivuaine on hyvä jos se vaan itseä kiinnostaa”

Matkailututkimuksen edustajan mukaan naistutkimus voisi olla hyvä sivuaine matkailututkimuksen opiskelijoille, koska mikä tahansa itseä kiinnostava sivuaine on hyvä, ja naistutkimuksen näkökulma on tarpeellinen. Myös kuntoutustieteen edustajan mielestä naistutkimus on suositeltava sivuaine, vaikka juuri kuntoutuksen opiskelijalle hieman toisentyypiset oppiaineet tukevatkin pääaineopintoja paremmin. Erään haastateltavan mielestä naistutkimus voisi olla hyvä sivuaine myös psykologian opiskelijoille, minkä vuoksi hän itse ehdottomasti suosittelikin naistutkimusta omille opiskelijoilleen.

Aivan kaikki haastateltavat eivät pohtineet naistutkimusta sivuaineena minkään yksittäisen oppiaineen näkökulmasta erityisesti, vaan yleisesti minkä tahansa alan opiskelijoiden kannalta. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimus on hyvä sivuaine, koska se *sopii kaikille opiskelijoille, jotka haluavat herättää itselleen ajatusmyrskyn*. Tällä hän tarkoitti sitä, että naistutkimus on oppiaine, joka taatusti herättää ajatuksia ja pakottaa ajattelemaan asioita erilaisista näkökulmista. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus sivuaineena tukee laajasti erilaisia aloja, esimerkiksi johtamista, sosiologiaa, soveltavaa psykologiaa ja sosiaalityötä, sekä tarjoaa keinoja tarkastella sitä prosessia, jossa yksilöt kasvatetaan tiettyihin sukupuoliin.

”Olen kuullut, että naistutkimus on kiihko feministien touhua”

Aivan kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan mielellään halunneet suositella naistutkimusta sivuaineeksi oman alansa opiskelijoille tai välttämättä yhtään kenellekään. Aikaisemmin mainitun

oikeustieteen edustajan lisäksi kaksi muutakin haastateltavaa oli sitä mieltä, etteivät he lähtisi naistutkimusta suosittelemaan. Toinen heistä kertoi, ettei kovin mielellään suosittele naistutkimusta sivuaineeksi kenellekään, koska on kuullut niin paljon negatiivista palautetta naistutkimuksen luennoilla käyneiltä opiskelijoilta. Kyseinen haastateltava sanoi uskovansa, että naistutkimuksen luennoille ei kannata mennä jos omaa naistutkijoiden näkemyksistä eriäviä mielipiteitä. Hän ei ollut kuitenkaan itse koskaan käynyt yhdelläkään naistutkimuksen luennolla ja hänen mielipiteensä perustui pelkästään opiskelijoilta kuulemiinsa kommentteihin. Hänen mukaansa naistutkimuksen sanotaan olevan *kiihko feministien touhua; miehet ovat Saatanasta seuraavia ja vastaanväättäjät leimataan sovinisteiksi*.

”Sukupuoli on todella merkittävä tekijä yrittäjyyden ja siitä muodostettavien mielikuvien rakentumisessa”

Haastateltavista kaksi tarkasteli naistutkimusta sivuaineena yritysmaailmaan keskittyvän tutkimuksen näkökulmasta. Huomionarvoista on, että heidän suhtautumisensa naistutkimukseen olivat keskenään täysin päinvastaiset.

Naisnäkökulma on turha useiden alojen kannalta. Esimerkiksi yrittäjyydessä naisnäkökulmalla ei tee yhtään mitään. Läpi vuosisatojen yrittäjyys on ollut yhtä lailla naisten ja miesten asia. Nainen on aina nainen ja mies on aina mies. Tietyt fyysiset ominaisuudet kyllä rajaavat jossain määrin mahdollisuuksia, mutta halutessaan nainen voi tehdä lähes kaikkea mitä mieskin. Erilaisia rooleja tarvitaan yhteiskunnassa ja sukupuolieron pitääkin säilyä ja pysyä yllä.

Haastateltavan mukaan naistutkimuksen näkökulma on nimenomaan yrittäjyydessä turha, koska yrittäjyys on yhtä lailla naisten kuin miestenkin asia. Toisaalta kyseinen haastateltava ei suositellut naistutkimusta sivuaineeksi yhtään kenellekään.

Näen asian niin, että sukupuoli on todella merkittävä tekijä yrittäjyyden ja siitä muodostettavien mielikuvien rakentumisessa. Yleinen mielikuva yrittäjyydestä on hyvin maskuliininen ja sen varaan rakentuvat taas monet muut mielikuvat.

Toinen yritysmaailmanäkökulman esille tuoneista haastateltavista piti naistutkimusta erityisen hyödyllisenä nimenomaan yritys- ja liikemaailmasta kiinnostuneille opiskelijoille. Lapin yliopiston henkilökunnan naistutkimusasenteita ei siis pysty päättelemään henkilökunnan edustajien omien erikoisalojen perusteella, vaan suhtautuminen on aina ensisijaisesti henkilösidonnaista.

”Naistutkimus ei todellakaan ole mikään erityisen suosittu sivuaine”

Haastateltavista useimmilla ei omasta mielestään ollut juurikaan käsitystä siitä, kuinka paljon Lapin yliopiston opiskelijat suorittavat naistutkimuksen opintoja. Monet haastateltavista olivat kuitenkin kiinnostuneita asiasta ja osa kyseli haastattelijalta, missä määrin ja kuinka innokkaasti naistutkimusta opiskellaan. Tarkkoja tilastotietoja aiheesta tuskin on edes olemassa, mutta tiedustelin kuitenkin haastateltaviltani, minkälaisia mielikuvia heillä on siitä, kuinka paljon ja kuinka innokkaasti heidän edustamansa tai parhaiten tuntemansa oppiaineen, tieteenalan tai tiedekunnan opiskelijat suorittavat naistutkimusta Lapin yliopistossa. Selvästi suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimus ei ole kovin suosittu sivuaine yleisesti Lapin yliopiston opiskelijoiden keskuudessa, tai ainakaan heidän parhaiten tuntemansa oppiaineen piirissä. Näiden haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että yksittäisiä naistutkimuksen kursseja saatetaan suorittaa paljonkin pääaineesta riippumatta, mutta suurempia kokonaisuuksia kyseisestä oppiaineesta suoritetaan hyvin harvoin.

Oikeustieteiden tiedekunnan opiskelijoiden tutkintorakenne on erilainen kuin Lapin yliopiston muissa tiedekunnissa. Oikeustieteen opiskelijoiden tutkintoon ei kuulu varsinaisia sivuaineita, mutta opiskelijat suorittavat tutkintoaan tukevia täydentäviä opintoja, joihin he voivat valita kursseja myös muualta kuin oman tiedekuntansa opetustarjonnasta. Oikeustieteiden tiedekunnan näkökulmasta asiaa pohtineen haastateltavan mukaan Lapin yliopiston oikeustieteiden tiedekunnan opettajissa on joitakin naistutkimukseen perehtyneitä henkilöitä, joiden kautta tiedekunnalla on selkeä linkki naistutkimukseen. Tämän vuoksi oikeustieteen opiskelijat myös jonkin verran suorittavat naistutkimuksen kursseja. Toinen haastateltava, joka pohti asiaa oikeustieteiden näkökulmasta, kertoi, että ainakin oikeustieteiden tiedekunnan omiin opintoihin kuuluvia naisoikeuden kursseja suoritetaan paljon.

Markkinoinnin opiskelijat eivät haastateltavien mukaan juurikaan suorita naistutkimuksen kursseja, koska tutkintorakenne on pitkään ollut sellainen, että lähinnä toiset liiketaloustieteet

ovat kelvanneet sivuaineeksi. Markkinoinnin opetushenkilökuntaan kuuluva haastateltava kuitenkin huomautti, että jatkossa opiskelijoille voidaan suositella myös naistutkimusta sivuaineeksi, koska markkinoinnin ei katsota enää olevan sidoksissa kauppatieteisiin siinä määrin kuin aikaisemmin. Toinenkin markkinoinnin näkökulmasta asiaa pohtinut haastateltava oli sitä mieltä, että markkinoinnin opiskelijoiden keskuudessa naistutkimus ei ole suosittu sivuaine. Hänen mukaansa yleisesti ottaen pääaineesta riippumatta ne, jotka suorittavat naistutkimuksen kursseja, tekevät sen lähinnä harrastusmielessä, vaikka kyseisen oppiaineen opiskelusta ei olisikaan mitään hyötyä oman pääaineen kannalta.

Mediakasvatuksen opetushenkilökuntaan kuuluvan haastateltavan mukaan mediakasvatuksen opiskelijat suorittavat jossain määrin naistutkimuksen kursseja tai ainakin käyttävät naistutkimusaiheista kirjallisuutta tutkielmissaan. Luokanopettajaopiskelijat eivät erään haastateltavan mukaan kovin paljoa suorita naistutkimusta, ja sama tilanne on haastateltavien mukaan myös kuvataidekasvatuksen ja media-alojen puolella. Erään hallintohenkilökuntaan kuuluvan haastateltavan mukaan naistutkimuksen opiskelu on ainakin hänen edustamassaan tiedekunnassa todella vähäistä. Avointa yliopistoa edustavan haastateltavan mukaan nais-tutkimuksen kursseja tarjotaan toisinaan avoimen yliopiston puolella, mutta kyseisiin kursseihin tulee harvoin tarpeeksi opiskelijoita.

”Valtio-opin opiskelijoiden keskuudessa naistutkimus on suosittu sivuaine”

Tekemieni haastattelujen perusteella naistutkimus näyttää olevan suosittu sivuaine ainoastaan valtio-opin ja sosiologian opiskelijoiden keskuudessa. Sosiologiaa edustavan haastateltavan mukaan Lapin yliopiston sosiologian ja naistutkimuksen oppiaineet tekevät aktiivisesti yhteistyötä keskenään. Valtio-opin opetushenkilökuntaan kuuluvan haastateltavan mukaan feminististen teorioiden hyödyntäminen on suorastaan normaalia Lapin yliopiston valtio-opin opiskelussa. Hänen mukaansa naistutkimuksesta saatavat eväät sopivat oikein hyvin valtio-opin tutkielmien tekemiseen. Kyseisen haastateltavan mukaan Lapin yliopiston valtio-opille on ominaista avoimuus; puhutaan väljästi politiikan tutkimuksesta ja hyödynnetään laajasti eri alojen ja oppiaineiden teorioita ja menetelmiä. Naistutkimuksen suosio sosiologian ja valtio-opin opiskelijoiden keskuudessa johtuu varmaankin paljon siitä, että Lapin yliopistossa kyseisten oppiaineiden opiskelijoille aktiivisesti suositellaan naistutkimusta sivuaineeksi. Toisaalta valtio-opin edustajan mukaan valtio-

opilla ei ole olemassa puhtaasti omaa teoriapohjaa, minkä vuoksi kyseisessä oppiaineessa eri alojen teorioita ja menetelmiä lainataan laajasti joka puolelta, toisinaan myös naistutkimuksesta.

”Tunnen enemmän miehiä kuin naisia, jotka ovat opiskelleet naistutkimusta”

Haastattelujen kautta muodostuneessa kokonaiskuvassa naistutkimus ei näytä olevan suosittu sivuaine Lapin yliopistossa. On otettava kuitenkin huomioon, että haastateltavien näkemykset perustuivat tiedon sijaan heidän mielikuviinsa asiasta. Suurin osa haastateltavista ei ole aktiivisesti tekemisissä naistutkimukseen liittyvien asioiden kanssa, minkä vuoksi he eivät arjessaan useinkaan törmää naistutkimuksen opiskeluun liittyviin kysymyksiin. Erään haastateltavan mukaan naistutkimusta on alettu harjoittaa Lapin yliopistossa vasta ihan viime vuosina, vaikka ensimmäiset luennot järjestettiin jo 1980-luvun puolella. Tämä kuvaa hyvin sitä, että naistutkimus on jopa Lapin yliopiston sisällä joillekin lähes näkymätön ilmiö. Pelkät henkilökunnan tai opiskelijoidenkaan mielikuvat naistutkimus-kurssien suosiosta eri tiedekuntien opiskelijoiden keskuudessa eivät kerro koko totuutta.

Eräs haastateltavista kertoi tuntevansa paljon opiskelijoita Lapin yliopiston kaikista tiedekunnista. Hänen kokemuksensa mukaan naistutkimus ei ole erityisen suosittu sivuaine missään tietyssä tiedekunnassa, vaan naistutkimuksen opiskelijoita on tasaisesti joka puolella. Kyseinen haastateltava halusi huomauttaa, että tuntee enemmän miespuolisia naistutkimuksen opiskelijoita ja pohti, että miehet ehkä naisia helpommin tuovat asian esille. Voi olla hyvinkin mahdollista, että naispuoliset naistutkimuksen opiskelijat miehiä helpommin leimataan feministeiksi huonossa mielessä, minkä vuoksi kaikki naistutkimuksen opiskelijat eivät ehkä halua erityisen äänekkäästi tuoda esille omia sivuainevalintojaan.

Miespuoliselle opiskelijalle voi olla sallitumpaa korostaa kiinnostustaan naistutkimuksen, sillä häntä ei automaattisesti aleta nimitellä ainakaan miestenvihaajaksi. Naistutkimusta opiskelevat miehet haluavat ehkä tarkoituksellisestikin erottautua massasta; naistutkimuksen valitseminen sivuaineeksi ja sen korostaminen palvelee tätä tarkoitusta. Toisaalta, kuten aikaisemmin tuli esille, Lapin yliopistossa on erään haastateltavan mukaan naispuolisia naistutkimuksen opiskelijoita, jotka ovat suorastaan *höyrähtäneet naistutkimukseen* ja haluavat tuoda naistutkimuksen esille ihan joka yhteydessä. Tällainen kielenkäyttö arvottaa naistutkimusta ja on osa diskurssia, jossa naistutkimusta ei nähdä vakavasti otettavana tieteenä muiden tutkimusalojen joukossa. Tällainen

puhetapa vaikuttaa varmasti osaltaan myös naistutkimuksen imagoon opiskelijoiden silmissä ja näin ollen sen suosioon sivuaineena.

”Naistutkimuksen pakollinen kurssi on muodostunut monille opiskelijoille jopa kynnyskysymykseksi”

Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa on käyty viime vuosina paljon keskustelua siitä, pitäisikö naistutkimuksen *Koulutuksen sukupuolistavat käytännöt* -kurssi sisällyttää pakollisena kasvatustieteiden opiskelijoiden opintosuunnitelmaan. Joinakin vuosina kyseinen kurssi on kuulunut pakollisena luokanopettajaksi opiskelevien opintosuunnitelmaan, mutta tällä hetkellä näin ei enää ole. Naistutkimuksen pakollisuus tuntui olevan monelle haastateltavalle aihe, josta oli ehdottomasti päästävä sanomaan oma mielipide. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että yhdenkään naistutkimuskurssin ei pitäisi olla pakollista kasvatustieteiden opiskelijoille. Jotkut taas olivat sitä mieltä, että naistutkimuskursseja olisi syytä sisällyttää pakollisina vaikka kaikkien tiedekuntien opintoihin.

Eräs kasvatustieteitä edustanut haastateltava määritteli naistutkimuksen yleissivistäväksi oppiaineeksi, joka sopii kasvatustieteiden opiskelijalle, mutta jonka ei missään nimessä pitäisi olla pakollista. Hänen mukaansa opiskelijoiden antaman palautteen perusteella yleinen näkemys on selkeästi se, että naistutkimuskursseja ei haluta pakolliseksi opinto-ohjelmaan. On kuitenkin otettava huomioon, että opiskelijoilta kysyttäessä tuskin minkään kurssin pitäisi olla pakollista; nykymuotoisessa opiskelukulttuurissa on totuttu siihen, että opinnot ovat vapaasti opiskelijan itse muotoiltavissa niin sisällöllisesti kuin osittain myös määrällisesti.

Eräs haastateltavista sanoi kuulleensa paljon kommentteja naistutkimuskursseja suorittaneilta opiskelijoilta, joista osa oli omien sanojensa mukaan joutunut suorittamaan naistutkimusta pakotettuna. Hänen mukaansa osa opiskelijoista oli joutunut ennen pakollista naistutkimuksen kurssia erikseen *tsemppaamaan itseään*, jotta olivat pystyneet menemään luennolle. Tästäkään huolimatta hermot eivät olleet kestäneet ensimmäistä kahvitaukoa pidempään, ja kurssi oli jäänyt kesken. Puhe pakollisesta naistutkimuskurssista näyttää paisuvan opiskelijoiden keskuudessa toisinaan suorastaan eppisiin mittoihin, mikä tekee naistutkimuksesta varsin poikkeuksellisen oppiaineen Lapin yliopiston tarjonnassa. On vaikea kuvitella minkään muun oppiaineen yksittäistä kurssia kuvailtavan edellä mainitulla tavalla. Osa haastateltavista pohtikin, että naistutkimuksen

luennoilla saatetaan tahallisesti provosoida opiskelijoita, jotta asiat ainakin jäisivät mieleen. Toisaalta usein juuri naistutkimuksen ollessa kyseessä huhupuheet ja niihin perustuvat mielikuvat muodostuvat aivan omaksi maailmakseen, jolla voi lopulta olla hyvin vähän tekemistä todellisuuden kanssa.

Erään haastateltavan mukaan feminismi on toisaalta aihe, josta kaikkien tulisi tietää jotakin. Eriyistä feminististä näkökulmaa sisältävien kurssien pitäisi hänen mukaansa kuitenkin olla kaikkien vapaasti valittavissa. Kyseinen haastateltava pohti, että sukupuolierityisyys voisi teemana olla pakollinen vaikka jokaisessa oppiaineessa, mutta ei siten, että aiheesta järjestetään vain yksi erityiskurssi. Tämä edellyttäisi hänen mukaansa kuitenkin todella hyvin organisoitua yhteistyötä eri oppiaineiden välillä, koska naistutkimuksen henkilökunta ei voi toimia asiantuntijana kaikilla alueilla.

”Naistutkimus on Lapin yliopiston muille tieteenaloille ja oppiaineille välttämätön sivuaine”

Yksi naistutkimusorientoituneista haastateltavista antoi todella perusteellisen vastauksen kysymykseen naistutkimuksesta sivuaineena. Hän perusteli naistutkimuksen tärkeyttä yleisesti eri tieteenalojen kannalta ja erityisesti Lapin yliopiston opetustarjonnan näkökulmasta. Hänen pohdinnoissaan tuli kattavasti esille naistutkimuksen tarjoamat mahdollisuudet niin Lapin yliopiston opiskelijoille kuin myös koko tieteen kentälle. Hänen vastauksensa on kuin hyvin perusteltu palopuhe naistutkimuksen puolesta, minkä vuoksi halusin sisällyttää kyseisen vastauksen tähän raporttiin kokonaisuudessaan:

Naistutkimus on Lapin yliopiston muille tieteenaloille ja oppiaineille suorastaan välttämätön sivuaine. Naistutkimus yhdistää eri tieteenaloja ja täyttää tietyn aukon Lapin yliopiston tarjonnassa, sillä Lapin yliopistossa on puute humanistisesta ja kulttuurintutkimuksellisesta aineksesta. Yhteiskuntatieteitä Lapin yliopistossa kyllä on, mutta yhteiskuntatieteiden tiedekunnan oppiaineista ainoastaan sosiologia on yleistä yhteiskuntatiedettä. Kansainväliset suhteet ja valtio-oppi ovat hyvin erikoistuneita ja sosiaalityö taas hyvin käytännönläheistä tiedettä. Tästä näkökulmasta Lapin yliopisto olisi paljon köyhempi paikka ilman naistutkimusta. Naistutkimus tuo taloon kulttuurintutkimuksellista, yhteiskuntatieteellistä ja osin myös humanistista ja taiteentutkimuksellista osaamista. Varsinkin kasvatustieteilijöille naistutkimuksen

pitäisi olla pakollista. Kasvatustieteilijät ovat henkilöitä, joiden täytyy pystyä näkemään yksilöt yksilöinä ja sukupuolina, ja heidän täytyy pystyä huomaamaan oman toimintansa kulttuuriset ehdollisuudet. Kasvatustiede on selkeästi alue, joka osallistuu sukupuolen uusintamiseen ja toisaalta voi myös muuttaa sitä. Kasvatustieteilijöiden tulisi olla äärimmäisen tietoisia yhteiskunnallisista arvottamisista. He käsittelevät ihmisiä, jotka eivät missään vaiheessa ole sukupuolineutraaleita, vaikka ovatkin yksilöitä. On aivan ihmeellistä, että aiheesta täytyy edes keskustella. Opettajakoulutuksen valtakunnallisissa suosituksissakin määritellään edellä mainittuja asioita. Esimerkiksi luokkahuoneessa, jossa sukupuoli on tavalla tai toisella osana toimintaa, mikään yksinkertainen ratkaisu ei ole toimiva. Kohtele ihmisiä yksilöinä ei ole sen parempi neuvo kuin se, että kohtele poikia poikina ja tyttöjä tyttöinä. Opettajalla tulee olla monia erilaisia joustavia tapoja havaita sukupuolen tuottaminen ja keinoja kyseenalaistaa ja toisaalta vahvistaa tiettyjä käytäntöjä. Sukupuolisensitiivisyys opettajankoulutuksessa on pakko ottaa huomioon. Sukupuolen muuttuminen on otettava huomioon samalla tavalla kuin jo tiedostetaan, että sukupolvet muuttuvat. Sukupuolisensitiivisyys on tietysti tärkeää myös oikeustieteissä ja taiteissa. Esimerkiksi taiteissa sukupuoli on yksi kulttuurisista representatioista, joita koko ajan erilaisilla kuvastoilla uusinnetaan tai tuotetaan. Voidaan sanoa, että sukupuoli on taiteen materiaalia. Naistutkimus ja ymmärrys sukupuolesta ovat tärkeitä näillekin aloille. Toisaalta esimerkiksi yhteiskuntatieteen opiskelijat tarkastelevat sukupuolta niin laajassa mielessä, että heille olisi vaikeaa osoittaa yhtä sopivaa pakollista kurssia. Parempi niin että opiskelija suorittaa naistutkimusta sivuaineena useampia kursseja. Oikeustiede on siinä mielessä hankala, että oikeustieteiden tiedekunnan opintoihin mahtuu niin vähän sivuaineita ja tutkinto on suoraan tiettyyn ammattiin valmistava. Oikeustieteiden tiedekunnan opiskelijoille pitäisi siis kehittää jokin todella spesifi oikeustieteen opintoihin täsmällisesti integroitu kurssi, joka olisi luonteva osa koko pakettia. Oikeustieteilijöille suunnattavat kurssit on mietittävä ensisijaisesti tutkintorakenteen näkökulmasta.

5.2 Erityinen osaamisalue

Jokaisen oppiaineen merkitys ja tärkeys tieteen kentällä on kyettävä perustelemaan yleispätevillä kriteereillä. Oppiaineilla on, tai ainakin pitäisi olla, oma perusteltu tehtävänsä uuden tiedon tuottamisen jatkumossa niin näkökulmien, aihevalintojen kuin myös menetelmien osalta. Jokaisella oppiaineella on tietynlainen valittu näkökulma, oma kiinnostuksen kohteensa ja tapa tarkastella tätä kohdetta. On kuitenkin oikeutettua kysyä tarvitaanko kymmeniä tai jopa satoja usein vain näennäisesti erilaisia, erinimisiä oppiaineita ja -suuntauksia, jos samat kysymykset voidaan esittää pirstomatta tiedettä nimellisesti pieniin palasiin. Voidaan myös kysyä voiko pitkälle viety tietyn näkökulman ja tietynlaisten aihepiirien jatkuva korostaminen vaikuttaa haitallisesti kykyyn havaita toisenlaisia mahdollisuuksia ja ymmärtää muita näkökulmia. Naistutkimuksen ollessa kyseessä tällaisten kysymysten pariin joudutaan palaamaan yhä uudelleen, etenkin nyt, kun koko Suomen yliopistomaailma on muuttumassa radikaalisti.

Tehdessäni haastatteluja nousi usein esiin kysymys naistutkimuksen merkityksestä erillisenä oppiaineena. Kysyin haastateltaviltani minkälaista erityisosaamista naistutkimuksen opiskelu heidän mielestään tarjoaa. Saamieni vastausten perusteella Lapin yliopiston henkilökunnan mielikuvissa naistutkimuksella todella on oma erityinen luonteensa ja merkityksensä niin Lapin yliopistossa kuin tieteen kentällä yleensäkin. Haastateltavien mielikuvat olivat keskenään yllättävänkin yhteneviä ottaen huomioon heidän erilaisen perehtyneisyytensä suhteessa naistutkimukseen.

Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimuksen opiskelu antaa opiskelijalle muun muassa uusia näkökulmia, kyvyn tiedostaa paremmin erilaisia yhteiskunnallisia tasoja ja rakenteita sekä yleisesti ottaen avaa silmiä ja antaa välineitä tarkastella kriittisesti niin omaa kuin ympäristönkin sosiaalista toimintaa. Kysyin haastateltaviltani myös, miten naistutkimus voi vaikuttaa opiskelijan tieteelliseen ajatteluun. Joidenkin mielestä tämä oli todella vaikea kysymys, mutta osa taas vastasi siihen mielellään. Heillä oli myös hyvin selkeä kuva naistutkimuksen merkityksestä tieteen tekemisessä. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus voi auttaa huomaamaan vääristymiä, joita syntyy siitä, kun tieteellisiä tekstejä ei aina osata suhteuttaa omaan aikaansa ja kun niitä tarkastellaan irrallaan oikeasta kontekstista. Hänen mielestään naistutkimus voi auttaa huomaamaan, että myös monet niin sanotut tieteen suuret nimet voivat olla negatiivisella tavalla kiinni ajassaan. Tällainen kriittinen näkökulma tieteeseen itseensä olikin

monien haastateltavien mielestä yksi naistutkimuksen tärkeimmistä ominaisuuksista.

”Naistutkimus opettaa kriittisyyttä ja vastakarvaan katsomista”

Yksi selkeästi naistutkimukseen kuuluva piirre on kriittisyys. Monet haastateltavista korostivat vastauksissaan naistutkimuksen tapaa suhtautua kriittisesti niin tieteen tekemisen perinteisiin kuin yleisesti mihin tahansa perinteisiin. Monet pohtivat, että naistutkimus tarjoaa kyvyn haastaa, kyseenalaistaa ja tarkastella kriittisesti tieteellisiä käytäntöjä ja yhtä lailla myös arkielämän totuttuja toimintatapoja sekä valintoja, joita helposti pidetään itsestään selvinä. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus tarjoaa opiskelijan tieteelliselle ajattelulle tuoreita näkökulmia ja auttaa huomaamaan, että tieteellinen ajattelu toistaa usein samoja kaavoja. Hänen mukaansa naistutkimuksen kaltaiset tieteet haastavat olemassa olevia perinteitä ja kyseenalaistavat tieteen käytäntöjä. Yksi haastateltavista puolestaan pohti, että naistutkimukseen perehtyneillä henkilöillä näyttää olevan kyky kyseenalaistaa sellaistaakin, mitä muut eivät huomaa edes ajatella.

Erään haastateltavan mielikuvissa naistutkimusta opiskelemalla voi omaksua yleistä sensitiivisyyttä erilaisuutta kohtaan sekä kriittisyyttä tottumuksia ja rutiineja kohtaan. Hänen mukaansa naistutkimus oppiaineena myönteisesti ravistelee ihmisiä ja avaa silmiä. Naistutkimuksen kaikkein positiivisimpana piirteenä kyseinen haastateltava kertoi pitävänsä sitä, että *naistutkimus kehottaa kiinnittämään huomiota menetelmiin sekä menetelmien ja tiedon väliseen suhteeseen*, minkä hän itse sanoi kokevansa todella tärkeäksi. Yksi haastateltavista pohti, että opiskelijoiden tieteellisen ajattelun kannalta naistutkimus tarjoaa erityisesti problematisoinnin kykyä, mikä hänen mielestään onkin ehdoton vaatimus kaikessa tieteen tekemisessä. Hänen mukaansa kaikkien tulisi pyrkiä katsomaan itsestään selviltä näyttävien asioiden taakse ja kyetä ajattelemaan luovasti ja kriittisesti. Hän pohti, että on itse oppinut tällaisia taitoja nimenomaan tutustuessaan naistutkimuksen sisältöihin ja kertoi kuulleensa, että moni muukin on sanonut pitävänsä tällaisia seikkoja naistutkimuksen keskeisimpänä antina.

”Naistutkimus on enemmän kuin pelkästään itsestään selvyyksien kyseenalaistamista”

Naistutkimuksen avulla voi myös oppia lukemaan, kuuntelemaan ja puhumaan yksiulotteisten diskurssien ohi. Oppii avaamaan diskursseja, joita yleensä pidetään itsestään selvinä. [...]

Naistutkimuksessa tehdään tutkimusta ja käydään paljon keskustelua, jossa huomioidaan ja problematisoidaan se, kenen puhetta ja kenen diskursseja käytetään ja mitä niistä rakentuu.

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on enemmänkin kuin pelkästään itsestään selvyyksien kyseenalaistamista. Hänen mukaansa naistutkimuksessa ei pelkästään kyseenalaisteta, vaan analysoidaan tarkemmin ja pyritään hahmottelemaan miten sosiaaliset rakenteet muodostuvat ja minkälaisia prosesseja ja toimijoita näiden rakenteiden takaa löytyy. Naistutkimus tuottaa hänen mukaansa kyseenalaistamista tarkemman ja pidemmälle menevän näkökulman ja kysymyksen, jossa keskeistä on yleinen kriittinen puheen ja käytännön välisen epäsuhdan lukutaito.

”Työelämän kannalta naistutkimus tarjoaa kriittisyyttä ja sensitiivisyyttä arjen katselemiseen”

Kysyin haastateltaviltani myös minkälaisia erityistaitoja he arvelevat naistutkimuksesta saatavan, jos pohditaan kyseisen oppiaineen opiskelun merkitystä työelämän kannalta. Naistutkimuksen merkitys yliopiston sisällä, opiskeluaikana ja tieteen tekemisen kannalta tuntui olevan suhteellisen helposti hahmoteltavissa. Tiedeyhteisön ulkopuolisen maailman ja työelämän näkökulmasta naistutkimuksen merkitystä eivät kaikki haastateltavat osanneet määritellä tai halunneet lähteä arvailemaan. Toisaalta eräs haastateltavista pohti, että yhden oppiaineen merkitystä työelämän kannalta voi olla turha edes miettiä, koska niin harvasta oppiaineesta lopulta päätyy tiettyihin juuri kyseisen alan opiskelijoille räätälöityihin tehtäviin. Hän kuitenkin totesi, että naistutkimus taatusti auttaa ymmärtämään koko yhteiskuntaa paremmin.

Jotkut haastateltavista luonnehtivat naistutkimusta ihmisläheiseksi tieteenksi, vaikka vahvasti teoreettiset ja metodologiset kysymykset kuuluvatkin olennaisesti naistutkimukseen. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on tieteenä vahvasti teoreettinen ja tieteenkriittinen, mutta pysyy kuitenkin tavallisen ihmisen arjen tasolla. Naistutkimuksessa otetaan niin sanotusti arki huomioon ehkä paremmin kuin monissa muissa oppiaineissa, mikä tuli esille myös haastateltavien pohtiessa naistutkimuksen opiskelun merkitystä työelämän kannalta. Erään haastateltavan mukaan naistutkimus tarjoaa kyvyn nähdä toisin, mikä hänen mukaansa on tärkeä taito esimerkiksi esimiesasemassa oleville. Työelämässä ja arjessa yleensäkin on *tärkeää kyetä refleктоimaan omaa toimintaansa, ja pohtia miten omalla toiminnallaan voisi välttää lukkiuttavien käytäntöjen uusintamista.*

”Naistutkimus tarjoaa opiskelijalle erityisesti tietynlaista yhteiskunnallista tiedostavuutta”

Joidenkin haastateltavien mukaan naistutkimuksen opiskelun kautta syntyvä yhteiskunnallinen tiedostavuus ja tietynlainen näkökulma vaikuttavat opiskelijan asenteisiin ja näin ollen näkyvät myöhemmässä elämässä kaikessa tekemisessä ja varmasti myös työelämässä. Erään haastateltavan sanoin *naistutkimus tarjoaa tavan kohdata ihmisiä tietyllä tavalla*. Hän pohti, että opiskelusta saatu teoreettinen pohja ei useinkaan tule vastaan käytännön työssä, mutta kuitenkin aina tavalla tai toisella vaikuttaa jossakin taustalla, mikä näkyy elämäntutkimuksessa ja kaikessa tekemisessä ja asenteissa. Eräs toinen haastateltava pohti, että naistutkimus auttaa tiedostamaan ja huomaamaan sukupuolen merkityksiä yhteiskunnassa ja vaikuttamassa kaiken taustalla.

Haastateltavien pohdinnoissa tuli usein esille, että naistutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu itsestäänselvyyksien ja arkisten rutiinien kyseenalaistaminen etenkin sellaisessa sosiaalisessa toiminnassa, jossa sukupuoli tavalla tai toisella määrittää kanssakäymistä. Tähän liittyen monet heistä olivat sitä mieltä, että naistutkimuksesta saatavat erikoistaidot auttavat työelämässä erityisesti sellaisissa työtehtävissä, joissa kohdataan ihmisiä. Monet käyttivät esimerkkinä johtajan ja alaisen välistä suhdetta. Jotkut korostivat myös naistutkimuksesta saatavaa taitoa tunnistaa ja ottaa huomioon erilaisuuksia ja eroja, myös muita kuin sukupuoleen liittyviä. Yksi haastateltavista pohti, että naistutkimuksen opiskelu voi tarjota erilaisia valmiuksia riippuen siitä, missä kyseistä oppiainetta on opiskellut. Jokaisella naistutkimuksen opetusta tarjoavalla yliopistolla on omat painotusalueensa, mikä varmasti näkyy opiskelusta saatavissa valmiuksissa.

Yksi haastateltavista pohti, että naistutkimuksen opiskelu auttaa ymmärtämään esimerkiksi sitä prosessia, joka synnyttää naisten ja miesten horisontaalisen ja vertikaalisen segregoitumisen työelämässä. Erään toisen mukaan naistutkimus tarjoaa välineitä nähdä työelämän rutiinien ohi. Hän myös pohti, että yleisesti ottaen naistutkimus antaa eväitä ihmisyhteisöjen toiminnan tarkasteluun: *Ihmisyhteisöä ei pidä tarkastella jonkin yhden kuvitteellisen abstraktin hahmon kautta, vaan on otettava erilaisuudet ja monenlaisten erojen tuomat mahdollisuudet huomioon, muun muassa sukupuoli, seksuaalisuus, ikä*.

”Ammatillisia valmiuksia ajatellen naistutkimus tarjoaa asiantuntemusta esimerkiksi tasa-arvo-politiikkaan”

Haastateltavista vain hyvin harvat nimesivät erityisiä työtehtäviä, joissa naistutkimusta opiskellut henkilö voisi mahdollisesti toimia. Jotkut kuitenkin mainitsivat tasa-arvoon ja tavalla tai toisella sukupuoleen liittyviä toimenkuvia. Erään haastateltavan mukaan naistutkimuksen opiskelusta saa asiantuntemusta tasa-arvopolitiikkaan ja sukupuolivaikutusten arviointiin liittyviin työtehtäviin. Yksi haastateltavista pohti, että aikoinaan 1980-luvulla, kun ympäristönsuojelu oli vielä uusi asia, ei osattu kuvitellakaan tulevaisuudessa olevan erityisiä ammattihenkilöitä, joiden toimenkuva liittyy pelkästään ympäristönsuojeluun. Samoin nyt voidaan hänen mukaansa ajatella tulevaisuudessa olevan ammattihenkilöitä, joiden työ liittyy nimenomaan sukupuolten tasa-arvoon. Muita haastateltavien mainitsemia konkreettisia työelämän alueita olivat muun muassa julkishallinnollinen tasa-arvotyö, järjestötoiminta, johtaminen ja kouluttaminen.

”Etenkin luokanopettajille naistutkimuksen tarjoama näkökulma olisi tärkeä”

Osa haastateltavista pohti naistutkimuksen opiskelun merkitystä työelämässä oman asiantuntija-alueensa kannalta, vaikka monet heistä totesivatkin ensin, että heillä ”ei ole hajuakaan naistutkimuksesta saatavista erityistaidoista”. Etenkin kasvatustieteisiin perehtyneet haastateltavat olivat sitä mieltä, että naistutkimus sopii nimenomaan kasvatustieteen opiskelijoille ja esimerkiksi opettajan ammattiin haluaville. Vaikuttaa siltä, että kasvatustieteiden tiedekuntaa edustaneiden haastateltavien näkemyksiin vaikutti naistutkimusyksikön fyysinen sijainti yliopistolla. Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö sijaitsee kasvatustieteiden tiedekunnassa, minkä vuoksi monet haastateltavista tuntuivat ajattelevan, että naistutkimus jotenkin luonnostaan kuuluu kasvatustieteiden yhteyteen.

Kuvataidekasvatuksen, ja taiteen yleensä, näkökulmasta naistutkimus tarjoaa välineitä moninaisuuden näkemiseen niin yksilöissä kuin yhteisöissäkin. Kuvataidekasvatuksessa ollaan tekemisissä useiden erilaisten yhteisöjen kanssa. [...] Naistutkimus tarjoaa kyvyn nähdä erilaisia tulokulmia arkikäytännöissä ja elämisessä.

Kasvatustieteisiin läheisesti liittyvään kuvataidekasvatukseen perehtyneen haastateltavan mukaan naistutkimuksesta voi saada kyvyn havaita, ottaa huomioon ja tehdä näkyväksi vaihtoehtoisia arkisia käytäntöjä ja asioita, jotka muuten saattaisivat jäädä huomioimatta. Hänen mukaansa

edellä mainitun kaltainen kyky on tärkeä kuvataidekasvatuksessa, jossa usein pyritään tekemään näkyväksi katveessa olevia tai jo unohtuneitakin asioita. Hän pohti myös, että naistutkimuksen näkökulma ja keinot ovat hyödyllisiä silloin kun paikannetaan asioita, joita taiteen avulla halutaan tehdä näkyviksi.

”Naistutkimuksen opiskelun mainitseminen työhaastattelussa voi olla jopa epäedullista”

Erään naistutkimukseen perehtymättömän haastateltavan mukaan työelämän kannalta naistutkimuksesta saatavaa hyötyä ei helpolla tule mieleen. Hän uskoi, että naistutkimuksen opiskelu voi suorastaan olla haitaksi töitä haettaessa. Hänen mukaansa naistutkimuksen opinnot ansioluettelossa voivat työnantajasta riippuen antaa hyvinkin negatiivisen leiman. Tällainen näkemys tuntui todella yllättävältä, joten sen vuoksi päätin kysyä muutamalta naistutkimukseen enemmän perehtyneeltä haastateltavalta, mitä mieltä he ovat asiasta. Heidän mukaan naistutkimus-sana ansioluettelossa voi työnantajasta riippuen todella olla jopa haitaksi työhaussa, koska Suomessa naistutkimukseen liittyy edelleen vahvasti negatiivisia mielikuvia.

Erään haastateltavan mukaan naistutkimuksen opiskelun mainitseminen työhaastattelussa voi olla epäedullista, koska hänen mukaansa Suomessa on työelämässä vielä tänäkin päivänä paljon vanhoillisia ihmisiä rekrytoimassa uusia työntekijöitä. Hänen mukaansa tästä aiheutuu ristiriita, koska hän itse pitää naistutkimuksen opiskelua suositeltavana, mutta mahdolliset työnantajat voivat nähdä asian toisin. Hän pohti myös, että ehkä naistutkimuksen opiskelijat eivät aiokaan hakeutua työelämässä sellaisille paikoille, joissa naistutkimusta katsotaan kieroona, vaikka hänen mukaansa toisaalta juuri tällaisissa paikoissa naistutkimuksen osaamista tarvittaisiin.

Yksi haastateltavista puolestaan pohti, että mahdollinen naistutkimuksen opiskelun epäedullisuus työhaussa liittyy pitkälti lähinnä sukupolvien väliseen eroon. Hänen mukaansa asen-teet ovat onneksi muuttuneet aikaisempaa positiivisemmiksi. Esimerkiksi hyvän johtajan tulisi ehdottomasti ymmärtää, että erikoisosaaminen ja -tietämys on aina positiivinen voimavara. Hän pohti myös, että työhaastattelutilanteessa naistutkimuksen opiskelija on itse vastuussa siitä, miten hän asiat esittää; *täytyy muistaa, että joillekin naistutkimus tarkoittaa edelleen stereotyyppisesti radikaalifeministien tiedettä.*

5.3 Kehuja ja kritiikkiä

Haastatteluiden aikana nousi esiin paljon erilaisia mielipiteitä siitä, mikä naistutkimuksessa on hyvää ja huonoa niin tutkimusalueena kuin oppiaineenakin. Erilaisia näkemyksiä naistutkimuksen hyvistä ja huonoista puolista sivuttiin haastatteluissa jossain määrin lähes jokaisen kysymyksen kohdalla. Kysyin haastateltaviltani kuitenkin myös suoraan, mitkä heidän mielestään ovat naistutkimuksen yleensä ja erityisesti Lapin yliopistossa harjoitettavan naistutkimuksen hyvät puolet ja missä taas löytyy kritisoitavaa. Suurin osa haastateltavista suhtautui naistutkimukseen lähtökohtaisesti hyvin positiivisesti, mutta näin suoraan kysyttynä haastateltavilla tuntui olevan mielessä enemmän kritiikkiä kuin kehuja naistutkimusta kohtaan. Käyn ensiksi läpi haastateltavien näkemyksiä naistutkimus -oppiaineen ja Lapin yliopiston naistutkimusyksikön hyvistä puolista, ja sen jälkeen siirryn käsittelemään monipuolista kritiikkiä.

”Naistutkimusyksikkö pyörittää todella laajaa opetustarjontaa suhteessa yksikön henkilökunnan vähyyteen”

Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö sai erityisiä kehuja myös niiltä, jotka eivät tunteneet oppiainetta sisällöllisesti tai eivät suhtautuneet siihen muuten kovin positiivisesti. Eräs oikeustieteiden tiedekuntaa edustanut haastateltava kiitteli Lapin yliopiston naistutkimuksen tekijöitä todella aktiivisiksi. Hänen mukaansa monet pienet oppiaineet eivät ole lähestyneet oikeustieteiden tiedekuntaa millään tavalla, mutta naistutkimus on antanut kuulua itsestään poikkeuksellisen aktiivisesti. Eräs toinenkin haastateltava kehui naistutkimusyksikön luentosarjoja *silmiinpistävän hyvin markkinoiduiksi*. Hänen mukaansa naistutkimuksen luennoista kertovat julisteet ovat huomiota herättäviä ja selkeitä ja myös eri sähköpostilistoilla tapahtuva tiedottaminen on naistutkimuksen osalta ollut tehokasta. Yksi haastateltavista piti suorastaan ihailtavana saavutuksena sitä, kuinka monipuolista ja laajaa opetustarjontaa Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö pystyy pyörittämään suhteessa sen pieneen henkilöstömäärään. Hän pohti, että yksikön koon takia naistutkimuksen koko kirjo ei tietenkään voi tulla opetuksessa esille, mutta kuvaili nykyistä opetustarjontaa kuitenkin *huikaisevan laajaksi*.

”Lapin yliopiston naistutkimuspainotus oli yksi syy miksi halusin tulla töihin tähän yliopistoon”

Haastateltavista kaksi kertoi Lapin yliopiston naistutkimuspainotuksen olleen jopa yksi syy siihen, miksi he aikoinaan olivat hakeutuneet sinne töihin. Toinen heistä pohti, että Lapin yliopistossa tehdään paljon naistutkimusta ja että Lapin yliopistossa on myös erityisen paljon naistutkimus-orientoituneita henkilöitä joka puolella taloa. Kyseisen haastateltava kertoi kokevansa tällaisen työyhteisön mukavaksi, koska hänen mukaansa *gender-tutkimus* on keskeinen näkökulma hänen omassa työssään. Hän myös pohti, että Lapin yliopistossa on poikkeuksellista se, että monet naistutkimukseen perehtyneet henkilöt ovat professoreita ja siis hierarkkisesti varsin korkeassa asemassa. Hänen mukaansa on hienoa, että naistutkimusorientoituneilla henkilöillä on mahdollisuuksia vaikuttaa siihen, minkälaista opetusta Lapin yliopistossa annetaan.

”Naisnäkökulma ja sukupuolen näkökulma on todella tärkeä”

Haastateltavat kehuivat naistutkimusta myös yleisesti oppiaineena ja tutkimusalana. Yksi haastateltavista pohti, että yleisesti ottaen naistutkimuksen piirissä on paljon nuoria ihmisiä, jotka osaavat tehdä tutkimusta esimerkillisen hyvin, mistä monet muut voisivat hänen mielestään ottaa mallia. Eräs toinen haastateltava piti naistutkimuksen hyvänä puolena sitä, että sitä voi vapaasti opiskella yli tiedekuntarajojen ja että naistutkimuksen opiskelu on helppoa yhdistää muuhun opiskeluun pääaineesta riippumatta. Avoimen yliopiston henkilöstöön kuuluva haastateltava muisteli jotakin naistutkimuskurssia, joka oli saanut opiskelijoilta pelkästään positiivista palautetta. Mielenkiintoista on se, että jotkut nihkeämmin naistutkimukseen suhtautuvista haastateltavista kertoivat nimenomaan opiskelijoiden usein kritisoivan naistutkimuskursseja, kun taas itse positiivisesti suhtautuvat muistelivat opiskelijoidenkin lähinnä kehuneen käymiään naistutkimuskursseja. ”En tiedä, mutta olen kuullut” -tyyppisten perustelujen sisältö tuntui vaihtelevan sen mukaan, minkälainen haastateltavien henkilökohtainen asenne naistutkimusta kohtaan on.

Jotkut haastateltavista olivat jonkin verran opiskelleet naistutkimusta tai pitäneet itse luentoja naistutkimuksen kurssitarjontaan kuuluvilla luentosarjoilla. Heidän lisäksi yllättäen myös jotkut sellaiset henkilöt, jotka eivät omasta mielestään tienneet naistutkimuksesta juuri mitään, osasivat hyvin monipuolisesti perustella, mikä heidän mielestään on naistutkimuksessa parasta. Yksi heistä pohti, että naisnäkökulma ja sukupuolen näkökulma on todella tärkeä.

Perinteistä feminististä naistutkimusta ehdottomasti tarvitaan. Yhteiskunta on muuttunut siihen suuntaan, että sukupuolieroja korostetaan aikaisempaa enemmän, mikä on aika hämmästyttävää. Luulisi, että ihmiset pikkuhiljaa sivistyisivät ja ajattelu menisi eteenpäin ja onnistuttaisiin näkemään ihmisyyys ja yksilölliset variaatiot. Näyttää siltä, että jostain syystä koko ajan käy ihan toisin.

Kyseinen haastateltava kertoi aina ajatelleensa, että naistutkimus on sisällöllisestikin mielenkiintoista, mutta aivan erityisen arvokkaana hän piti naistutkimuksen metodologista ja teoreettista ajattelua. Hänen mielestään nimenomaan ne tuovat tieteeseen jotakin uutta ja estävät kaavoihin kangistumista.

”Naistutkimus sopii vaihto-opiskelijoille kulttuuristen erojen synnyttämän mahdollisen hämmennyksen vuoksi”

Eräs haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimusta kannattaisi kenen tahansa opiskella pääaineesta riippumatta. Hän kertoi olevansa todella iloinen siitä, että naistutkimusta voi nykyään opiskella Lapin yliopistossa myös englanniksi: vaihto-opiskelijat ovat usein todella kiinnostuneita paikallisista sukupuolirooleista. Hänen mukaansa he ovat saattaneet jo etukäteen kuulla, että suomalaisessa yhteiskunnassa sukupuoliroolit ovat täysin toisenlaiset kuin monissa muissa maissa ja he haluavat todeta asian omin silmin. Jotkut ovat hänen kertomansa mukaan esimerkiksi kysyneet, onko totta, että Suomessa nainen on todella vahvassa asemassa parisuhteessa ja muutenkin näkyvämmässä roolissa yhteiskunnassa.

Kyseisen haastateltavan mielestä on ainutlaatuisen hieno tilanne, että Lapin yliopistossa naistutkimuksen luennoilla vaihto-opiskelijat voivat keskustella näistä asioista sukupuolikysymyksiin perehtyneiden henkilöiden kanssa. Arkikielellä aiheesta käydyt keskustelut voisivat hänen mukaansa perustua pelkkiin stereotypioihin, mikä tuskin olisi kenenkään kannalta hyvä vaihtoehto. Hän pohti, että Suomea pidetään tasa-arvon mallimaana, ja joillekin opiskelijoille se on jopa syy tulla opiskelemaan Suomeen. Naistutkimus voisi ikään kuin olla vaihto-opiskelijoiden foorumi käsitellä kulttuuristen erojen mahdollisesti synnyttämää hämmennystä. Hänen mukaansa on tärkeää, että vaihto-opiskelijoille voidaan tarjota aiheeseen liittyviä poikkitieteellisiä opintoja.

”Minkä tahansa asian ylikorostaminen kääntyy helposti itseään vastaan”

Oma mielikuvani naistutkimuksesta oppiaineena, johon harvoin suhtaudutaan neutraalisti, vahvistui entisestään etenkin kysyttyäni haastateltaviltani, onko naistutkimuksessa heidän mielestään jotakin kritisoitavaa. Kaikilla haastateltavilla tuntui olevan mielessään jonkinlaista kritiikkiä naistutkimus-oppiainetta tai Lapin yliopiston naistutkimusyksikköä kohtaan. Kritiikkiä esittäessään haastateltavat vaikuttivat siltä, että he todella olivat pohtineet asiaa aikaisemminkin, ja osa tuntui olevan hyvin närkästyneitä. Yksi haastateltavista kritisoi yleisesti naistutkimusta oppiaineena ja tutkimusalana. Hänen mukaansa naistutkimus on itse osasyllinen siihen kohdistuviin negatiivisiin asenteisiin, koska *naistutkimuksessa ylikorostetaan asioita*, mikä hänen mielestään helposti voi kääntyä itseään vastaan.

Eräs toinen haastateltava kertoi ärsyntyneensä usein siitä, että *naistutkijat tuntuvat luulevan, että kriittisyys on ainoastaan heidän juttunsa ja heidän erityisosaamistaan*. Hänen mielestään tiede on lähtökohtaisesti aina kriittistä tutkimuskohteesta riippumatta, joten kriittisyyden korostaminen ei hänen mielestään tee naistutkimuksesta yhtään muita parempaa. Hänen mukaansa naistutkijat luulevat, että muut tieteenalat eivät ole tarpeeksi kriittisiä, ja että *naistutkimus on olemassa pelastaakseen maailman olemalla kriittinen*. Huomionarvoista tässä on se, että nimenomaan kriittisyys tiedettä ja totunnaistuneita arjen käytäntöjä kohtaan oli yksi naistutkimuksen kiitellyimmistä puolista useiden haastateltavien vastauksissa.

Yhden haastateltavan mukaan *tutkimusta ei voi harrastaa sillä tavalla, että oletetaan yhteiskunnan olevan sukupuolittunut ja määrätynyt vain miehisesti*. Hänen mukaansa on tutkittava myös miestä, jos tutkitaan naistakin. Hän tuntuikin näkevän naistutkimuksen lähinnä naisten tekemänä tutkimuksena naisista ja naisille eikä niinkään laajasti sukupuolta tarkastelevana yhteiskuntatutkimuksena, mitä naistutkimus nykyään enemmän on. Samaisen haastateltavan mukaan ympäristön ohella perimä ja DNA määrittävät hyvin pitkälle millaisia miehistä ja naisista tulee, mikä hänen mukaansa selittää myös palkkatyön jakautumisen miesvaltaisiin ja naisvaltaisiin aloihin. Tämän vuoksi hänen mukaansa perinteiselle naistutkimukselle ominainen kysymys naisten joutumisesta huonopalkkaisille aloille ei ole välttämättä relevantti. Hänen näkemystään voidaan pitää hyvänä esimerkkinä perustavanlaatuisesta näkökulmaerosta naistutkimukselle ominaisen sosiaaliseen konstruktionismiin pohjaavan ajattelutavan ja biologiasta perusteita etsivän ajattelutavan välillä.

”Lapin yliopiston tasa-arvokeskusteluissa on liikaa korostunut puhe seksuaalivähemmistöistä”

Erään haastateltavan mukaan naistutkimus on Lapin yliopistossa käytävän tasa-arvokeskustelun keskiössä, mikä voi hänen mukaansa olla hieman ongelmallista. Hänen mielestään Lapin yliopistossa tasa-arvosta puhuminen edellyttää väistämättä sen, että naistutkimuksen piirissä ensin määritellään mitä tasa-arvo on ja mitä siitä voidaan sanoa. Hänen mukaansa tästä on seurannut, että Lapin yliopiston tasa-arvokeskustelut ovat painottuneet lähinnä seksuaalivähemmistöihin ja seksuaaliseen häirintään samalla kun monet muut tasa-arvoon liittyvät asiat ovat jääneet syrjään. Kyseinen haastateltava myös kertoi muistavansa ensimmäisen käymänsä naistutkimuksen luennon, jonka alussa naistutkimuksen henkilökunnan edustaja oli ilmoittanut olevansa *ihan vaan hetero tyttö*. Hän näki tällaisen toiminnan outona, koska siitä voi hänen mielestään helposti tulla mielikuva, että naistutkimus on ensisijaisesti seksuaalivähemmistöjen edustajien aluetta, jossa heteroiden on erikseen ilmoitettava oma seksuaalinen suuntautumisensa. Kyseinen haastateltava oli itse jossain määrin perehtynyt naistutkimuksen sisältöihin, minkä vuoksi hän tuntui olevan hieman huolissaankin siitä, että naistutkijat toisinaan itse korostavat liikaa puhetta seksuaalivähemmistöistä, vaikka se on vain yksi puoli naistutkimuksen laajassa tarjonnassa.

”Julisteet olivat naistutkijoiden mielestä naisia halventavia, vaikka ne olikin suunniteltu tyttöporukalla”

Haastateltavista kaksi toi esiin muutaman vuoden takaisen tapauksen, joka heidän mielestään on asettanut Lapin yliopiston naistutkimuksen monien silmissä hieman kyseenalaiseen valoon. Jonkin ainejärjestön illanvietosta tiedottavassa julisteessa oli joskus käytetty mainostamiseen *hoitsu-teemaa* ja alastonta naisvartaloa. Tätä julistetta oli noihin aikoihin käytetty naistutkimuksen luennolla esimerkkinä naisia halventavasta mainonnasta, jota ei koskaan tulisi harjoittaa ja hyväksyä. Naistutkimuksen henkilökunnan edustaja oli kyseisten haastateltavien mukaan myös poistanut näitä julisteita yliopiston seiniltä. Toisen hiestä mukaan kyseinen juliste oli naisopiskelijoiden laatima, eikä siis heidän omasta mielestään ollut millään tavalla naisia halventava. Tämän vuoksi naistutkimuksen taholta tullut ”hyökkäys” julistetta vastaan aiheutti hänen mukaansa paljon tuhtumista opiskelijoiden keskuudessa ja *levitti pahaan verta* naistutkimusta vastaan. Toinen tapausta muistellut haastateltava puolestaan kertoi pitävänsä

kyseistä tapausta lähinnä hauskana ja mielenkiintoisena, eikä se hänen mukaansa ollut vaikuttanut ainakaan hänen omaan hyvin positiiviseen mielikuvaansa naistutkimuksesta.

”Kyseenalaistan naistutkimuksen metodit ja tieteen objektiivisuuden”

Ehkä raskain kritiikki naistutkimusta vastaan tuli niiltä kolmelta haastateltavalta, jotka eivät halunneet suositella naistutkimuksen opiskelua kenellekään. Toisaalta kyseisillä haastateltavilla ei ollut juurikaan tietoa naistutkimus -oppiaineen sisällöstä ja he pohjasivat näkemyksensä kuulopuheisiin ja mielikuviin. Yksi heistä otti puheeksi Helsingin Sanomissa vuoden 2009 keväällä käydyt keskustelun naistutkimuksen tieteellisyydestä, ja piti oikeutettuna naistutkimukseen kohdistunutta arvostelua. Hän pohti, *voiko tutkimussuuntaus, jossa on voimakas ennako- asennoituminen, tuottaa objektiivista tietoa ja olla oikeaa tiedettä*. Kyseisen haastateltavan mukaan hänellä itsellään ei ole mitään erityistä naistutkimusta vastaan, mutta hän kuitenkin haluaisi kyseenalaistaa naistutkimuksen metodit ja objektiivisuuden.

Naistutkimuksen pitäisi selkeästi erottaa tieteen rooli ja tehdä välimatkaa tiettyihin seksuaalivähemmistöjen ja feministien järjestöihin. Tieteenteko pitäisi pitää tieteenä.

Kyseinen haastateltava piti siis vahingollisena, että naistutkimus millään tavalla liitetään feminismiin ja seksuaalisiin vähemmistöihin. Hänen puheessaan feminismi kuulosti joltakin, mistä kaikkien kannattaa pysytellä kaukana; naistutkimuksen kytkeminen feminismiin on haitallista naistutkimukselle itselleenkin. Joidenkin haastateltavien korvaan feminismi tuntui särähtävän todella pahasti ja se näyttäytyi heille pelkästään negatiivisena ja uhkaavana asiana. Edellä mainitun haastateltavan mukaan samalla tavalla myös *tietyt seksuaalivähemmistöjen järjestöt* täytyisi pitää kaukana naistutkimuksesta, jos sitä haluttaisiin pitää vakavasti otettavana tieteenä. Tällaiset näkemykset voidaan mieltää jossain määrin jopa rasistisiksi. Jos seksuaalivähemmistöjä koskeva tutkimus ei voi olla vakavasti otettavaa tiedettä, niin mikä silloin on seksuaalivähemmistöjen edustajien ihmisarvo tällaisessa diskurssissa?

Toinen haastateltava, joka myöskään ei pitänyt naistutkimuksen opiskelua suositeltavana, huomautti hieman katkeraan sävyyn, että Lapin yliopistossa *naistutkimus saa paljon rahoitusta pelkästään nimensä vuoksi*. Hänen mukaansa naistutkimuksen nimellä voidaan kalastella

apurahoja epäpäteväillekin tutkimukselle oikeiden osajien jäädessä ilman rahoitusta. Kyseinen haastateltava ei tuntenut naistutkimusta sisällöllisesti lainkaan ja hänen mukaansa naistutkimusana tulee Lapin yliopistossa vastaan lähinnä silloin kuin sillä nimellisesti haetaan rahoitusta jollekin tutkimukselle. Kyseinen henkilö on ollut Lapin yliopistossa töissä vuodesta 1997 asti ja oli haastateltavista juuri se, joka luuli että naistutkimuksesta on alettua puhua vasta viime vuosina, vaikka luentoja on järjestetty jo 20 vuoden ajan.

Naistutkimuksen määrittelemisen epäpäteväksi tutkimukseksi ilman tietoa kyseisen oppiaineen ja tutkimusalan sisällöstä kuvastaa hyvin sitä pelkkiin mielikuviin pohjautuvaa asenteellisuutta, jota naistutkijat usein joutuvat kohtaamaan. Edellä mainittu naistutkimusta kovin sanoin arvostellut haastateltava tuntui olevan suorastaan katkera Lapin yliopistossa harjoitettavan naistutkimuksen saaman rahoituksen takia, vaikka hän ei itse ollut edes ottanut selvää mistä naistutkimuksessa on kysymys. Hän kertoi moneen kertaan käytännössä todistaneensa kuinka *täysin utopistisillakin hakemuksilla voi saada rahoitusta, kunhan osaa käyttää oikeita sanoja ja iskeä oikeaan kohtaan*. Tällä hän viittasi juuri naistutkimuksen nimen käyttämiseen rahoituksia haettaessa. Tällainen näkemys tuntuu hieman ristiriitaiselta suhteessa siihen, että naistutkimukseen suhtaudutaan akateemisessa maailmassakin edelleen paikoin hyvin negatiivisesti tai vähintään epäluuloisesti.

Eräs haastateltavista arvosteli naistutkimusta myös varsin kovin sanoin, vaikka kertoikin itse suhtautuvansa kyseiseen oppiaineeseen hyvin positiivisesti. Hänen mukaansa Lapin yliopistossa jotkut naistutkimusprofiloituneet henkilöt voidaan tavallaan nähdä jopa melkein kaksinaamaisina.

Naistutkijat korostavat ja käyttävät hyväksi naiseutta ja naisten kohteluun liittyviä epäkohtia ja kuitenkin selän takana toimivat yhtä härskisti kuin miehet. Naistutkijat väittävät naisina olevansa raukkaparkoja ja syyttävät miehiä ja väittävät miesten sortavan heitä, ja kuitenkin yhtä aikaa toimivat itse samoin aseina. Ulospäin esitetään toisenlaista kuin mitä oikeasti ollaan. Naiseus ja naistutkimus on vain kaapu ja tyhjää puhetta, naistutkijat käytännössä toimivat samalla tavalla kuin miehet.

Kyseinen haastateltava ei niinkään kritisoinut naistutkimusta oppiaineena tai tutkimusalan sisällöllisesti, vaan enemmänkin naistutkijoiden tapaa toimia ja esittää asioita. Häntä tuntui jossain määrin häiritsevän se, että naistutkijat voivat väittää miesten sortavan naisia, mutta kuitenkin tilaisuuden tullen toimivat itse samalla tavalla. Kyseinen haastateltava ei kuitenkaan kertonut esi-

merkkiä tällaisesta toiminnasta.

”Naistutkijoiden puheesta tulee usein olo, että miehenä sijoitun vihollisten leiriin”

Yksi ehdottomasti mielenkiintoisimmista haastatteluissa esille tulleista kritiikeistä naistutkimusta kohtaan oli erään mieshaastateltavan pohdinta edustamansa sukupuolen sijoittumisesta naistutkimuksen diskursseissa.

Itsensä aina välttämättä sijoittaa johonkin ja paikantuu kuulemansa perusteella, ja naistutkijoiden puheesta usein tulee olo, että sukupuolensa takia sijoittuu vihollisten leiriin, mikä tuntuu naiivilta. Naistutkimus tällä tavoin kääntyy itseään vastaan.

Hän kertoi kokevansa, että ajattelee itse asioista yleensä samalla tavalla kuin naistutkijat, mutta naistutkijoiden diskurssi sulkee hänet aina jotenkin ulkopuolelle hänen sukupuolensa takia. Hän kuvasi tällaista asetelmaa eräänlaiseksi paradoksiksi, sillä hän itse haluaa tukea naistutkimusta. Naistutkijoiden puheesta ei kuitenkaan löydy hänelle paikkaa, vaikka juuri tästä hänen mukaansa naistutkimuksessa luultavasti halutaankin päästä eroon. Hänen mukaansa voidaan ajatella, että naistutkimus luo itse itselleen vihollisia ehkä tiedostamattaankin, sillä mielikuva miesten poissulkemisesta voi tulla naistutkijoiden puheessa hyvin pienistä asioista ja *vihjeistä*.

”Lapin yliopistossa on ollut havaittavissa, että naistutkimus on puheenaiheena jopa tabu”

Eräs haastateltavista pohti, että Lapin yliopiston naistutkimusyksikössä on ollut havaittavissa sisäänpäin lämpenemistä, vaikka hänen mielestään asian pitäisi olla juuri päinvastoin. Hänen mukaansa naistutkijat odottavat, että heitä tullaan pyytämään mukaan eri yhteistyökuvioihin, vaikka heidän pitäisi itse suuntautua enemmän ulospäin. Mielenkiintoista tässä on se, että joidenkin toisten haastateltavien mielestä Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö on poikkeuksellisen aktiivinen markkinoimaan itseään. Niin naistutkimus oppiaineena kuin myös naistutkimusta harjoittavat henkilöt voivat eri tahojen näkökulmasta näyttäytyä aivan erilaisessa valossa. Tämä johtuu varmasti osittain myös siitä, että kyseessä on niin pieni yliopisto, että henkilökemiat ja

ihmisten väliset suhteet väistämättä vaikuttavat myös kokonaisten oppiaineiden ja yksiköiden välisiin suhteisiin.

Naistutkimusyksikön sisäänpäin lämpenemistä pohtinut haastateltava kertoi havainneensa myös sen, että Lapin yliopistossa naistutkimus on tiettyssä mielessä tabu. Hänen mukaansa siitä ei ole helppo puhua varsinkaan kriittiseen sävyyn, koska silloin helposti leimautuu naistutkimuksen vastustajaksi. Hän kuitenkin pohti, että tämä johtuu ainakin osittain siitä, että naistutkimus on vielä hyvin nuori oppiaine. Naistutkimuksen kyseenalaistaminen ei hänen mukaansa ole aivan sama asia kuin se, että kritisoidaisiin jotakin vanhempaa ja jo aikoja sitten vakiintunutta oppiainetta. Tällaisten oppiaineiden asema ei hänen mukaansa taatusti olisi uhattuna, vaikka niitä kuinka kritisoidaisiin.

Kyseinen haastateltava kertoi kuitenkin toivovansa, että myös naistutkimuksesta voitaisiin puhua kriittisesti. Hänen mukaansa koko oppiaineen kyseenalaistaminen on aivan oikeutettua ainakin niin kauan kuin opiskelijamäärät pysyvät yhtä pieninä kuin tällä hetkellä. Naistutkimusta koskevia haastatteluita tehneenä voin todeta, että naistutkimuksesta käytävä kriittinen keskustelu ei todellakaan ole millään tavalla paitsiossa Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa. Ehkä voimakkaat julkiset kannanotot aiheesta antavat vielä odottaa itseään, mutta henkilötasolla keskustelua taatusti käydään koko ajan. Näiden haastattelujen sisällön julkistaminen avaa toivottavasti keskustelua molempiin suuntiin, sillä tekemissäni haastatteluissa tuli esille suuri määrä enemmän tai vähemmän hyvin perusteltuja näkemyksiä niin naistutkimuksen puolesta kuin myös vastaan.

Yksi haastateltavista kertoi hieman yllättyneensä, kun eräs naistutkija oli jossain keskustelussa ilmoittanut, ettei halua edes vilkaista Lapin yliopistossa julkaistua miesten syrjintää käsittelevää väitöskirjaa tuomiten sen tällä tavoin lukematta sivuakaan. Näitä haastatteluita tehneenä minun on todettava, että kyseisenkaltainen ”hutkitaan ennen kuin tutkitaan” -asenne tuli esille useammankin haastateltavan puheessa juuri naistutkimusta vastaan, mikä ehkä jollain tavoin valaisee kyseisen tilanteen taustaa. Verrattuna monien muiden tutkimusalojen edustajiin naistutkijat joutuvat edelleen kohtamaan toisinaan kohtuuttomankin paljon ennakkoluuloista asenteellisuutta ja myös suoraa kritiikkiä. Naistutkimuksen peruslähtökohtia selkeästi kyseenalaistavien, myös tutkimuksen muodossa julkaistujen kannanottojen ”omaan arvoonsa jättäminen” voidaan tavallaan nähdä kritiikkiin vastaamisena samalla mitalla takaisin. Tähän kohtaan voisin erästä haastateltavaa lainaten todeta, että *turhautuminen on ymmärrettävää –*

asiasisältöjen pitäisi puhua puolestaan, mutta tällä hetkellä niin ei ole ja sen vuoksi on jatkettava taistelua.

6 Oppiaine ja yksikkö yliopisto-organisaatiossa

6.1 Näkyvyydestä ja aktiivisuudesta

Tämän selvityksen keskiössä on naistutkimus erityisesti oppiaineena Lapin yliopistossa, mutta myös yleisesti tutkimusalana laajemmasta näkökulmasta katsottuna. Haastatteluiden kautta pureudutaan myös yliopiston henkilökunnan näkemyksiin kasvatustieteiden tiedekunnassa sijaitsevasta naistutkimusyksiköstä, sen toiminnasta ja suhteesta muuhun yliopistoon.² Näitä näkemyksiä kartoittamaan lähtiessäni kysyin haastateltaviltani, miten naistutkimus näkyy Lapin yliopistossa, minkälaista naistutkimukseen liittyvää toimintaa he ovat havainneet ja missä yhteyksissä ja minkälaisessa valossa naistutkimus näyttäytyy Lapin yliopiston arjessa. Kysyin haastateltaviltani muun muassa myös olivatko he havainneet naistutkimuksen 20-vuotisjuhla-vuoteen liittyviä luentosarjoja tai muuta toimintaa. Vain hyvin harva kertoi olevansa tietoinen naistutkimuksen juhlavuodesta Lapin yliopistolla.

Osittain näitä kysymyksiä sivuttiin sisällöllisesti jo aikaisempien kysymysten kohdalla, mutta seuraavaksi aihetta tarkastellaan hieman yksityiskohtaisemmin. Henkilökunnan edustajien näkemykset vaihtelivat keskenään paljon, mikä on ymmärrettävää ottaen huomioon haastateltavien erilaisen suhtautumisen ja kiinnostuksen kyseessä olevaan oppiaineeseen. Osa haastateltavista ei tiennyt naistutkimuksesta ennestään juuri mitään, eivätkä kaikki välttämättä halunneetkaan tietää, kun taas jotkut voidaan määritellä selkeästi suorastaan naistutkimusorientoituneiksi. Jostakin näkökulmasta tarkasteltuna naistutkimus voi näkyä Lapin yliopistolla todella paljon jopa päivittäin, joskus negatiivisessa, joskus positiivisessa mielessä. Toisten arjessa naistutkimus ei puolestaan tule vastaan juuri koskaan.

² Vuonna 2010 Naistutkimusyksikön nimi muuttui Sukupuolentutkimusyksiköksi.

”Naistutkimuksesta tiedetään, että se on, mutta ei tiedetä mitä se on”

Monet haastateltavat kehuivat Lapin yliopiston naistutkimusyksikköä aktiiviseksi ja näkyväksi toimijaksi yliopiston sisällä. Erään oikeustieteiden tiedekunnasta käsin asiaa tarkastelleen haastateltavan mukaan naistutkimus näkyy Lapin yliopistossa todella hyvin. Esimerkiksi Lapin yliopiston omassa Kide-julkaisussa on usein naistutkimuksen aihepiireihin liittyviä artikkeleita. Hänen mukaansa naistutkimus on ollut lehdissä esillä hyvin myönteisessä mielessä, minkä vuoksi monien mielikuva koko oppiaineesta on positiivinen. Hän kertoi myös huomanneensa, että oikeustieteiden tiedekuntaan säännöllisin väliajoin ilmestyy jotakin naistutkimukseen liittyvää materiaalia, kuten opinto-oppaita ja luentosarjoista kertovia mainoksia. Kyseinen haastateltava luonnehti naistutkijoita näkyviksi ja mieleen jääviksi persooniksi, mitä hänen mukaansa ei monen muun oppiaineen henkilöstöstä voi sanoa.

Myös eräs taiteiden tiedekunnan edustaja kertoi saavansa paljon naistutkimukseen liittyvää sähköpostia, mikä hänen mukaansa kuitenkin johtuu osittain siitä, että hän tuntee Lapin yliopiston naistutkijoita myös henkilökohtaisesti. Hänen mukaansa naistutkimusyksikön naiset ovat todella aktiivisia niin Lapin yliopiston sisällä kuin myös yhteiskunnallisesti. Hän luonnehti naistutkijoita *tiukoiksi tiedenaisiksi, joiden asiantuntijuus on rautainen ja joilla on uskottavuutta*. Toisaalta hän totesi naistutkimuksen olevan yhä sellaisessa asemassa, että naistutkijoiden on tavallaan pakko olla välillä jopa *ryppyotsaisen tiukkoja ja vakavia*, jotta uskottavuus säilyisi eikä naistutkijoita alettaisi *tytötellä*. Samaan hengenvetoon kyseinen haastateltava myös peräänkuulutti miesten roolia naistutkimuksessa. Hänen mielestään tarvittaisiin myös miehiä tekemään naistutkimusta.

Yksi haastateltavista sanoi usein törmänneensä naistutkimuksen julkaisuihin kirjastossa ja luennoista kertoviin julisteisiin ilmoitustauluilla. Hän kertoi olevansa tietoinen naistutkimusyksikön olemassaolosta ja sanoi uskovansa, että iso osa opiskelijoista kyllä tietää, että Lapin yliopistossa voi opiskella naistutkimusta. Kyseinen haastateltava pohti, että tieto siitä, että naistutkimus on opiskeltavissa oleva sivuaine, on helposti opiskelijoiden saatavilla, mutta naistutkimuksen todellinen sisältö ja sen monipuolisuus ei ole yleisessä tiedossa: *naistutkimuksesta tiedetään, että se on, mutta ei tiedetä mitä se on*.

”Naistutkimusyksikkö voisi olla näkyvämminkin esillä tässä yliopistossa”

Jotkut haastateltavista pohtivat että naistutkimusyksikkö voisi olla näkyvämminkin esillä yliopiston sisällä. Eräs heistä pohti, että naistutkimus tulee näkyville lähinnä tutkimukseen liittyvissä asioissa ja yksittäisten henkilöiden kautta, esimerkiksi silloin, kun joku väittelee aiheesta tai käyttää tutkimuksessaan naistutkimukselle läheisiä näkökulmia. Hän pohti, että erityisesti menetelmä-tieteiden opiskelussa naistutkimus voi tulla esiin myös hänen edustamansa tiedekunnan puolella, koska *kurssien pitäjät ovat joskus suuntautuneet naistutkimukseen*.

Yksi haastateltavista kertoi useiden vuosien ajan aina silloin tällöin havainneensa Lapin yliopistossa jotakin naistutkimukseen liittyvää toimintaa, mutta kovin selkeää kuvaa naistutkimuksen toiminnasta hänellä ei mielestään ollut. Hän kuitenkin pohti, että viimeisen kahden tai kolmen vuoden aikana sukupuolta koskeva tutkimus on tuntunut tulevan näkyvämmäksi Lapin yliopistossa. Tämä voi hänen mukaansa johtua myös siitä, että hänen omassa oppiaineessaan, sosiologiassa, sukupuoli on jo pidempään ollut keskeisessä asemassa.

Erään haastateltavan mielestä naistutkimusyksikkö ei markkinoi itseään tarpeeksi, jotta opiskelijat voisivat siitä kiinnostua. Kyseinen haastateltava otti esille kiivaana käydyn keskustelun Koulutuksen sukupuolistavat käytännöt -kurssin pakollisuudesta kasvatustieteiden opiskelijoille. Hänen mukaansa *naistutkimusyksikkö käyttää liikaa energiaa siihen, että yritetään väkisin saada yksi naistutkimuskurssi pakolliseksi opetussuunnitelmaan*. Hänen mielestään saman energian voisi suunnata siihen, että naistutkimus saataisiin näyttämään varteenotettavalta vaihtoehdolta kaikkien opiskelijoiden silmissä. Kyseinen haastateltava pohti, että *naistutkimus on aktiivinen ja keskusteleva yksikkö, joka voisi olla opiskelijoille hedelmällinen ympäristö keskustella omista näkökulmistaan*. Hänen mielestään naistutkimuksesta pitäisi vain tehdä helpommin lähestyttävä. Tilannetta vaikeuttaa osittain ainakin se, että naistutkimus ei ole pääaine, joten yksikään opiskelija ei suoraan profiloidu naistutkimuksen opiskelijaksi, ja näin ollen kyseinen oppiaine voi jäädä helposti piiloon. Hän pohti, että tietoa naistutkimuksesta pitäisi tarjota fuksimessuilla ja abimessuilla sekä muissa vastaavissa tilaisuuksissa. Kyseinen haastateltava ei tiennyt, että juuri näissä tilaisuuksissa naistutkimusta on markkinoitu jo usean vuoden ajan.

Yksi haastateltavista vertasi Lapin yliopiston naistutkimuksen näkyvyyttä Tampereen yliopistoon, jossa hän kertoi itse aikoinaan opiskelleensa.

Vaikea verrata eri yliopistojen tilanteita keskenään, mutta Tampereella naistutkimus oli sulavasti ja luontevasti osa opintoja, kun taas Lapin yliopistossa kyseinen oppiaine pitää

jotenkin erikseen valita. Lapin yliopistossa naistutkimus näyttää olevan erillinen raide. Tampereella naistutkimuksen näkökulma ja itse oppiaine tuotiin [...] opiskelijoille hyvin esille varteenotettavana sivuainevaihtoehtona. Tuntuu, että Lapin yliopistossa tilanne on toinen...

Hänen mukaansa Tampereella naistutkimus sivuaineena oli jotenkin luonteva osa muuta opiskelua ja selkeästi läsnä opinnoissa, kun taas Lapin yliopistossa naistutkimus näyttäytyy hänen mielestään jotenkin erillisenä omana kokonaisuutenaan. Hän kuitenkin pohti, että vertailu on vaikeaa, koska hän ei ole itse opiskellut Lapin yliopistossa.

”Naistutkijoiden ovissa on enemmän informaatiota kuin muiden oppiaineiden edustajien”

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimus ei juuri näy Lapin yliopistossa. Joidenkin haastateltavien mukaan naistutkimus taas pistää silmään silloin tällöin, mutta ei välttämättä siinä mielessä kuin luulisi, eli tutkimukseen tai opetukseen liittyvissä asioissa. Haastateltavista kaksi kertoi kiinnittäneensä huomiota siihen, että *Lapin yliopiston naistutkijoiden ovissa on enemmän informaatiota kuin muiden oppiaineiden edustajien*. Toinen heistä pohti, että tässä voi olla kyse henkilökohtaisesta valinnasta, että haluaa jotenkin erottautua yliopiston sisällä. Toisen haastateltavan mukaan naistutkimusyksikkö on etenkin viime aikoina ollut varsin näkymätön. Hän kuitenkin pohti, että jos naistutkimuksesta haluaisi saada tietoa, niin sitä varmasti olisi helposti saatavilla. Myös kyseinen haastateltava mainitsi naistutkijoiden huomiota herättävät työhuoneiden ovet.

[...] huoneen ohi kävellessä oven huomiota herättävät kukat saavat aikaan ahaa-elämyksen: Ai niin se naistutkimus! [...] Ehkä kukat ovat ovessa varta vasten muistuttamassa naistutkimuksen olemassaolosta.

Yksi haastateltavista pohti, että Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö voi olla näkyvämpi yliopiston ulkopuolella kuin sisällä. Sen sijaan hänen mielestään naistutkimus oppiaineena ei ole mitenkään erityisen näkyvä, mutta ei myöskään mitenkään piilossa. Hänen mukaansa naistutkimus tulee esille ainoastaan silloin tällöin sähköpostiin saapuvissa luentosarjoista kertovissa tiedotteissa ja joskus myös ilmoitustauluilla. Eräs haastateltava pohti, että naistutkimus näkyy kyllä kohtuullisen paljon

Lapin yliopistossa, mutta ei niinkään tieteellisessä mielessä. Hänen mukaansa naistutkimukselle ominainen tieteellinen diskurssi ei juuri tule esille, vaikka oppiaineen nimi olisikin esillä erilaisissa yhteyksissä.

”Naistutkimusyksikkö näkyy kasvatustieteiden tiedekunnassa erinomaisen hyvin”

Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö sijaitsee fyysisesti kasvatustieteiden tiedekunnassa. Kyseisen tiedekunnan henkilöstöä edusti haastateltavista muutama. Heidän mukaansa naistutkimus-oppiaine ja naistutkimusyksikkö näkyvät ja kuuluvat todella hyvin tiedekunnan sisällä. Yksi heistä pohti, että naistutkimuksen hyvä näkyvyys selittyy osittain sillä, että naistutkimusyksikkö on tavallaan *yhteinen yksikkö* siinä mielessä, että mukana on myös yhteiskuntatieteilijöitä. Ilmeisesti kyseinen haastateltava viittasi tällä siihen, että naistutkijat tekevät paljon yhteistyötä myös muiden tiedekuntien kanssa, mikä tuo yksikön näkyviin myös kasvatustieteiden tiedekunnan sisäisissä keskusteluissa. Eräs toinen kasvatustieteiden tiedekunnan henkilöstöön kuuluva haastateltava pohti, että naistutkimusyksikkö on omassa yliopistossaan aktiivinen ja näkyvä, mutta kasvatustieteiden tiedekunnassa ei enää niin paljon esillä kuin vielä muutamia vuosia sitten. Naistutkimus-oppiaineen ja naistutkimusyksikön asemasta kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä monilla haastateltavilla tuntuikin olevan paljon sanottavaa. Niihin keskusteluihin palaan myöhemmin perusteellisemmin.

”Naistutkimuksen näkyminen Lapin yliopistossa tulee usein esiin negatiivisen kautta”

Yksi haastateltavista kertoi ehkä hieman yllättäen, että naistutkimus tulee esille Lapin yliopistolla usein lähinnä negatiivisessa mielessä. Hän pohti, että oman kiinnostuksensa vuoksi hänelle itselleen naistutkimus on näkyvä osa Lapin yliopistoa, mutta muille se ei välttämättä sitä ole, ainakaan positiivisessa mielessä. Kyseisen haastateltavan mukaan naistutkimus näyttäytyy *lähinnä silloin, kun se joutuu puolustautumaan sitä vastustavia tahoja vastaan*. Tämän vuoksi naistutkimus tulee esille *hyökkäävänä ja narinahengessä, mitä te meitä aina haukutte -asenteella*. Hän pohti, että tämä ei ainakaan paranna naistutkimuksen asemaa yliopiston sisällä, sillä naistutkimus hänen mukaansa tavallaan marginalisoi itse itseään joutuessaan asettautumaan aina puolustusasemiin.

Kyseinen haastateltava kuitenkin myös mainitsi joitakin naistutkimuksen luentosarjoja esi-merkkinä positiivisesta ja aktiivisesta toiminnasta, jolla naistutkimusta hänen mukaansa pitäisiikin tuoda esille. Hän toivoi, että naistutkimus ei pitäisi itsestään liikaa meteliä; ei hyökkäisi, mutta ei myöskään ainakaan asettuisi pelkästään puolustusasemiin. Näiden haastattelujen jälkeen voitaisiin kuitenkin hieman sarkastisesti ja kärjistäen todeta, että naistutkimus näyttää olevan sellaisessa asemassa niin Lapin yliopistossa kuin valtakunnallisestikin, että jos puolustus ja hyökkääminen jätetään pois laskuista, niin koko oppiaine voidaan pian unohtaa.

”Naistutkimus on Lapin yliopistolla ihan uusi juttu”

Yksi mielenkiintoisimmista vastauksista tuli eräältä yhteiskuntatieteiden tiedekunnan edustajalta tiedustellessani naistutkimuksen näkyvyyttä Lapin yliopistossa. Kyseinen haastateltava kertoi olevansa hyvin perillä siitä, mitä Lapin yliopistossa tapahtuu ja olleensa talossa jo yli kymmenen vuotta. Hänen mukaansa Lapin yliopistossa ei vielä 1990-luvun loppupuolella harjoitettu naistutkimusta ollenkaan ja että naistutkimus-sana ilmestyi satunnaisiin keskusteluihin ensimmäistä kertaa vasta 2000-luvun puolella. Hän pohti, että naistutkimus ei ole Lapin yliopistolla kovin näkyvää, mikä todella kävi selväksi hänen vastauksestaan. Kyseinen haastateltava vaikutti melko hämmästyneeltä kertoessani hänelle, että ensimmäiset naistutkimuksen luennot järjestettiin Lapin yliopistossa jo 1980-luvun puolella.

Haastateltavien mielikuvat naistutkimuksen näkyvyydestä ja kuuluvuudesta Lapin yliopiston sisällä vaihtelivat siis laidasta laitaan. Osa kertoi päivittäin huomaavansa naistutkimukseen liittyviä ilmoituksia tai uutisointeja, kun taas toisten mukaan naistutkimus ei näy yliopiston arjessa millään tavalla. Se, missä määrin haastateltavat kertoivat kiinnittävänsä huomiota naistutkimukseen liittyviin asioihin, ei vaikuttanut olevan laisinkaan riippuvainen haastateltavien omasta oppiaineesta tai tiedekunnasta. Näiden haastattelujen perusteella naistutkimuksen ”huomaaminen” riippuu täysin henkilökohtaisesta kiinnostuksesta, ei yksilön asemasta tai paikasta yliopisto-organisaatiossa.

6.2 Yksikön sijainnista

Lähtiessäni tekemään haastatteluita, minulla ei ollut mielessäni yhtään suoraa kysymystä liittyen naistutkimusyksikön sijaintiin tai asemaan yliopisto-organisaatiossa. Kuitenkin lähes kaikkien haastatteluiden kohdalla keskustelu kääntyi jossakin vaiheessa naistutkimuksen asemaan pienenä oppiaineena muuttuvassa yliopistomaailmassa sekä naistutkimusyksikön organisatoriseen sijaintiin Lapin yliopistossa. Näistä aiheista haastateltavilla tuntui olevan todella runsaasti sanottavaa. Osa heistä intoutui pohtimaan hyvinkin perusteellisesti naistutkimuksen asemaa Lapin yliopistossa tällä hetkellä sekä tulevaisuuden näkymiä ”uuden yliopiston” kynnyksellä. Päällimmäisenä huomiona näistä keskusteluista on mainittava haastateltavien lähes yksimielinen näkemys siitä, että naistutkimus vaikuttaa olevan eräänlaisessa murrosvaiheessa ja väistämättä jonkinlaisten muutosten edessä.

Osa haastateltavista pohti naistutkimuksen asemaa niin kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä kuin myös koko yliopiston tai suomalaisen yliopistomaailman näkökulmasta. Monet heistä kertoivat huomanneensa naistutkimuksen aseman vuosien aikana muuttuneen niin oppiaineena kuin yhtenä yliopiston yksikkönäkin. Toisaalta oppiaineen aseman nähtiin monessa suhteessa vahvistuneen, mutta joiltakin osin myös heikentyneen ja sen tilanteen menneen huomattavasti huonompaan suuntaan. Osa haastateltavista vaikutti suorastaan kyyniseltä naistutkimuksen tulevaisuuden näkymien suhteen. Toisaalta taas monien haastateltavien mielestä naistutkimus voidaan nähdä Lapin yliopistossa tärkeänä ja koko ajan kehittyvänä erityisosaamisena, josta halutaan ehdottomasti pitää kiinni.

”Naistutkimus oppiaineena ei ole resurssien puolesta saanut kovin vahvaa asemaa missään”

Monet haastateltavista pohtivat naistutkimuksen asemaa oppiaineena ja kertoivat huomanneensa, että joissakin Suomen yliopistoissa naistutkimusta kaavailaan sijoitettavaksi isompien laitosrakenteiden sisään sen sijaan, että naistutkimusta harjoitettaisiin erillisestä yksiköstä käsin. Joidenkin haastateltavien mielestä tämä on järkevä ja toivottava kehityssuunta, kun taas toiset näkevät tällaisen toiminnan vakavana uhkana koko oppiaineen olemassaololle. Yksi haastateltavista pohti, että resurssien puolesta naistutkimus ei tällä hetkellä näytä olevan kovin vahvassa asemassa yhtään missään. Sijoittaminen suurempien kokonaisuuksien sisään voi hänen mielestään

aiheuttaa sen, että pienenä oppiaineena naistutkimus hukkuu kaiken muun sekaan. Kyseinen haastateltava kuitenkin totesi, että ainakin Lapin yliopiston naistutkimus on tehokkaasti linkkiytynyt muihin oppiaineisiin ja hänen mukaansa useissa eri oppiaineissa on vahvoja persoonia, joiden tutkimusintresseissä sukupuoli on keskiössä. Tässä mielessä naistutkimuksen voidaan siis nähdä olevan vahvoilla Lapin yliopiston sisällä. Yksi haastateltavista kuitenkin pohti, että itsenäisenä yksikkönä Lapin yliopistossa naistutkimus näyttää ainakin nykyisessä sijainnissaan olevan jotenkin liian yksinäinen ja irrallinen:

Tällä hetkellä naistutkimusyksikkö ei ole sijoitettuna parhaaseen mahdolliseen paikkaan. Nykyisessä ympäristössä ei ehkä täysin ymmärretä oppiaineen arvoa tai edes sitä mistä siinä pohjimmiltaan on kyse. Naistutkimus näkyy yliopistolla yksittäisten henkilöiden kautta, mutta kokonaisena yksikkönä se ei erotu tarpeeksi.

Esimerkiksi naistutkimuksen maisteriohjelma ei haastateltavan mukaan näytä välttämättä kovin toimivalta tai onnistuneelta: *sukupuoleen liittyvä tutkimus pitäisi saada lähemmäksi muita oppiaineita*. Hänen mielestään pitäisi entistä enemmän pyrkiä järjestämään useille oppiaineille yhteisiä luentosarjoja, joissa naistutkimus on vahvasti esillä, koska se olisi hänen mukaansa hyvä keino vahvistaa koko oppiaineen asemaa. Kyseisen haastateltavan mielestä tällaiseen toimintaan on tällä hetkellä hyvät mahdollisuudet, koska Lapin yliopistosta löytyy runsaasti sukupuoli-tematiikkaan liittyvää tutkimusta. Hänen mukaansa nyt olisi aika pohtia oppiaineen nimen muuttamista ja toisaalta myös naistutkimusyksikön paikan vaihtamista.

Näkemys, jonka mukaan naistutkimusyksikön nykyisessä sijainnissa eli kasvatustieteiden tiedekunnassa ei täysin ymmärretä, mistä naistutkimuksessa pohjimmiltaan on kyse, ei tunnu käymieni keskustelujen pohjalta välttämättä kovinkaan erikoiselta. Osa kasvatustieteiden edustajista pohti naistutkimuksen sopivan jotenkin *luonnostaan* juuri kasvatustieteiden yhteyteen, kun taas yhteiskuntatieteiden tiedekunnan oppiaineita edustaneet haastateltavat olivat sitä mieltä, että naistutkimus ilman muuta on enemmän yhteiskuntatiedettä. Naistutkimuksen määrittelyyn liittyy edelleen epämääräisyyttä, mikä ei varmasti ainakaan paranna oppiaineen asemaa hallinnollisessa mielessä. Toisaalta voidaan nähdä selkeänä etuna se, että vaikka naistutkimuksen perusolemusta ei täysin ymmärrettäisi, niin se kuitenkin nähdään toivottavana lisänä tiedekunnan tarjonnassa. Kasvatustieteilijät haluavat pitää kyseisestä oppiaineesta kiinni ja

säilyttää sen kotipaikan omassa tiedekunnassaan samanaikaisesti, kun yhteiskuntatieteilijät toivottavat naistutkimuksen lämpimästi tervetulleeksi heidän puolelleen taloa.

”Kasvatustieteiden tiedekunnassa naistutkimusyksikkö on nostettu hyvin esiin”

Kuten edellisestä lainauksesta käy ilmi, jotkut haastateltavista eivät pitäneet naistutkimusyksikön nykyistä sijoituspaikkaa kasvatustieteiden tiedekunnassa parhaana mahdollisena. Tässä asiassa haastateltavien mielipiteet tuntuivat jakautuvan melko selkeästi sen mukaan, mikä on heidän oma tiedekuntansa. Suurin osa kasvatustieteiden tiedekunnan edustajista koki naistutkimuksen luontevaksi osaksi omaa tiedekuntaansa, ja he myös halusivat, että naistutkimusyksikkö pysyisi jatkossakin tiedekuntansa yksikkönä. Yhteiskuntatieteiden tiedekunnan edustajat puolestaan mielsivät naistutkimuksen ensisijaisesti yhteiskuntatieteeksi, ja monet heistä myös arvelivat, että heidän tiedekuntansa voisi olla oikea sijoituspaikka naistutkimusyksikölle. Osa tuntui sitä kovasti toivovan; kyseisen tiedekunnan oppiaineiden ja naistutkimuksen välinen yhteistyö saataisiin siten entistäkin tehokkaammaksi.

Seuraavaksi käyn läpi kasvatustieteiden tiedekunnan edustajien näkemyksiä naistutkimusoppiaineesta ja naistutkimusyksiköstä nimenomaan osana kasvatustieteiden tiedekuntaa. Yksi kasvatustieteiden tiedekunnassa työskentelevistä haastateltavista kertoi, että hänen mielestään naistutkimusyksikkö on nostettu tiedekunnan sisällä hyvin esiin. Hänen mukaansa naistutkimusta korostetaan tiedekunnan yhtenä vahvuusalueena mediapedagogiikan, aikuiskasvatuksen ja opettajankoulutuksen rinnalla. Myös kyseinen haastateltava kertoi kiinnittäneensä huomiota naistutkijoiden poikkeuksellisen tehokkaaseen verkostoitumiseen koko Suomen tasolla, mikä hänen mukaansa on varmasti vaatinut paljon työtä. Hän kuitenkin pohti, että naistutkimusyksikön pienen koon takia naistutkimusoppiaineena on vahvasti henkilöitynyt tiettyihin persooniin, minkä vuoksi henkilökemiat ja henkilöiden väliset asenteet yliopiston sisällä voivat vaikuttaa koko oppiaineen asemaan.

Eräs toinen haastateltava taas pohti hieman kyynisemmin naistutkimuksen asemaa tiedekunnan *vahvuusalueena*. Hänen mukaansa naistutkimus kyllä muistetaan mainita erikoisosaamisena aina silloin, kun mainostetaan koko tiedekuntaa ulospäin, mutta tiedekunnan sisällä oppiainetta ei kuitenkaan arvosteta tarpeeksi. Hänen mielestään naistutkimusta tavallaan käytetään hyväksi siten, että ratsastetaan sen nimellä tiedekuntaa markkinoitaessa, mutta

tiedekunnan resurssien jaossa naistutkimus helposti unohtuu. Osittain tämä voi liittyä nimenomaan henkilöiden välisiin suhteisiin tiedekunnan sisällä, jos periaatteen tasolla arvostetaan naistutkimusta, mutta ei sitä harjoittavia henkilöitä.

”Miksi kasvatustieteiden tiedekunnan eri yksiköt ovat niin täysin toisistaan erillään?”

Yksi kasvatustieteiden tiedekunnan edustaja kertoi ihmettelevänsä, miksi kyseisen tiedekunnan eri yksiköt ovat niin erillisiä suhteessa toisiinsa. Hän kertoi heti taloon tultuaan hämmästelleensä tiedekunnan sisäisiä suhteita ja sen yksiköiden keskinäisen kommunikaation vähäisyyttä. Myös hän pohti, että tässä täytyy olla kyse henkilökohtaisista asenteista:

Vaikea uskoa, että tiedekunnassa oikeasti oltaisiin sitä mieltä, että eri oppiaineiden sisällöt eivät liity toisiinsa siinä määrin, että yhteistyö olisi mielekästä. Onko ilmassa liian vahvoja asenteita ja ennakkoluuloja?

Kyseinen haastateltava kertoi toivovansa tiedekunnan yksiköiden välille ehdottomasti enemmän yhteistyötä. Hänen mielestään naistutkimuksen professuuri on koko Suomen mittakaavassa jotakin todella ainutlaatuista ja koko Lapin yliopistoa määrittävä positiivinen ominaisuus, jota pitäisi arvostaa ja hyödyntää enemmän.

Pitäisi paljon enemmän panostaa ainutlaatuisten oppiaineiden hyödyntämiseen kaikessa opetuksessa ja tehdä tiedekunnan opetuksesta tällä tavoin persoonallisempaa. Naistutkimuksen sisällöt eivät näy mitenkään muussa opetuksessa.

Hänen mukaansa kasvatustieteiden tiedekunnan oppiaineista myös mediapedagogiikka on asia, jonka pitäisi leimata koko yliopistoa positiivisesti. Hän pohti, että opettajankoulutusta harjoitetaan myös muualla Suomessa ja se on kaikkialla samanlaista. Hän ihmetteli, miksi Lapin yliopistossa ei ymmärretä hyödyntää naistutkimusta ja mediakasvatusta opettajankoulutuksessa, koska siihen olisi ainutlaatuinen mahdollisuus ja niiden avulla opettajankoulutuksessa voitaisiin saada aikaan jotakin todella ainutlaatuista.

”Kasvatustieteiden tiedekunnassa naistutkimus on kohta niin irrallinen, että se on helppo tiputtaa pois tai päästää menemään”

Suurin osa kasvatustieteiden tiedekuntaa edustaneista haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimus oppiaineena sopii luontevasti kasvatustieteiden yhteyteen. He myös halusivat, että naistutkimusyksikkö jatkossakin pysyisi tiedekunnassa. Kuitenkin yksi siellä työskentelevistä haastateltavista totesi, että naistutkimusyksikkö *vain sattuu olemaan sijoitettuna kasvatustieteiden tiedekuntaan*. Hänen mielestään naistutkimus ei sisällöllisesti liity kovinkaan paljon kasvatustieteisiin, vaan oppiaineen kysymyksenasettelu on enemmän yhteiskunta-tieteellinen. Myös kyseinen haastateltava kertoi kokevansa naistutkimusyksikön tiedekunnan sisällä jokseenkin irralliseksi, tosin kohtalaisen vahvaksi toimijaksi. Haastateltavien naistutkimus-yksikön asemaa ja sijaintia koskevat pohdinnat liittyivät aina tavalla tai toisella joko siihen, minkälaiseksi naistutkimus sisällöllisesti koetaan ja toisaalta siihen, kuinka vahvana ja itsenäisenä toimijana yksikkö nähdään.

Yksi kasvatustieteiden tiedekuntaa edustaneista haastateltavista innostui todella perusteellisesti pohtimaan naistutkimusyksikön ja -oppiaineen asemaa Lapin yliopistossa. Hän suhtautui naistutkimukseen todella positiivisesti ja halusi ehdottomasti naistutkimusyksikön pysyvän jatkossakin kasvatustieteiden tiedekunnassa. Hänen mukaansa naistutkimuksella on vahva yhteinen historia juuri kasvatustieteen alan kanssa, vaikka monitieteinen oppiaine kyseessä onkin. Hän näki yksikön tämänhetkisen tilanteen melko huonona, ainakin verratessa siihen, kuinka hyvä asema naistutkimuksella hänen mukaansa on joskus aikaisemmin ollut. Hänen mielestään naistutkimuksella on edelleen jossain määrin keskeinen asema Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetuksessa ja koulutusohjelmissa. Hän kuitenkin kertoi olevansa huolestunut siitä, että pitkän työn tuloksena opettajankoulutukseen saatua sukupuolen tematiikkaa ollaan tällä hetkellä purkamassa ja sukupuoliteemaan liittyvät kurssit ovat häviämässä opetussuunnitelmista. Hänen mielestään naistutkimuksen pitäisi ehdottomasti näkyä enemmän opettajankoulutuksessa.

On toki helppoa nähdä, että naistutkimus voisi oppiaineena kuulua aivan hyvin yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan, kuten useimmissa muissa yliopistoissa. Jos naistutkimus siirrettäisiin toiseen tiedekuntaan, se katoaisi ihan täysin kasvatustieteiden opetussuunnitelmista. Esimerkiksi osana yhteiskuntatieteiden tiedekuntaa naistutkimus ei herättäisi eri oppiaineiden valtavan laajassa kirjossa kovin suuria intohimoja ja voisi olla luonnollisena osana

tiedekunnan opintoja yhtenä sivuaineena. Puolestaan kasvatustieteiden tiedekunnassa naistutkimus on saavuttanut paikkansa kovalla taistelulla ja siten oikeuttaa paikkansa näkyvänä osana tiedekunnan opintoja.

Haastateltava halusi ottaa kantaa myös keskusteluun siitä, olisiko yhteiskuntatieteiden tiedekunta mahdollisesti sisällöllisesti parempi paikka naistutkimusyksikölle. Hänen mielestään naistutkimus voisi sisällöllisesti sopia kumpaan tahansa tiedekuntaan, mutta yhteisen historian takia naistutkimusyksikkö hänen mielestään ehdottomasti kuuluu Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekuntaan. Hän näki tilanteen niin, että yksikön sijaintia muuttamalla naistutkimuksen sisällöt viimeistään katoaisivat lopullisesti kasvatustieteiden opetuksesta.

Tällä hetkellä naistutkimuksen asema on toki organisatorisesti vahvempi kuin aikaisemmin, kun on saatu naistutkimuksen professuuri ja oma yksikkö. Kuitenkin sisällöllisesti suhteessa kasvatustieteiden tiedekunnan opintoihin yleensä, naistutkimus on heikommassa asemassa kuin pitkään aikaan. Taaksepäin on menty etenkin siinä kuinka paljon naistutkimus näkyy tiedekunnan opetuksessa, strategioissa ja kehityskeskusteluissa. Nyt on vastaava tilanne kuin 90-luvun alkupuolella, kun haettiin paikkaa naistutkimukselle eikä yleisesti edes tiedetty mitä se sisällöllisesti on. Naistutkimus näyttäytyy ulospäin selkeästi vahvempaan kuin mikä sen asema on tiedekunnan sisällä.

Kyseinen haastateltava pohti naistutkimuksen tilannetta kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä, ja hänen mielestään oppiaineen tilanne on toisaalta mennyt parempaan, mutta toisaalta huomattavasti huonompaan suuntaan. Hänen mukaansa naistutkimuksen *taantumaan* ei ole mitään erityistä syytä, mutta näyttää siltä, että naistutkimus ei ole 20 vuodessakaan saavuttanut Lapin yliopistossa asemaa kaikkien hyväksymänä tieteenalana tai oppiaineena. Hänen mukaansa on edelleen paljon ihmisiä, joiden mielestä naistutkimus ei ole edes tiedettä. Hän pohti, että yleisessä suhtautumisessa on vielä paljon vastarintaa, jossa naistutkimus rinnastetaan *militanttifeminismiin*, mitä ei koeta yliopistoon kuuluvaksi. Myös kyseinen haastateltava piti yksittäisten henkilöiden asenteiden vaikutusta mahdollisesti hyvinkin suurena koko naistutkimuksen aseman kannalta. Hän pohti, että esimerkiksi yksittäisillä professoreilla voi olla

huomattavan paljon valtaa, joten heidän henkilökohtaiset näkemyksensä voivat vaikuttaa jopa kokonaisten oppiaineiden asemaan.

Tällä hetkellä kehitys näyttää siltä, että ollaan kovaa vauhtia menossa kohti johtajavaltaisuutta, jossa yksittäisten henkilöiden valta on huomattavasti suurempi kuin aikaisemmin [...] mikä on vaikuttanut naistutkimuksen asemaan tiedekunnan organisaatiossa.

Hän näki uhkaavana kehityksenä sen, että uuden yliopistolain myötä ollaan menossa kohti sellaista tilannetta, jossa yksittäisten henkilöiden valta on yhä vain suurempi. Hänen mukaansa juuri Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa naistutkimukseen on kohdistunut vähättelyä hallinnollisesti ylhäältä päin. Hän myös pohti, että naistutkimus mediakasvatuksen ohella voitaisiin aivan hyvin nähdä tiedekunnan vahvuutena ja voimavarana, mutta jostain syystä näin ei kuitenkaan tehdä muuten kuin ehkä tiedekuntaa markkinoitaessa. Kuten aikaisemmin tuli esille, kyseinen haasteltava ei ollut ainoa, joka pohti naistutkimuksen nimen käyttämistä tiedekunnan imagon parantamiseen. Hänen mukaansa naistutkimuksen tilanne on kuitenkin vielä media-kasvatustakin huonompi, koska mediakasvatusta voi lukea Lapin yliopistossa pääaineena, ja näin ollen sen ei koko ajan tarvitse todistella ympäristölleen olemassaolonsa oikeutusta ja tärkeyttä.

En ole huolissani naistutkimuksen asemasta Lapin yliopistossa, mutta olen huolissani naistutkimuksen asemasta kasvatustieteiden tiedekunnassa. Maine on riittävän hyvä siihen, että naistutkimus varmasti säilyy jonkinlaisena Lapin yliopistossa, mutta tällä hetkellä tilanne kasvatustieteiden tiedekunnassa ei näytä hyvältä. Naistutkimus on kohta niin irrallinen, että se on helppo tiputtaa pois tai päästää menemään. [...] Jos naistutkimusyksikkö siirretään osaksi jotakin muuta tiedekuntaa, niin sieltä käsin on hyvin vaikea tulla tuputtamaan sukupuoli-näkökulmaa kasvatustieteiden tiedekunnan opintoihin.

Kyseinen haastateltava pohti, että uusi yliopistolaki voi tuoda mukanaan niin suuria muutoksia, että välttämättä kukaan ei vielä ymmärrä niiden vaikutusten mittakaavaa. Hänen mukaansa dekaanien ja rehtorin henkilökohtaiset mielipiteet tulevat vaikuttamaan vielä nykyistäkin enemmän. Naistutkimus hänen mukaansa on oppiaine, joka aina väistämättä herättää vahvoja tunteita, minkä vuoksi se voi joutua henkilökohtaisten asenteiden takia tulilinjalle. Kyseinen

haastateltava ei kuitenkaan nähnyt naistutkimuksen asemaa huonona koko Lapin yliopistossa, vaan hänen mielestään oppiaineen tilanteesta juuri kasvatustieteiden tiedekunnassa tulisi olla huolissaan.

”Tuntuu, että naistutkimus sopisi sisältönsä puolesta erittäin hyvin yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan”

Yleisvaikutelma kasvatustieteiden tiedekunnan henkilökunnan haastattelujen perusteella on se, että osa kasvatustieteiden tiedekunnan henkilöstöstä pitää naistutkimusta suuressa arvossa ja osa taas ei. Naistutkimuksen aseman kyseisen tiedekunnan sisällä niin yksikkönä kuin oppiaineenakin voidaan nähdä heikentyneen, minkä vuoksi osa haastateltavista intoutui pohtimaan naistutkimusyksikön fyysistä sijaintia. Yksi yhteiskuntatieteiden tiedekuntaa edustaneista haastateltavista kertoi olevansa sitä mieltä, että naistutkimus voisi aivan hyvin olla yhteiskuntatieteiden tiedekunnan oppiaine. Hän pohti, että yhteiskuntatieteiden tiedekunnan opiskelijat eivät tällä hetkellä ole löytäneet naistutkimusta siinä määrin kuin olisivat voineet löytää. Hänen mukaansa yliopiston tiedekuntajako vaikuttaa opiskelijoiden valintoihin niin voimakkaasti, että opiskelijat eivät välttämättä kovin helpolla valitse sivuaineikseen muiden kuin oman tiedekuntansa oppiaineita:

Naistutkimus on sijoitettu kasvatustieteisiin, mikä varmasti jonkin verran rajoittaa esimerkiksi yhteiskuntatieteiden tiedekunnan opiskelijoita ottamasta sitä sivuaineeksi.

Kyseinen haastateltava kuitenkin pohti, että juuri Lapin yliopisto on siinä mielessä hyvä paikka, että tiedekuntien väliset rajat ovat matalia moniin muihin yliopistoihin verrattuna. Hän kertoi joka tapauksessa olevansa sitä mieltä, että jos naistutkimusyksikkö olisi sijoitettu yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan, niin yhteistyö yhteiskuntatieteiden ja naistutkimuksen välillä lisääntyisi huomattavasti. Hänen mukaansa opettajat aina ensisijaisesti suosittelevat opiskelijoilleen oman tiedekuntansa tarjontaa, minkä vuoksi yhteiskuntatieteiden tiedekunnan opiskelijat eivät välttämättä aina edes saa tarpeeksi tietoa muiden tiedekuntien tarjoamista oppiaineista. Hän otti esille Lapin yliopistossa koko ajan meneillään olevan rakenteellisen kehittämisen, jossa muun muassa menetelmätieteiden laitos on siirtynyt osaksi yhteiskuntatieteiden tiedekuntaa. Hänen

mielestään voitaisiin ajatella, että menetelmätieteiden laitoksen kautta myös naistutkimus voitaisiin sijoittaa sujuvasti osaksi yhteiskuntatieteiden tiedekuntaa, koska kyseisten yksiköiden tilanteet ovat samankaltaiset niiden tarjonnan ollessa pitkälti sivuaineluontoista.

”Pitäisi vain saada sukupuolinäkökulmaa joka puolelle”

Yksi matkailun ja liiketoiminnan tiedekuntaa edustanut kertoi joskus itse tehneensä yhteistyötä Lapin yliopiston naistutkijoiden kanssa. Hän toivoi, että tiedekuntarajat ylittävää yhteistyötä eri oppiaineiden välillä olisi nykyistä enemmän. Kyseinen haastateltava tarkasteli asiaa erityisesti markkinoinnin oppiaineen näkökulmasta, ja hänen mielestään esimerkiksi juuri markkinointi olisi naistutkimukselle sopiva yhteistyökumppani: *markkinat on paikka, jossa sukupuolta tuotetaan*. Tässä mielessä naistutkimus hänen mielestään sopisi sisällöllisesti yhteiskunta- tai liiketaloustieteiden yhteyteen.

Hänen mukaansa tulisi vielä nykyistäkin enemmän järjestää eri oppiaineille yhteisiä kursseja, joissa voitaisiin puhua sukupuolesta aina jostakin erityisestä näkökulmasta. Hänen mielestään naistutkimuksen asema erillisenä oppiaineena ei tällä hetkellä ole välttämättä kovin vahva, mutta hänen mukaansa naistutkimuksen pitäisikin *jalkautua eri tieteenalojen ytimeen sisältöjen kautta*. Hänen mukaansa naistutkimuksen aseman kohentamiseksi pitäisi yrittää sisällyttää sukupuoli-näkökulmaa vähän joka puolelle, eikä välttämättä yrittääkään markkinoida naistutkimusta muista oppiaineista erillisenä kokonaisuutena.

”Nykyisestä tilanteesta kiinni pitäminen voi olla kohtalokasta naistutkimuksen kannalta”

Eräs yhteiskuntatieteiden edustaja vaikutti suhtautuvan hyvin kyynisesti naistutkimus-oppiaineen asemaan ja tulevaisuuden näkymiin Lapin yliopistossa kuin muuallakin, vaikka hänen oma asenteensa naistutkimusta kohtaan oli positiivinen.

Voisi olla parempi, että olisi olemassa jokin yksikkö, joka jakaisi opetusta kaikille tiedekunnille, eikä itse kuuluisi minkään tiedekunnan alaisuuteen ja naistutkimus olisi osa tällaista yksikköä.

Hänenkään mielestään ei välttämättä ole järkevää pitää naistutkimusyksikköä sijoitettuna kasvatustieteiden tiedekuntaan, koska naistutkimus hänen mukaansa paikantuu niin selkeästi osaksi yhteiskuntatieteitä. Toisaalta hänen mielestään naistutkimuksen ei kuuluisi olla välttämättä yhtään minkään oppialan helmassa.

Hän pohti, että menetelmätieteiden laitos tavallaan on juuri hänen mainitsemaansa kaltainen kaikille yleistä opetusta jakava yksikkö, mutta naistutkimusta olisi kuitenkin hänen mukaansa hyvin vaikea mieltää osaksi menetelmätieteitä. Hän näki asian niin, että tulevaisuudessa naistutkimus erillisenä yksikkönä ja jopa oppiaineena tulee katoamaan yliopistomaailmasta. Hänen mielestään voisi olla järkevää, että muissa oppiaineissa, esimerkiksi sosiologiassa, olisi professuuri, joka on painottunut sukupuolikysymyksiin. Kyseisen haastateltavan käyttämistä ilmaisuista välittyi jonkinlainen arvosteleva asenne Lapin yliopiston naistutkijoita ja naistutkimusyksikköä kohtaan:

Nykyisestä tilanteesta kynsin hampain kiinni pitäminen voi olla kohtalokasta naistutkimuksen kannalta pitemmällä tähtäimellä. Tällä hetkellä joka puolella on huutava pula resursseista ja jos yhteen pieneen oppiaineeseen, jonka opiskelijamäärät ovat pieniä, suunnataan resursseja suhteettoman paljon, se varmasti herättää vastustusta, mikä on varmasti täysin oikeutettua. Tähän tilanteeseen on kuitenkin todella vaikea löytää ratkaisu.

Kyseinen haastateltava kuitenkin pohti, että naistutkimuksen opetussisältöjä ehdottomasti tarvitaan. Hänen mielestään olisi vain syytä pohtia kunnolla opetuksen muotoja. Hänen mukaansa tällä hetkellä yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa yleisesti ottaen suhtaudutaan todella myönteisesti naistutkimukseen, minkä vuoksi yhteistyölle olisi hyvät mahdollisuudet. Tähän vaikuttaa osittain myös se, että monet henkilöt ovat olleet yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa töissä jo silloin, kun naistutkimus alkuaikoinaan vielä oli osa kyseistä tiedekuntaa. Ongelmallista hänen mukaansa on kuitenkin etenkin se, että tällä hetkellä naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välinen yhteistyö on lähinnä henkilöiden intressien, ei kokonaisten laitosten varassa. Lopuksi hän ehdotti ehkä hieman erikoiseltakin kuulostavaa ratkaisua naistutkimuksen opetuksen järjestämiseksi tulevaisuudessa:

Yksi vaihtoehto voisi olla se, että koko Suomessa olisi vain yksi virtuaalinen naistutkimus-opetusta tarjoava yksikkö, joka olisi kaikkien yliopistojen yhteinen, sen sijaan, että joka yliopistossa on oma naistutkimuksen professuuri.

Kyseisen haastateltavan mukaan yhteistyö ei pitkällä tähtäimellä voi perustua ainoastaan yksittäisten henkilöiden välisiin sopimuksiin, vaan olisi kyettävä sitouttamaan suurempia kokonaisuuksia.

”Yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa on jo nyt niin paljon kaikkea, että sieltä loppuu tila kesken”

Yksi haastateltavista pohti naistutkimusyksikön fyysistä sijaintia Lapin yliopistolla ja toi esille hyvin mielenkiintoisen näkökulman. Hänen mukaansa naistutkimus sisällöllisesti sopisi kyllä hyvin yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan, mutta tällä hetkellä näyttää hänen mielestään siltä, että naistutkimukselle ei riittäisi tilaa kyseisessä tiedekunnassa. Tämän vuoksi naistutkimus on hänen mukaansa edelleen järkevää pitää sijoitettuna kasvatustieteiden tiedekuntaan. Hän pohti, että matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnan yhdistyessä yhteiskuntatieteiden tiedekuntaan vuodenvaiheessa 2009–2010, tulee tiedekunnasta niin suuri, että siellä naistutkimuksen kaltainen pieni oppiaine helposti hukkuisi kaiken muun sekaan.

Haastateltava pohti myös, että yhteiskuntatieteiden sekä matkailun ja liiketoiminnan tiedekunnissa tehdään jo nyt paljon sukupuoleen liittyvää tutkimusta. Tämä ei kuitenkaan hänen mukaansa välttämättä näy ulospäin, koska kyseessä ei ole eksplisiittisesti naistutkimusta, vaikka sisällöllisesti sitä niin voitaisiin kuvaillakin. Kaikki sukupuoliteemaan liittyvän tutkimuksen tekijät eivät hänen mukaansa edes halua tutkimustaan kutsuttavan naistutkimukseksi. Myös tällaisen näkemyksen voidaan nähdä puhuvan naistutkimus-oppiaineen nimen vaihtamisen puolesta. Sisällöllisesti ”naistutkimusta” tehdään eri puolilla Lapin yliopistoa, mutta naistutkimus-sanaan liittyvän negatiivisen painolastin vuoksi kyseisestä termistä halutaan pysyä kaukana, minkä vuoksi mahdollisia yhteistyökuvioitakin voi jäädä huomaamatta.

”Naistutkimus on selkeästi vakiinnuttanut asemaansa verrattuna 1990-lukuun”

Osa haastateltavista on kertomansa mukaan seurannut Lapin yliopiston naistutkimuksen kehitystä hyvinkin läheltä jo vuosien ajan. Ehkä hieman yllättäen juuri heidän näkemyksensä naistutkimuksen nykyisestä tilanteesta olivat muihin haastateltaviin verrattuna jossain määrin negatiivisempia. Naistutkimukseen perehtyneet haastateltavat näkivät kyllä naistutkimuksen vahvuudet oppiaineena ja yksikkönä, mutta monet heistä tuntuivat olevan huolissaan nykyisestä kehityksestä. Naistutkijoiden kovalla työllä ansaitsemia asemia ollaan osittain purkamassa ainakin kasvatustieteiden tiedekunnassa. Sen sijaan ne haastateltavat, jotka eivät olleet tarkemmin perehtyneet naistutkimukseen, näkivät oppiaineen tilanteen huomattavasti valoisampana. Naistutkimukseen sisällöllisesti perehtymättömät haastateltavat olivat kuitenkin tietoisia Lapin yliopiston naistutkijoiden organisatorisista saavutuksista, kuten oma yksikkö, professuuri ja maisteriohjelma. Nämä muistaen monet haastateltavat tuntuivat näkevän oppiaineen aseman vahvana ja vakaana Lapin yliopistossa.

Eräs haastateltavista pohti, että vuosien aikana naistutkimus on vahvistunut ja saanut Lapin yliopistossa koko ajan enemmän jalansijaa. Hän mainitsi juuri naistutkimuksen maisteriohjelman ja syventävien opintojen mahdollisuuden. Sen lisäksi hän näki naistutkimuksen vahvuutena myös sen, että kyseistä oppiainetta voidaan tarjota sivuaineeksi minkä tahansa alan opiskelijoille, ei pelkästään tiettyjen oppiaineiden yhteyteen. Hänen mielestään naistutkimus oli 1990-luvulla lähinnä yksittäisten henkilöiden varassa, mutta tähän mennessä naistutkijat ovat hänen mielestään onnistuneet kokoamaan erilaisten sidosryhmien kautta paljon toimijoita tuekseen. Huomionarvoista tässä näkemyksessä on se, että se poikkeaa vahvasti niiden haastateltavin kommentaareista, joiden mukaan naistutkimus edelleen on vain muutaman henkilön varassa ja näin ollen henkilökohtaisten asenteiden pyöriteltävissä.

”Tällä hetkellä näyttää siltä, että koko naistutkimus on aika vaikeassa tilanteessa”

Osa haastateltavista suhtautui naistutkimuksen tilanteeseen ja tulevaisuuden näkyymiin hieman negatiivisesti, koska oli itse nähnyt läheltä, miten joitakin oppiaineen jo saavuttamia asemia on heikennetty. Osa taas tuntui suhtautuvan oppiaineen tilanteeseen kyynisesti, koska heidän oma asenteensa naistutkimusta kohtaan oli jossain määrin negatiivinen. Joidenkin näkemyksiä taas

tuntui ohjaavan heidän oma naistutkimus-määritelmänsä, joka joissakin tapauksissa oli hyvin kapeakatseinen. Yksi haastateltavista kertoi uskovansa, että naistutkimus tulee jatkossakin pysymään pienenä oppiaineena, koska hänen mielestään naistutkimuksen näkökulma on *niin rajallinen ja oppiaine herättää vahvoja mielipiteitä*. Kuten aikaisemmin tuli esille, osa haastateltavista määritteli naistutkimuksen lähinnä akateemiseksi naisliikkeeksi, minkä vuoksi he eivät edes halunneet nähdä naistutkimuksen saavan lisää jalansijaa tulevaisuudessa.

Naistutkimuksen uudeksi ilmiöksi Lapin yliopistolla mieltänyt haasteltava tuntui olevan suorastaan närkästynyt siitä, että koko ajan tulee uusia erillisiä oppiaineita, joiden näkökulmat hänen mukaansa voitaisiin sisällyttää jo olemassa oleviin oppiaineisiin:

Naistutkimuksen näkökulma voi olla monissa oppiaineissa läpileikkaavana, joten naistutkimus erillisenä oppiaineena on turha. Yliopistoissa ja koulumaailmassa on molemmissa vallalla samanlainen buumi. Koko ajan keksitään valtavasti uusia oppiaineita. Kukaan ei ehdi eikä pysty käsittelemään niitä kaikkia. Pitää miettiä miten ja missä yhteydessä tietyt päälinjaukset ja kysymykset saadaan osaksi muuta opetusta, sen sijaan, että keksitään koko ajan uusia oppiaineita.

Eräs toinenkin haastateltava oli sitä mieltä, että naistutkimus erillisenä oppiaineena ei ole mielekäs. Hänenkin mielestään naistutkimuksen näkökulma pitäisi olla mukana vähän kaikessa eikä oma erityiskysymyksensä. Tämän vuoksi hän näki oppiaineen tilanteen *hieman hankalana*. Tällaiset näkemykset voidaan toisaalta nähdä naistutkimuksen kannalta hyvin myönteisinä, mutta toisaalta myös kielteisinä: naistutkimus näkökulmineen ja tutkimuskohteineen mielletään toisaalta tärkeäksi ja tarpeelliseksi, mutta toisaalta se haluttaisiin sisällyttää osaksi muita oppiaineita siten, että sen erityisluonne ja itsenäinen asema katoaisi. Yksi haastateltavista pohti, että naistutkimuksen voidaan tällä hetkellä nähdä olevan tilanteessa, jossa sen on jotenkin uudistuttava. Hänen mukaansa naistutkimuksen olemassaolo on tärkeää jo pelkästään siitä syystä, että se on nostanut esiin kysymyksen tasa-arvosta sekä naisten ja miesten rooleista. Hänen mielestään tämä kysymys ei kuitenkaan enää riitä perustelemaan koko oppiaineen olemassaoloa kuten aikaisemmin.

Eräs haastateltavista pohti naistutkimuksen asemaa siitä näkökulmasta, missä mielessä naistutkimus näyttäytyy yliopistolla tai sen ulkopuolella. Hänen mukaansa pitäisi ehkä olla huolissaan siitä, että naistutkimuksen konkreettinen tutkimuspuoli ei tule tarpeeksi esille

oppiaineen medianäkyvyydessä, mutta ei myöskään edes yliopistolla. Hän pohti, että myös muualla maailmassa tehokkuusvaatimukseen vetoamisen trendin myötä naistutkimus on useassa paikassa ollut oppiaine, jota vastaan ensimmäisenä hyökätään. Hänen mielestään kansainvälisesti, muualla kuin Suomessa, naistutkimuksella on niin vahvat perinteet, että sitä ei kovin helpolla voida täysin häivyttää opetussisällöistä, vaikka kyseisen oppiaineen asema onkin muuttunut ehkä hieman marginaalisemmaksi. Kyseinen haastateltava ei kuitenkaan nähnyt tällaista kehitystä pelkästään negatiivisena:

Naistutkimuksen ei ajatella olevan kovin tärkeää, joten katsotaan, että siitä voidaan luopua. Toisaalta trendi näyttää olevan myös se, että naistutkimuksen opetussisältöjä siirretään pikkuhiljaa osaksi muuta opetusta, mikä voi olla hyväkin asia. Naistutkimuksen asema erillisenä oppiaineena on heikentymässä, mutta samat sisällöt voivat silti säilyä.

Yksi haastateltavista pohti kuinka naistutkimuksessa usein korostetaan, että se on jotakin, minkä pitäisi läpäistä kaikki oppiaineet. Hänen mukaansa tämä asettaa naistutkimuksen toisaalta mielenkiintoiseen, mutta toisaalta myös ongelmalliseen asemaan, sillä naistutkimukselle ei näin ollen ole hänen mukaansa helppoa löytää oikeaa paikkaa. Hän otti puheeksi Jyväskylän yliopiston naistutkimuksen tilanteen, jossa oppiaineen asema on selkeästi mennyt huonompaan suuntaan ainakin rakenteellisessa mielessä. Hän kuitenkin pohti, että uusi yliopistolaki tuskin uhkaa naistutkimusta sen enempää kuin muitakaan pieniä oppiaineita. Hänen mielestään pienten oppiaineiden toiminnan turvaamisen voisivat taata useamman oppiaineen muodostamat yhteiset poolit, joita on päätetty ottaa käyttöön esimerkiksi Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa.

”Kukaan ei vielä tarkkaan tiedä, minkälaisia käytännön muutoksia uusi yliopistolaki tuo tullessaan”

Monet haastateltavista ottivat puheeksi uuden yliopistolain ja sen mahdolliset seuraukset naistutkimukselle ja muille pienille oppiaineille. Yksikään haastateltavista ei ollut sitä mieltä, että uusi yliopistolaki sekä sen mukanaan tuomat rakenteelliset ja sisällölliset muutokset olisivat Lapin yliopiston naistutkimuksen kannalta kovin positiivisia. Suurin osa haastateltavista näki uuden lain

suorastaan uhkaavan pienten oppiaineiden tähän mennessä saavuttamia asemia. Yksi haastateltavista halusi kuitenkin muistuttaa, että kukaan ei voi vielä tarkasti tietää, minkälaisia muutoksia uusi yliopistolaki tulee käytännössä aiheuttamaan. Hänen mukaansa, jos asiaa tarkastellaan yhteiskuntatieteiden tiedekunnan kautta, näyttää siltä, että pienet oppiaineet todella voivat joutua ahtaalle.

Pienten oppiaineiden liittoutuminen keskenään voisi hänen mielestään olla hyvä vaihtoehto, koska tällä tavoin oppiaineiden ympärille niin sanotusti saadaan massaa, ja näin ollen pientenkään oppiaineiden häivyttäminen tiedekunnan sisällöistä ei kävisi niin helposti. Kyseisen haastateltavan mukaan naistutkimuksen olisi löydettävä itselleen vahvoja yhteistyökumppaneita, jottei se erillisenä oppiaineena kuihtuisi ajan myötä olemattomiin. Toisaalta kyseinen haastateltava kertoi huomanneensa, että juuri Lapin yliopiston naistutkimus on poikkeuksellisen hyvin verkostoitunut muiden oppiaineiden, esimerkiksi sosiaalityön, kanssa.

Haastatteluja tehdessäni olin jopa hieman yllättynyt siitä, kuinka moni haastateltavista halusi pohtia naistutkimuksen mielekkyyttä erillisenä oppiaineena. Haastateltavat mielsivät naistutkimuksen lähtökohdat, motiivit, tavoitteet, sisällöt ja saavutukset todella tärkeiksi, mutta näiden yhdistyminen yhdeksi erilliseksi oppiaineeksi ei tuntunut kaikkien haastateltavien puheessa olevan asetelma, josta on ehdottomasti pidettävä kiinni. Joidenkin mukaan naistutkimuksellisten näkökulmien sisällyttäminen muihin oppiaineisiin voisi olla tehokkaampi tapa tehdä naistutkimusta. Erään haastateltavan mielestä naistutkimuksen asema erillisenä oppiaineena voidaan nähdä ikään kuin yhtenä kehitysvaiheena: ensin korostetaan kyseisen oppiaineen erityispuolia, jotta kaikki näkevät, mistä on kysymys, ja sen jälkeen oppiaineen sisältö voidaan integroida muihin oppiaineisiin.

Haastateltavien esittämien näkemysten pohjalta tällainen toimintatapa voisi etenkin uuden yliopistolain tuomien muutosten valossa olla täysin perusteltu. Toisaalta voidaan kuitenkin kysyä, miksi juuri naistutkimuksen pitäisi integroitua muiden oppiaineiden sisään jos edes muutkaan pienet oppiaineet eivät niin tee. Tällaiset näkemykset painottavat mielikuvaa naistutkimuksesta ikuisena altavastaajana, jonka koko ajan täytyy perustella omaa olemassaoloaan.

Naistutkimuksen asemasta keskusteltaessa ja vertailtaessa sitä toisiin oppiaineisiin usein unohtuu, kuinka nuoresta oppiaineesta onkaan kysymys. Kaikki nykyiset oppiaineet ovat aikoinaan syntyneet eriytymällä muista oppiaineista, kun jonkin aihealueen sisälle on vuosikymmenten aikana kasautunut niin laaja erityiskysymysten, -näkökulmien ja -menetelmien perinne, että on

ollut mielekästä alkaa puhua omasta erillisestä oppiaineesta. Tässä mielessä pyrkimys sisällyttää naistutkimus osaksi muuta tieteen tekemistä on sama kuin yrittäisi jarruttaa tai sabotoida sitä väistämätöntä kehitystä, mikä tekee tieteestä tiedettä. Atomin ytimen löytänyt fyysikko Ernest Rutherford totesi aikoinaan, että kaikki tiede on joko fysiikkaa tai postimerkkeilyä. Onneksi tuon toteamuksen jälkeen on eriytynyt ja yleisen hyväksynnän saavuttanut myös sellaisia oppiaineita, jotka mahdollistavat meitä ympäröivän todellisuuden tarkastelemisen muillakin välineillä kuin mikroskoopilla tai kaukoputkella.

6.3 Yhteistyö eri yksiköiden välillä

Haastattelujen loppupuolella kysyin haastateltaviltani, missä määrin ja minkälaista yhteistyötä heidän mielestään Lapin yliopiston eri tiedekuntien, oppiaineiden ja muiden yksiköiden välillä on. Keskustelu painottui erityisesti naistutkimusyksikön asemaan yhtenä toimijana yliopiston eri tahojen muodostamissa verkostoissa niin oman tiedekuntansa sisällä kuin myös tiedekuntien välisessä kanssakäymisessä. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että eri oppiaineiden ja tiedekuntien välillä on Lapin yliopistossa liian vähän yhteistyötä. Osa haastateltavista kertoi uskovansa, että tälle epäkohdalle olisi mahdollista tehdä jotakin ja saada positiivisia muutoksia aikaan, kunhan vain tahtoa löytyisi.

Joidenkin mielestä yhteistyön vähäisyys johtuu pitkälti siitä, että kaikki eivät ole edes tulleet ajatelleeksi oppiaineiden rajat ylittävän yhteistyön mahdollisuuksia. Toisaalta joidenkin haastateltavien mielestä kyse voi olla myös siitä, että varsinkin pienet oppiaineet haluavat korostaa omaa itsenäisyyttään ja järjestää opetuksensa täysin omin voimin. Kaikki haastateltavat näkivät eri oppiaineiden ja tiedekuntien välisen yhteistyön kuitenkin pelkästään positiivisena asiana. Lapin yliopiston naistutkimusyksikön suurin osa haastateltavista näki aktiivisena toimijana, joka on onnistunut verkostoitumaan ja hankkimaan useita yhteistyökumppaneita talon sisällä. Toisaalta jotkut haastateltavista toivoivat, että naistutkimuksen ja muun yliopiston välillä olisi nykyistä vielä huomattavasti enemmänkin yhteistyötä.

”Missään vaiheessa kukaan ei ole tullut edes tarjoamaan tai ehdottamaan mitään”

Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö on koko sen historiansa ajan ollut sijoitettuna kasvatustieteiden tiedekuntaan. Eri yksiköiden välisestä yhteistyöstä keskusteltaessa osa haastateltavista pohti tilannetta juuri kasvatustieteiden tiedekunnan näkökulmasta ja tilanteesta kyseisen tiedekunnan sisällä. Yksi kasvatustieteiden opetushenkilökuntaan kuuluvista haastateltavista kertoi Lapin yliopistoon töihin tullessaan ihmetelleensä, kuinka vähän kyseisen tiedekunnan eri yksiköt tietävät toistensa asioista. Hän itse toivoi enemmän yhteistyötä esimerkiksi naistutkimuksen ja opettajankoulutuksen välille. Hänen mukaansa kukaan ei kuitenkaan missään vaiheessa ollut tullut ehdottamaan minkäänlaisia yhteistyökuvioita. Kyseisen haastateltavan toimenkuva liittyy erityisesti opettajankoulutukseen, minkä vuoksi kysyinkin, onko hän kuullut opetusministeriön rahoittamasta TASUKO-hankkeesta (Tasa-arvo- ja sukupuolitietoinen opettajankoulutus).

Hanke liittyy läheisesti opettajankoulutukseen ja sen yhden osaprojektin toteuttajana on Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö. Kyseinen haastateltava oli hieman hämmästynyt, koska hän ei ollut kuullut mitään tästä hankkeesta. Hän kertoi alkaneensa jo aikaisemmin epäillä, että tiedekunnan sisäisiin yhteistyökuvioihin vaikuttavat henkilökunnan henkilökohtaiset asenteet. Hänen mukaansa tämä epäily vahvistui haastattelun aikana entisestään: jos edes saman tiedekunnan sisällä ei tieto kulje sellaistenkaan tahojen välillä, joiden toiminta voi näin läheisesti liittyä toisiinsa, niin jotakin täytyy olla pielessä.

Eräs toinen kasvatustieteiden henkilökuntaan kuuluvista haastateltavista oli sitä mieltä, että Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö on tiedekunnan hallinnollisessa mielessä erittäin itsenäinen. Hänen mukaansa naistutkijat muun muassa jossain vaiheessa ilmoittivat, etteivät edes halua osallistua tiedekunnan yhteiseen opetussuunnitelmatyöhön, koska heillä oli jo oma suunnitelma valmiina. Hänen mielestään tämä kuvaa hyvin sitä, miten Lapin yliopiston naistutkimus on mediakasvatuksen tavoin oma erillinen yksikkönsä, mikä osittain selittää vähäistä yhteistyötä kasvatustieteiden tiedekunnan eri tahojen välillä. Kyseinen haastateltava pohti, että naistutkimusta ja mediakasvatusta lukuun ottamatta muu kasvatustiede on enemmän hajallaan, minkä vuoksi olisi toivottavaa, että myös kasvatustiede jäsenyisi tiiviimmin omaksi yksikökseen. Hänen mielestään eri oppiaineiden välille ei voida rakentaa toimivaa yhteistyötä ennen kuin *jokainen yksikkö on profiloitunut vahvasti ja tietää mitä on tekemässä: jotta voisi integroitua, täytyy ensin differentoitua*. Kyseisen haastateltavan mukaan kasvatustieteiden tiedekunnan ongelma on

tavallaan se, että eri yksiköt ovat keskenään aivan erilaisissa kehitysvaiheissa, minkä vuoksi yhteen yksikköön panostetaan aina kerrallaan ja toiset saavat odotella vuoroaan.

Pitäisi aloittaa strateginen keskustelu siitä, mikä on tiedekunnan yhteinen profiili ja miten eri oppiaineet ja linjaukset voisivat tukea toisiaan.[...] Pitäisi aloittaa puhtaalta pöydältä täysin uusi keskustelu eri oppiaineiden ja yksiköiden kesken. Jos keskustelu pohjautuu sille, mitä tällä hetkellä tiedetään toisista, toimitaan ehkä virheellistenkin mielikuvien varassa ja voi syntyä jopa vastakkainasetteluja ja kyvyttömyyttä keskustella.

Haastattelujen perusteella kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä eri yksiköissä ei välttämättä edes tiedetä, mitä naapurissa puuhataan ja mistä joissakin oppiaineissa oikeastaan on kysymys. Tällaisessa tilanteessa henkilökohtaiset mielikuvat ja olettamuksiin perustuva tieto väistämättä vaikuttavat näkemyksiin mahdollisen oppiainerajat ylittävän yhteistyön mielekkyydestä. Erään haastateltavan mukaan kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä ei juuri ole foorumeja, joissa voitaisiin yhteisesti suullisesti keskustella tiedekunnan asioista; pelkästään sähköpostien välityksellä jaettu tieto ei mene perille.

”Naistutkimusyksikön ja muun yliopiston välillä ei missään nimessä ole tarpeeksi yhteistyötä”

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että naistutkimusyksikön ja muun yliopiston välillä ei ole tarpeeksi yhteistyötä, ja että sen suhteen ollaan koko ajan menossa jopa huonompaan suuntaan. Myös kyseinen haastateltava työskentelee kasvatustieteiden tiedekunnassa ja hän kertoi seuranneensa Lapin yliopiston naistutkimuksen kehitystä hyvin läheltä jo pitkän aikaa. Hänen mukaansa aikana, jolloin naistutkimuksen professuuria tai naistutkimusyksikköä ei vielä ollut, naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välillä oli paljon nykyistä enemmän yhteistyötä. Hänen mielestään naistutkimusyksikkö on nykyään aikaisempaa irrallisempi ja sen vuoksi yhteistyö muiden oppiaineiden kanssa vähäisempää. Hän pohti, että naistutkimuksen aikaisempaa itsenäisempi asema on aiheuttanut sen, että naistutkimusta ei tavallaan tarvitse välttämättä ottaa enää mukaan tiedekunnan muuhun toimintaan kuten aikaisemmin: *Naistutkimus on nyt tilanteessa, jossa sen nimi kyllä mainitaan lueteltaessa tiedekunnan eri toimijoita ja osia, mutta juuri muuten sitä ei tarvitse ottaa huomioon.*

Kyseisen haastateltavan mukaan erillisen ja vakiintuneen yksikön aseman saavuttaminen tuo aina mukanaan myös eristäytymisen riskin, mikä voi oppiaineen sisältöjä ajatellen merkitä jopa taantumaa. Hänen mielestään olisi syytä olla huolissaan, että sukupuolinäkökulma voi jossain vaiheessa kadota kokonaan tiedekunnan muusta opetuksesta, jos naistutkimus ei saa takaisin menettämäänsä keskusteluyhteyttä muiden oppiaineiden kanssa. Hänen mukaansa kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä naistutkimus tekee tällä hetkellä hedelmällisintä yhteistyötä mediakasvatuksen kanssa. Tästä yhteistyökuvioista voisivat muutkin tiedekunnan oppiaineet hänen mielestään ottaa mallia, sillä naistutkimuksen sisältöjen soisi olevan olennainen osa kaikkea opetusta.

Myös kyseinen haastateltava oli sitä mieltä, että henkilökohtaiset asenteet vaikuttavat voimakkaasti yhteistyömahdollisuuksiin eri oppiaineiden välillä: *Henkilökunnan vaihtumisen myötä on tavallaan sattumasta kiinni, minkälaisen aseman naistutkimus saavuttaa eri aikoina.* Naistutkimuksen asema tiedekunnan ja koko yliopiston sisällä voi siis vaihdella pelkästään jo sen mukaan, miten oppiaineeseen suhtaudutaan henkilötasolla. Siinä mielessä tällaisen naistutkimuksen imagoa yhden yliopiston sisällä kartoittavan selvityksen laatiminen voi vaikuttaa jopa koko oppiaineen tilanteeseen, mikäli raportti onnistuu levittämään tietoa siitä, mistä naistutkimuksessa on kysymys.

Kasvatustieteiden tiedekuntaa edustaneiden henkilöiden lisäksi myös eräs yhteiskuntatieteiden tiedekunnan näkökulmasta asiaa pohtinut haastateltava oli sitä mieltä, että yhteistyötä eri oppiaineiden välille pitäisi ehdottomasti lisätä. Hänen mielestään yhteistyö saataisiin toimimaan, kunhan vain ymmärrettäisiin lähteä liikkeelle siitä, että kaikki osapuolet saavat toiminnasta jotakin hyötyä: rahoitus ja opintopisteasiat tulisi pyrkiä rakentamaan siten, että kaikki osapuolet hyötyvät ainakin jossakin määrin. Hän pohti, että yliopiston henkilökunnan työmäärän jatkuvasti lisääntyessä henkilökohtaisiin intresseihin perustuvat oppiaineiden väliset yhteistyökuviot eivät uuden yliopistolain aikana enää toimi. Sen myötä yksiköiden tuloksia mitataan entistä tarkemmin kaikessa toiminnassa, mitä yliopiston sisällä harjoitetaan. Tämän vuoksi kyseisen haastateltavan mielestä mahdolliset tiedekuntarajojen yli menevät yhteistyökuviot on pakko organisoida siten, että esimerkiksi kahden tiedekunnan yhteisillä luentosarjoilla suoritettut opintopisteet näkyvät kummankin tiedekunnan suorituksina.

Yhteistyökuvioista saatavaa mitattavissa olevaa hyötyä pohtinut haastateltava hieman kritisoi Lapin yliopiston naistutkimusyksikköä. Naistutkimusyksikkö ei hänen mielestään ole mitenkään

aktiivisesti tarjonnut omaa työpanostaan muille tahoille, vaan pikemminkin ainoastaan pyytänyt sitä muilta, mitä kyseinen haastateltava piti jokseenkin outona. Hänen mukaansa *naistutkimuksen pitäisi itse tulla esittämään ja tarjoamaan omaa työpanostaan muihin yksiköihin, eikä toisinpäin*. Hän myös kuvasi tähänastista naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välistä yhteistyötoimintaa naisten pienimuotoiseksi puuhasteluksi, mikä ei tulisi jatkossa kestäämään. Kriittiseen sävyyn naistutkimusyksikön toimintaa kuvannut haastateltava koki naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välisen yhteistyön joka tapauksessa niin tärkeäksi, että sitä pitäisi hänen mielestään ehdottomasti lisätä.

”Tuntuu, että yhteistyö eri tiedekuntien välillä on vasta alkutekijöissään”

Naistutkimuksen ja Lapin yliopiston muiden oppiaineiden välisestä yhteistyöstä keskusteltaessa jotkut haastateltavat toivat esiin arvokkaita näkökulmia ja ehdotuksia yhteistyökuvioiden tehokkaampaan järjestämiseen. Toisaalta jotkut haastateltavista eivät tienneet naistutkimuksen toiminnasta juuri mitään ja tuntuivat olettavan, että sitä mitä he eivät itse näe, ei ole olemassakaan. He luettelivat neuvovaan sävyyn listan asioita, joita naistutkijoiden olisi syytä tehdä, jotta yhteistyö eri oppiaineiden kanssa onnistuisi. Heidän luettelemansa asiat sattuiivat kuitenkin usein olemaan juuri niitä, joita Lapin yliopiston naistutkimusyksikön henkilökunta on harjoittanut jo vuosien ajan. Erään haastateltavan mukaan *naistutkijoiden pitäisi paremmin jalkautua yliopiston sisällä ja käydä bongailmassa eri tiedekuntien avainhenkilöitä*, mikä hänen mielestään on tärkeintä mahdollisia yhteistyömuotoja suunniteltaessa. Hänen näkökulmastaan naistutkijoiden toiminta ei näy Lapin yliopistossa millään tavalla, minkä vuoksi hän ilmeisesti oletti, että naistutkijat eivät ole edes yrittäneet tehdä mitään yhteistyön aikaansaamiseksi.

Kyseinen yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa työskentelevä haastateltava toi kuitenkin esiin mielenkiintoisia näkökulmia tiedekuntien välisten yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseen. Hän muun muassa painotti hallinto henkilökunnan roolin tärkeyttä eri tiedekuntien yhteisten opintojen suunnittelussa. Hänen mukaansa opintopäälliköt ovat tiedekunnissa *henkiöitä, jotka ovat suuntautuneet vähän joka paikkaan ja tapaavat paljon henkilöitä eri puolilta taloa*. Hän huomautti, että erilaisten suunnitteluryhmien työ ei useinkaan etene välttämättä juuri millään tavalla, jos niissä ei osata verkostoitua oikealla tavalla; ottaa yhteyttä oikeisiin henkilöihin ja keskeisiin toimijoihin.

Pitäisi kutsua ihmisiä tapaamisiin ja keskustella. [...] Yliopiston normaaliin arkeen pitäisi integroida toimintaa, jossa pidetään silmällä toisten tekemisiä ja ehkä opitaan siitä itsekkin jotakin. Koko henkilökunta pitäisi saada tajuamaan, että tällainen toiminta on tärkeää. [...] Pitäisi saada jatkuva toimiva dialogi ja ehkä kriittinen väittely tiedekuntien välille. Eri yksiköt saattavat turhaan tehdä samanaikaisesti toisistaan tietämättä samoja asioita, vaikka voimat yhdistämällä voitaisiin saada aikaan paljon enemmän.

Kuten aikaisemmin eräs kasvatustieteiden opetushenkilökuntaan kuuluva haastateltava peräänkuulutti suullisia foorumeja tiedekuntien kehittämiseen, niin myös kyseessä oleva yhteiskuntatieteiden tiedekunnan edustaja oli samoilla linjoilla. Hänen mukaansa yhteistyö Lapin yliopiston eri tiedekuntien välillä on vasta alkutekijöissään. Yhtenä ongelmana hän näkee sen, että yliopiston eri yksiköt ovat aivan liian vähän kiinnostuneita toistensa tekemisistä. Tämän vuoksi saatetaan samanaikaisesti saman talon sisällä tehdä samoja asioita yhtä aikaa moneen kertaan, joten yliopiston toimintaa kokonaisuutena tarkasteltaessa tehokkuus ja taloudellisuus eivät ole ensimmäisiä sanoja, jotka tulevat mieleen.

Eräs taiteiden tiedekunnan henkilökuntaan kuuluvista haastateltavista oli myös sitä mieltä, että Lapin yliopistossa ei ole tarpeeksi yhteistyötä eri yksiköiden välillä. Hän pohti asiaa nimenomaan oman tiedekuntansa näkökulmasta. Hänen mielestään naistutkimus voisi aivan hyvin olla oppiaine, jonka kanssa taiteiden tiedekunta voisi järjestää yhteistä teoreettista opetusta. Kyseessä olevan haastateltavan oma toimenkuva liittyy media-alaan. Hän kertoi uskovansa, että Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnasta esimerkiksi juuri median puolelta voisi löytyä henkilöitä, jotka haluaisivat järjestää yhteistä opetusta naistutkijoiden kanssa. Hänen mielestään yhteistyötä on tällä hetkellä liian vähän, mutta sitä kannattaisi viritellä, koska ainakin hänen omasta mielestään ilmapiiri taiteiden tiedekunnassa on sellainen, että naistutkimukseen liittyviä yhteistyöehdotuksia tuskin tyrmättäisiin.

Moni muukin haastateltava oli sitä mieltä, että tällä hetkellä tiedekuntien ja oppiaineiden välinen yhteistyö on liian vähäistä. Osa kuitenkin toi esiin myös tilanteen positiivisia puolia; paljon on jo saavutettu, vaikka laajamittaisempi yhteistyö olisikin ilman muuta tervetullutta. Yksi haastateltavista pohti naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välistä yhteistyötä konkreettisen esimerkin kautta mainiten tässäkin selvityksessä jo aikaisemmin esille tulleen *Sukupuoli, valta ja yhteiskunta* -luentosarjan. Kyseinen luentosarja liittyy läheisesti naistutkimukseen, on monitieteinen ja tuo yhteen laajasti niin eri alojen opiskelijoita kuin luennoitsijoitakin. Haastateltavan

mukaan tämä luentosarja on todella hyvä aikaansaannos suhteessa niihin resursseihin, mitä on käytettävissä. Hänen mukaansa poikkitieteellisten luentosarjojen järjestäminen on nykyään todella vaikeaa ja siinä mielessä voitaisiin ajatella, että naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välistä yhteistyötä on tähän asti ollut kiitettävästi.

Kyseiseen luentosarjaan ihmiset ovat lähteneet mukaan yllättävänkin helposti, sillä vastaavanlaisia luennoimispyyntöjä tulee jatkuvasti. Talkoohenkeä on löytynyt. Mukaan pyydettyt luennoitsijat ovat kokeneet tämän luentosarjan aiheen niin tärkeäksi, että ovat raivanneet omasta kalenteristaan tilaa sitä varten, vaikka ovatkin kiireisiä. Tällaisia yhteisiä luentosarjoja ei ole missään nimessä ainakaan liikaa.

Kyseinen haastateltava myös pohti, että muuttuvassa yliopistomaailmassa on otettava huomioon, että naistutkimus on pieni oppiaine ja pienten oppiaineiden on jatkuvasti perusteltava olemassaoloaan. Tämän vuoksi hän toivoi pysyviä yhteistyökuvioita naistutkimuksen ja eri tiedekuntien välille, mikä hänen mukaan olisi erittäin tärkeää oppiaineen tulevaisuuden kannalta. Hänen mielestään jotkut naistutkimuksen tematiikkaan liittyvät monitieteiset kurssit voisivat olla opiskelijoille jopa pakollisia. Lopuksi kyseinen haastateltava vielä totesi, että hänen mielestään Lapin yliopiston naistutkijat voisivat aivan hyvin jatkaa samaan malliin sitä mitä ovat tekemässä.

7 Yhteenveto

Tämä selvitys kartoittaa vuoden 2010 alussa naistutkimuksesta sukupuolentutkimukseksi nimensä vaihtaneen oppiaineen imagoa Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa, ja se pohjautuu Lapin yliopistossa työskentelevien 26 henkilön haastatteluihin. Haastattelut on tehty ja suuri osa tästä raportista kirjoitettu jo vuonna 2009, mutta raportin viimeistely ajoittui kevääseen 2011. Tämän vuoksi raportissa puhutaan sukupuolentutkimuksen sijaan naistutkimuksesta. Oppiainetta koskevien erilaisten näkemysten tiedusteleminen ja niiden yhteen kokoaminen osoittautui tarpeelliseksi jo paljon ennen lopullisen raportin julkaisua: haastateltavien yksimielisyys oppiaineen nimeen liittyvässä keskustelussa vaikutti osaltaan nimen muuttamiseen johtaneeseen päätöksentekoon. Tätä selvitystä voidaan pitää yhden oppiaineen itsenäisesti suorittamana

osittaisena laadunarviointina tai arkisemmin ilmaistuna oppiaineen itsetutkiskeluna. Kansallisissa medioissa on viime vuosina käyty ajoittain kiivastakin keskustelua naistutkimuksen paikasta akateemisessa maailmassa, minkä vuoksi tällaisen tiedeyhteisön sisällä tehdyn selvityksen näkökulma aiheeseen on perusteltu.

Ennakkoluuloja ja arvostusta

Joidenkin haastateltavien mielestä sukupuoliteeman esiin tuominen on opetuksessa ensisijaisen tärkeää, ja sukupuolesta pitäisi puhua nykyistä enemmän. Osan mielestä sukupuolen pitäisi olla yhtenä varteenotettavana näkökulmana kaikissa oppiaineissa. Muutama taas oli sitä mieltä, että Lapin yliopistossa painotetaan naistutkimusta ehkä liikaakin. Sukupuolitietoutta Lapin yliopiston eri tieteenaloilla tuntui sikäli olevan, että haastattelujen perusteella Lapin yliopiston tarjonnasta tuskin löytyy kovin montaa oppiainetta, joiden sisällöissä sukupuoleen liittyvät kysymykset olisivat täysin vieraita. Joidenkin oppiaineiden kohdalla sukupuolinäkökulma voi piilotella opetussisällöissä rivien välissä, vaikka oppiaineen virallisissa linjauksissa sukupuolikysymyksistä ei mainintaa olisikaan.

Kaiken kaikkiaan sukupuolen käsitteen määrittelyssä sekä sukupuoliteemojen esiin tuomisen määrässä ja intensiteetissä voi eri oppiaineiden välillä olla valtavia eroja. Nämä erot ovat haastattelujen perusteella ennen kaikkea henkilösidonnoisia, eivät niinkään oppiaineiden yleisesti tunnustettuja käytäntöjä. Haastattelujen perusteella joissakin oppiaineissa, esimerkiksi media-kasvatuksessa ja sosiologiassa, sukupuolesta puhutaan aktiivisesti ja näiden oppiaineiden sisällöissä sukupuoli vaikuttaisi olevan hyvinkin keskeinen teema. Joissakin toisissa oppiaineissa, kuten psykologiassa ja filosofiassa sukupuolta ei oppiaineen yleisissä linjauksissa juuri oteta huomioon eikä sukupuolinäkökulmaa pidetä tärkeänä.

Osa haastateltavista vaikutti perehtyneen naistutkimuksen sisältöihin hyvinkin perusteellisesti, kun taas jotkut eivät haastatteluhetkellä tienneet oppiaineesta juuri muuta kuin nimen, ja että naistutkimus on yksi Lapin yliopistossa opiskeltavista oppiaineista. Haastateltavien mielikuvissa naistutkimus näytti sitä laaja-alaisemmalta, mitä enemmän he olivat oppiaineeseen perehtyneet. Selvityksen perusteella naistutkimus on poikkeuksellinen oppiaine ja oppiala etenkin siinä mielessä, että hyvin monilla on siitä jonkinlainen mielipide tai ainakin mielikuva. Oppiaineeseen liittyvät vahvat ennakkoluulot aiheutuivat haastateltavien mielestä lähinnä oppiaineen nimestä ja

siitä, että naistutkimus mielletään usein akateemiseksi naisasialiikkeeksi. Mielenkiintoista onkin, että osa haastateltavista itse vierasti naistutkimusta tästä syystä, kun taas toisten mielestä asioiden muuttamisen periaate on jo kauan sitten häivytetty naistutkimuksen ydinsisällöstä. Haastattelujen perusteella negatiivinen tai positiivinen suhtautuminen naistutkimukseen ja sukupuolikysymyksiin on aina henkilösidonnaista; tieteenaloille tai oppiaineille yhteisiä asenteita ei juuri ole havaittavissa. Suurin osa haastateltavista oli sitä mieltä, että alalta kuin alalta löytyy laidasta laitaan näkemyksiä, asenteita ja mielipiteitä, jotka ovat hyvin pitkälle pelkästään henkilökohtaisia.

Haastatteluissa oppiaineen nimi synnytti selkeästi eniten keskustelua ja voimakkaitakin mielipiteen ilmaisuja. Lähes kaikilla haastateltavilla oli selkeä näkemys siitä, onko naistutkimus hyvä tai sopiva nimi keskustelujen aiheena olevalle oppiaineelle. Oppiaineen nimeä koskevien mielipiteiden osalta haastateltavat olivat yllättävän yksimielisiä. Lähes kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että naistutkimus ei ole sopiva nimi kyseessä olevalle oppiaineelle. Kuitenkin uudeksi nimeksi ehdotetut termit jakoivat mielipiteitä todella vahvasti. Haastateltavien pohtiessa oppiaineen nimeä, tuli hyvin esille heidän oma tapansa ymmärtää naistutkimus sekä heidän oma asenteensa kyseistä oppiainetta kohtaan: tässä yhteydessä monet halusivat samalla kommentoida ja arvostella naistutkimusta oppiaineena kokonaisuudessaan. Oppiaineen nimestä käyty keskustelu osoittautui siis monessakin mielessä hedelmälliseksi. Keskustelujen kautta välittyi runsaasti olennaista tietoa siitä, miten naistutkimus Lapin yliopiston henkilökunnan keskuudessa ymmärretään. Tämän lisäksi naistutkimus-nimen saama negatiivinen palaute vaikutti osaltaan oppiaineen nimen muuttamiseen.

Haastatteluissa nousi esiin kehuja lisäksi paljon kritiikkiä naistutkimusta vastaan niin oppiaineena kuin tutkimusalanakin. Kuitenkin 26 haastateltavasta ainoastaan kolme vastasi, ettei mielellään suosittele naistutkimusta sivuaineeksi opiskelijoille. Suurin osa haastateltavista piti naistutkimuksen opiskelua suositeltavana kaikkien alojen opiskelijoille. Osa kertoi toivovansa, että jotkin naistutkimuskurssit tai ainakin sukupuolinäkökulmaiset kurssit voisivat olla pakollisia kaikille opiskelijoille. Haastateltavien enemmistö oli sitä mieltä, että naistutkimuksen opiskelu auttaa ymmärtämään yhteiskuntaa ja sen rakenteita etenkin sukupuolen, mutta myös muiden erojen näkökulmasta. Heidän mukaan naistutkimus avaa näkökulmia sellaisiin aihealueisiin ja kysymyksiin, joita ei muissa oppiaineissa ole tarpeeksi huomioitu. Teoriapainotteinen ja niin

yhteiskuntaan kuin myös tieteeseen itseensä kriittisesti tarttuva ote on useiden haastateltavien mukaan naistutkimuksessa parasta.

Haastateltavat kiittelivät naistutkimusta erityisesti muun muassa siitä, että oppiaine on helppo yhdistää muuhun opiskeluun, ja että sitä voivat opiskella kaikkien alojen opiskelijat pääaineesta riippumatta – myös englanniksi. Lapin yliopiston naistutkimusta myös keuhuttiin monipuoliseksi oppiaineeksi, jossa sukupuolikosymyksiä tarkastellaan todella laajasti erilaisista näkökulmista. Kärkevin naistutkimusta vastaan suunnattu kritiikki oli lähtöisin niiltä haastateltavilta, jotka eivät henkilökohtaisesti tunteneet naistutkimuksen sisältöjä. He perustivat näkemyksensä pitkälti siihen, mitä he olettivat naistutkimuksen tarkoittavan. Naistutkimusta kritisoitiin muun muassa siitä, että opetuksessa käytetään liian provosoivaa otetta ja että naistutkimuksessa tarkastellaan asioita liian kapeakatseisesti. Ne haastateltavat, jotka itse olivat käyneet naistutkimuksen luennoilla, eivät kritisoineet naistutkimusta yhtä voimakkaasti kuin ne, jotka perustivat mielipiteensä kuulopuheisiin.

Sukupuoli tutkimuskohteena – tieteidenvälistä vuorovaikutusta

Haastateltavien mielikuvat naistutkimuksen näkyvyydestä ja kuuluvuudesta yliopiston sisällä vaihtelivat laidasta laitaan. Osa kertoi päivittäin huomaavansa naistutkimukseen liittyvää informaatiota, kun taas toisten mukaan naistutkimus ei näy yliopiston arjessa millään tavalla. Se, missä määrin naistutkimus yliopiston sisällä henkilökunnan keskuudessa kenellekin näyttäytyy, on haastattelujen perusteella täysin kiinni henkilökohtaisesta kiinnostuksesta eikä siitä missä tiedekunnassa tai yksikössä itse työskentelee.

Monet haastateltavista kiittelivät Lapin yliopiston naistutkimusyksikköä erittäin aktiiviseksi. Heidän mielestään yksikkö markkinoi itseään esimerkillisen tehokkaasti ja positiivisella tavalla. Naistutkimusyksikön fyysisestä sijainnista käytiin haastatteluissa myös paljon keskustelua. Haastattelujen perusteella naistutkimusyksikkö on aikaisempina vuosina ollut nykyistä vahvemmassa asemassa kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä, missä yksikkö on koko olemassaolonsa ajan sijainnutkin. Kuitenkin koko yliopiston näkökulmasta sukupuolikosymyksiä tarkastelevalla tutkimuksella on kysyntää ja arvostusta siinä määrin, että yksikön asema Lapin yliopistossa on hyvä.

Monet haastateltavista olivat sitä mieltä, että eri yksiköiden ja oppiaineiden välillä ei Lapin yliopistossa ole missään nimessä tarpeeksi yhteistyötä. Kaikki haastateltavat näkivät eri

oppiaineiden ja tiedekuntien välisen yhteistyön pelkästään positiivisena asiana. Haastateltavat toivoivat, että naistutkimuksen ja muiden oppiaineiden välisiä yhteistyökuvioita olisi nykyistä enemmän. Tiedekuntarajat ylittävä sukupuoliteemaan liittyvä monitieteinen tutkimus olisi heidän mielestään tärkeää ja mahdollista toteuttaa juuri Lapin yliopistossa, koska yliopiston asenneilmapiiri on sukupuoleen liittyvälle tutkimukselle myönteinen.

Haastateltavien mukaan Lapin yliopistossa on paljon sukupuolikysymysten asiantuntijoita eri oppiaineiden opetushenkilökunnassa. Toisaalta he toivat esiin, että oppiaineiden välisten ja etenkin tiedekuntarajat ylittävien yhteistyökuvioiden järjestäminen edes kertaluontoisina tapahtumina on todella haastavaa. Tällaisten käytäntöjen vakiinnuttaminen esimerkiksi vuosittain toistuviksi luentosarjoiksi vaatisi aivan uudenlaista toimintakulttuuria ja toisenlaisia resursseja kuin nykyään. Tässä mielessä Lapin yliopiston naistutkimusyksikkö on haastateltavien mukaan onnistunut todella hyvin. Suurin osa haastateltavista näki naistutkimusyksikön aktiivisena toimijana, joka on verkostoitunut ja hankkinut useita yhteistyökumppaneita talon sisällä.

Oppiaine, joka katsoi peiliin

Naistutkimus eli nykyiseltä nimeltään sukupuolentutkimus on oppiaine, joka herättää tunteita laidasta laitaan riippumatta siitä, kuinka hyvin oppiaineeseen on perehtynyt. Oppiaineesta käyty lyhytkin keskustelu saattaa paljastaa arvoihin ja ideologioihin näennäisesti sitoutumattomassa akateemisessa maailmassa pinnan alla vellovaa paikoin voimakastakin asenteellisuutta. Tämä selvitys on yksi osoitus siitä, että nais- ja sukupuolentutkimukseen suhtaudutaan usein ennakkoluuloisesti, mikä sinänsä ei ole uutinen. Mielenkiintoista ja huomionarvoista on se, minkälaisista lähtökohdista ja millä perusteilla oppiainetta arvioidaan. Affektiivisuus ja asenteellisuus eivät tarkoita pelkästään negatiivista suhtautumista oppiaineeseen; yhtä lailla positiiviset kannanotot oppiaineen puolesta voivat olla hyvin voimakkaasti argumentoituja. Sukupuoli tutkimuskohteena, etenkin nais-etuliitteellä varustettuna, saa tiedeyhteisöön pitkäänkin kuuluneet asiantuntijaorganisaation asialliseen kielenkäyttöön harjaantuneet ammattilaiset kaivamaan sanaisesta arkustaan adjektiiveja, joita ei heti uskoisi kuulevan akateemisessa keskustelussa.

Tätä selvitystä varten haastatellut henkilöt toivat esiin monisärmäistä kritiikkiä naistutkimusta kohtaan. Kuitenkin heistä lähes jokaisen henkilökohtainen suhtautuminen oppiaineeseen vaikutti olevan hyvin positiivinen. On otettava huomioon, että lähtiessäni tekemään tätä selvitystä, kalas-

telin haastateltavia muun muassa sähköposteilla, joihin kaikkiin en koskaan saanut vastausta. On siis mahdollista, että kaikkein negatiivisimmin ja ylenkatsoen selvityksen aiheena olevaan oppiaineeseen suhtautuvat henkilöt eivät suostuneet haastateltaviksi laisinkaan. Tämän vuoksi koko Lapin yliopiston yleistä suhtautumista nais- ja sukupuolentutkimukseen ei kannata tämän selvityksen perusteella lähteä arvioimaan. Toisaalta haastattelijan ollessa miespuolinen opiskelija, haastateltavat eivät kovin voimakkaasti henkilöineet tai sitoneet keskustelujen aiheena olevaa oppiainetta haastatteliijaan. Tämän vuoksi he ehkä uskalsivat avoimemmin ilmaista rajuakin kritiikkiä. Jos haastattelut olisi tehnyt naistutkimuksen opetus-henkilökuntaan kuuluva, monille haastateltaville mahdollisesti siis tuttu henkilö, olisi osa arvokkaasta kritiikistä voinut jäädä kirjaamatta.

Yksi tämän selvityksen merkittävimmistä tuloksista on se, että nais- ja sukupuolentutkimukseen suhtaudutaan Lapin yliopistossa ristiriitaisesti. Osa näkemyksistä puhuu sen puolesta, että sukupuoleen liittyvää tutkimusta pitäisi harjoittaa nykyistä enemmän ja entistä näkyvämmiin. Kolikon kääntöpuolta tarkasteltaessa osa henkilökunnasta on jopa ärsyyntynyt, koska heidän mielestään sukupuolesta puhutaan yliopistossa liikaakin. Tämän selvityksen rivien välistä voidaan lukea, että sukupuoleen liittyvää tutkimusta katsotaan usein suopein silmin ja se hyväksytään periaatteen tasolla, koska niin sukupuolten tasa-arvoon virallisesti pyrkivässä yhteiskunnassa kuuluu tehdä. Käytännön tasolla suhtautuminen voi kuitenkin usein olla aivan muuta.

Toinen tämän selvityksen keskeisistä loppupäätelmistä on se, että naistutkimuksesta ja sukupuolentutkimuksesta näyttää kaikilla olevan jonkinlainen mielikuva, joka vaikuttaa olevan suoraan verrannollinen tietämyksen tasoon oppiaineen sisällöstä: mitä enemmän tietoa on oppiaineen todellisista sisällöistä, sitä positiivisemmin siihen suhtaudutaan. Tämän selvityksen tekeminen palvelee siis ainakin oppiainetta itseään, mistä tehty nimenvaihdos on yksi osoitus. Tässä selvityksessä naistutkimus katsoi peiliin ja takaisin katsoikin sukupuolentutkimus.

Kirjallisuus ja tiedonannot

Anttonen, Anneli 1997: *Feminismi ja sosiaalipolitiikka*. Tampere University Press, Tampere.

Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne 2000: Nykyfeminismin ajattelijoita: Johdatus teemaan. Teoksessa Anttonen, Anneli & Lempiäinen, Kirsti & Liljeström, Marianne (toim.) *Feministejä – Aikamme ajattelijoita*. Vastapaino, Tampere, 9–18.

Autti, Mervi 2011: Suullinen tiedonanto 15.4.2011

Autti, Mervi & Naskali, Päivi 2009: *Lapin yliopiston naistutkimusyksikön toimintakäsikirja*. http://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Kasvatustieteiden_tiedekunta/Opetus-_ja_tutkimusyksikot/Sukupuolentutkimus/Tietoa_yksikosta/Toimintakasikirja.iw3 (Luettu 28.4.2011)

Helsingin yliopiston sukupuolentutkimuksen www-sivut. <http://www.helsinki.fi/sukupuolentutkimus> (Luettu 28.4.2011)

Hilma-verkoston www-sivut. <http://www.hilmaverkosto.fi> (Luettu 28.4.2011)

Itä-Suomen yliopiston naistutkimuksen www-sivut. <http://www.uef.fi/filtdk/naistutkimus> (Luettu 28.4.2011)

Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija 2010: Kuinka sukupuolta voi tutkia? Teoksessa Juvonen, Tuula & Rossi, Leena-Maija & Saresma, Tuija (toim.) *Käsikirja sukupuoleen*. Vastapaino, Tampere, 9–17.

Jyväskylän yliopiston naistutkimuksen www-sivut. <https://www.jyu.fi/ytk/laitokset/yfi/oppiaineet/nao/> (Luettu 28.4.2011)

Kjellin, Helge 1913/2002: Satu Loikka Pitkäsäärestä ja pikku prinsessa Niittyvillasta. Teoksessa *John Bauerin Satumaailma – Olipa kerran...* Gummerus Kustannus Oy.

Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne 2004: Kritiikki, Visiot, Muutos – feministinen purkamis- ja rakentamisprojekti. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere, 9–34. (ensimmäinen painos julkaistu vuonna 1996)

Lapin yliopiston sukupuolentutkimuksen www-sivut. <http://www.ulapland.fi/sukupuolentutkimus> (Luettu 28.4.2011)

MINNA Tasa-arvotiedon keskus. <http://www.minna.fi/> (Luettu 28.4.2011)

Oulun yliopiston naistutkimuksen www-sivut. <http://www oulu.fi/naistutkimus> (Luettu 28.4.2011)

Rojola, Lea 2004: Ero. Teoksessa Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (toim.): *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Vastapaino, Tampere, 159–178. (ensimmäinen painos julkaistu vuonna 1996)

Suomen Miestutkimuksen Seuran www-sivut. <http://www.miestutkimus.fi> (Luettu 5.6.2009)

Tampereen yliopiston naistutkimuksen www-sivut.
<http://www.uta.fi/laitokset/sostut/esittely/naistut.php> (Luettu 28.4.2011)

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta 2006: *Feministinen aikamatka. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan tutkimusjaosto 1981–2006*. TANE-julkaisu 9. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Turun yliopiston sukupuolentutkimuksen www-sivut.
<http://www.hum.utu.fi/oppiaineet/naistutkimus/> (Luettu 28.4.2011)

Åbo-Akademins naistutkimuksen www-sivut. <http://www.abo.fi/student/kvinnovetenskap>
(Luettu 28.4.2011)